
Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ»

Η κατάθεση χρημάτων και άλλων αξιών στις τράπεζες

Διπλωματική Εργασία

που υποβλήθηκε στο Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του
Τ.Ε.Ι. Κρήτης ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση
Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στη Λογιστική και Ελεγκτική
από την

ΔΕΛΗΜΑΝΗ ΑΡΓΥΡΩ

Ηράκλειο

Νοέμβριος 2014

ΔΗΛΩΣΗ ΑΥΘΕΝΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

«Ο μεταπτυχιακός φοιτητής που εκπόνησε την παρούσα διπλωματική εργασία φέρει ολόκληρη την ευθύνη προσδιορισμού της δίκαιης χρήσης του υλικού, η οποία ορίζεται στη βάση των εξής παραγόντων: του σκοπού και χαρακτήρα της χρήσης (μη-εμπορικός, μη-κερδοσκοπικός, αλλά εκπαιδευτικός-ερευνητικός), της φύσης του υλικού που χρησιμοποιεί (τμήμα του κειμένου, πίνακες, σχήματα, εικόνες κ.λπ., του ποσοστού και της σημαντικότητας του τμήματος που χρησιμοποιεί σε σχέση με το όλο κείμενο υπό copyright, και των πιθανών συνεπειών της χρήσης αυτής στην αγορά ή την γενικότερη αξία του υπό copyright κειμένου».

«Η παρούσα διπλωματική εργασία εγκρίθηκε ομόφωνα από την τριμελή εξεταστική επιτροπή η οποία ορίστηκε από την ΓΣΕΣ του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Τ.Ε.Ι. Κρήτης, σύμφωνα με το νόμο και τον εγκεκριμένο Οδηγό Σπουδών του ΠΜΣ «Λογιστική και Ελεγκτική». Τα μέλη της Επιτροπής ήταν:

Καθηγητής Γ.Ιατράκης (Επιβλέπων)

Αναπληρωτής καθηγητής Θ.Σταματόπουλος (Μέλος)

Επίκουρος καθηγητής Σ.Αρβανίτης (Μέλος)

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής του Τ.Ε.Ι. Κρήτης δεν υποδηλώνει αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα.»

Ευχαριστίες

Θέλω να ευχαριστήσω βαθιά το σύζυγό μου για τη συμπαράσταση, βοήθεια και κατανόηση που έδειξε καθ' όλη τη διάρκεια των μεταπτυχιακών σπουδών μου όπως επίσης και τους γονείς μας που μας στήριξαν όλο αυτό το διάστημα.

Επίσης, να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή κ.Γ.Ιατράκη για την καθοδήγησή του.

Τέλος, θέλω να ευχαριστήσω τους καλούς μου φίλους, προπάντων όμως τον Ηλία και τη Θέμιδα για την παρότρυνση και την ψυχολογική ώθηση που μου έδωσαν να μη μένω στάσιμη, αντιθέτως μάλιστα να προσπαθώ πάντα να βελτιώνομαι.

Αφιέρωση

Στους δίδυμους γιους μου
και στον σύζυγό μου

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες.....	iii
Αφιέρωση	iv
Περιεχόμενα	v
Περίληψη.....	vi
Abstract	vii
Εισαγωγή.....	1
Κεφάλαιο 1 ^ο : Χρήμα και τράπεζες	4
1.1 Η έννοια του χρήματος.....	4
1.2 Λειτουργίες χρήματος	5
1.3 Νομισματικό σύστημα.....	7
1.4 Ορισμός τράπεζας και είδη τραπεζών	8
1.5 Τράπεζα της Ελλάδος.....	10
Κεφάλαιο 2 ^ο : Έννοια και είδη κατάθεσης.....	12
2.1 Ορισμός κατάθεσης.....	12
2.2 Νομιμότητα κατάθεσης	14
2.3 Γενικοί όροι συναλλαγών	18
2.4 Είδη κατάθεσης σε χρήμα.....	22
2.5 Κατάθεση σε κοινό λογαριασμό	27
2.6 Είδη κατάθεσης άλλων αξιών	29
Κεφάλαιο 3 ^ο : Χαρακτηριστικά κατάθεσης	33
3.1 Οικονομική διάσταση κατάθεσης	33
3.2 Εγγύηση κατάθεσης	39
3.3 Εποπτεία τραπεζικού συστήματος	44
3.4 Απόρρητο κατάθεσης	49
3.5 Κατάσχεση ποσών από καταθέσεις.....	52
3.6 Απαλλοτρίωση καταθέσεων	56
Κεφάλαιο 4 ^ο : Προβληματισμοί σχετικά με το μέλλον των καταθέσεων.....	60
4.1 Ηλεκτρονικό χρήμα.....	60
4.2 Ψηφιακά νομίσματα και καταθέσεις – Η περίπτωση του Bitcoin	63
4.3 Απομείωση («κούρεμα») καταθέσεων και τραπεζικός πανικός (Bank Run)	67
4.4 Δέσμευση κατάθεσης στα πλαίσια ελέγχου/ποινικής δίωξης.....	70
Συμπεράσματα.....	73
Βιβλιογραφία	76

Περίληψη

Η παρούσα εργασία έχει ως αντικείμενο την τραπεζική κατάθεση σε χρήμα και σε άλλες αξίες και διερευνάται η νομική υπόστασή της και η συμβολή της στις συναλλακτικές σχέσεις και στη λειτουργία των σύγχρονων αγορών. Λαμβάνοντας υπόψη το χρήμα και την τράπεζα ως θεμέλιους λίθους στο οικοδόμημα του νομισματοπιστωτικού συστήματος, περιγράφεται η νομική διάσταση της κατάθεσης, βάσει ιστορικών μεταβολών της νομοθεσίας έως σήμερα, και αποτυπώνονται όλες οι εκφάνσεις της, με διάκριση σε αυτές που αφορούν χρήμα και αυτές που αφορούν άλλες αξίες. Δεδομένου ότι οι τραπεζικές καταθέσεις αποτελούν ένα πολυδιάστατο ζήτημα, επιδιώκεται η παράλληλη ανάλυση νομικής και οικονομικής διάστασης με στόχο τη συσχέτιση του θεωρητικού πλαισίου με την επικαιρότητα και τις πραγματικές συνθήκες στην αγορά και το ρυθμιστικό πλαίσιο. Υπό το πρίσμα της ασφάλειας των καταθέσεων και του δημοσίου συμφέροντος, εξετάζονται θέματα όπως τα συστήματα εγγύησης, τα πλαίσια εποπτείας των τραπεζικών ιδρυμάτων, οι περιπτώσεις κατάσχεσης υπολοίπων τραπεζικών λογαριασμών, η παραβίαση του απορρήτου που διέπει τις καταθέσεις και η απαλλοτρίωση καταθέσεων λόγω χρονικής παραγραφής. Δεδομένης της τάσης που διαφαίνεται από τις τεχνολογικές, ρυθμιστικές και πολιτικές εξελίξεις, παρατίθενται ορισμένοι προβληματισμοί και επιχειρείται η διασύνδεσή τους με όλα όσα έχουν ήδη αναλυθεί. Συνθέτοντας τα επιμέρους συμπεράσματα των κεφαλαίων της εργασίας, η εργασία καταλήγει στην ανάγκη ανάδειξης των καταθέσεων σε σημαντικό σταθεροποιητικό παράγοντα των αγορών και του νομισματοπιστωτικού συστήματος εν γένει.

Λέξεις κλειδιά: κατάθεση, χρήμα, τράπεζα, απόρρητο, συστήματα εγγύησης, τραπεζική εποπτεία, κατάσχεση, ηλεκτρονικό χρήμα, ψηφιακό νόμισμα, νομιμοποίηση χρήματος, κούρεμα καταθέσεων, τραπεζικός πανικός

Abstract

This paper has the objective of bank deposit cash and other assets and investigates its legal existence and its contribution to trading relationships and modern markets' function. Considering money and banks as cornerstones in the building of the financial system, bank deposit's legal dimension is described, based on historical changes in the legislation to date, and all aspects are reflected, distinguishing those that relate to money and those relating to other values. Since bank deposits are a multidimensional issue, it has been aimed to analyze simultaneously legal and economic dimensions, in order to correlate the theoretical framework with the actual market conditions, the regulatory framework and the latest developments. In light of the security of bank deposits and the public interest, important issues are addressed such as security systems, banking supervision frameworks, cases of seizure of bank accounts and the breach of confidentiality of bank deposits. Given the emerging trend from the technological, regulatory and political developments, some concerns are examined and attempted to be connected to everything already analyzed. Composing the per chapter conclusions of this paper, we are led to recognizing the need to promote bank deposits to important stability factors for the markets and the financial system in general.

Keywords: bank deposit, money, bank, secrecy, security systems, banking supervision, seizure, electronic cash, digital currency, laundry money, haircut, bank run

Εισαγωγή

Οι θεσμοί, οι οργανισμοί και οι αγορές που συνθέτουν το νομισματοοικονομικό σύστημα παρέχουν υπηρεσίες στο οικονομικό σύστημα και αφορούν αφενός στη δυνατότητα προσέλκυσης – κινητοποίησης αποταμιευτικών κεφαλαίων, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται η συγκέντρωση επαρκών αποταμιευτικών πόρων, αφετέρου στην ικανότητα μετασχηματισμού των συγκεντρωθέντων κεφαλαίων, έτσι ώστε να εξυπηρετούνται οι χρηματοδοτικές ανάγκες του ιδιωτικού και του δημοσίου τομέα.

Η διαδικασία της οικονομικής ανάπτυξης συνδέεται και με την ποσοτική αύξηση και την ποιοτική βελτίωση των υπηρεσιών του χρηματοπιστωτικού τομέα, τα οποία αποτελούν προϋπόθεση για την οικονομική ανάπτυξη.

Η ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος συμβάλλει στην ενίσχυση της αποταμιευτικής νοοτροπίας του κοινού, την εμπεδώνει και διευρύνει σύμμετρα προς την ικανότητα του συστήματος να προσφέρει νέους και ελκυστικούς τρόπους τοποθέτησης των αποταμιεύσεων του κοινού, κινητοποιώντας έτσι περισσότερα κεφάλαια και συμβάλλοντας στην αύξηση της εγχώριας αποταμίευσης. Επίσης η συγκέντρωση χρηματοδοτικών πόρων επιτρέπει την εξυπηρέτηση των χρηματοδοτικών αναγκών, αλλά επιτρέπει και στις επιχειρήσεις να αποφασίζουν επενδυτικά σχέδια, τα οποία μάλλον θα έμεναν απραγματοποίητα εάν δεν υπήρχε η κατ' αρχήν δυνατότητα χρηματοδοτικής κάλυψης από το χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Διαφαίνεται ότι η ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος ενισχύει τόσο την αποταμίευση όσο και την επένδυση και, συνεπώς, συμβάλλει αποφασιστικά στη διαδικασία της συσσώρευσης κεφαλαίου, η οποία θεωρείται βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη της οικονομίας. Ενισχύοντας τις επενδύσεις και μέσω αυτών την οικονομική ανάπτυξη, το χρηματοπιστωτικό σύστημα συμβάλλει στη δημιουργία αποδόσεων, οι οποίες θα ήταν ανέφικτες εάν δεν υπήρχε αυτή η επενδυτική ώθηση. Αυτό αποτελεί τον «ενάρετο κύκλο» (virtuous circle) της ανάπτυξης, όπου οι αποταμιεύσεις διευκολύνουν τις επενδύσεις και οι επενδύσεις διευρύνουν την αποταμιευτική δυνατότητα.

Η παρούσα διπλωματική εργασία αφορά στην κατάθεση χρήματος και άλλων αξιών στις τράπεζες, τα οποία αποτελούν την κινητήρια δύναμη του χρηματοπιστωτικού συστήματος και το κύριο συστατικό ανάπτυξης της οικονομίας.

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι να διερευνήσει την εξέλιξη του θεσμού των καταθέσεων χρήματος και των άλλων αξιών, όπως αυτές συνδέονται με τα τραπεζικά ιδρύματα. Εν συνεχεία, θα εξετασθούν σοβαρά και επίκαιρα ζητήματα που αφορούν τις τραπεζικές καταθέσεις, από την άποψη ασφάλειας αυτών και σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος, και το κοντινό μέλλον όπου το ηλεκτρονικό χρήμα θα επικρατεί στις αγορές. Στόχος είναι να αναδειχθεί η σημαντικότητα του ζητήματος των καταθέσεων και πως το νομικό πλαίσιο αυτών τελικά έχει σοβαρές οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες σε κάθε επίπεδο οντότητας (πολίτης, τράπεζα, κράτος κ.ο.κ.) και ανεξαρτήτως γεωγραφικών ορίων.

Ως προς την επιλεγείσα μεθοδολογία, αναζητήθηκε και αντλήθηκε υλικό κυρίως από τα πεδία της νομικής και της οικονομικής επιστήμης, με βασικές πηγές τις βιβλιοθήκες πανεπιστημίων και ερευνητικών ιδρυμάτων και, ως επί το πλείστον, το διαδίκτυο καθώς οι εξελίξεις στον τραπεζικό τομέα και τη σχετική νομοθεσία είναι ταχείες. Παράλληλα, διερευνήθηκαν οι σύγχρονες τάσεις μέσω ανάλυσης της εθνικής και κοινοτικής νομοθεσίας καθώς και μελετών διεθνών φορέων και ακαδημαϊκών ιδρυμάτων.

Η εργασία αποτελείται από 4 κεφάλαια, πέραν της εισαγωγής και των συμπερασμάτων. Στο Κεφάλαιο 1 γίνεται μια θεωρητική ανάλυση αφενός ως προς το χρήμα, τις λειτουργίες του και το ρόλο του στη χάραξη και εφαρμογή οικονομικής πολιτικής αφετέρου δε ως προς το θεσμό της τράπεζας με ανάλυση των σημερινών μορφών της, της συμπεριφοράς της και των προϊόντων της. Στο Κεφάλαιο 2 αναλύονται οι καταθέσεις ως προς τη φύση τους, τη νομική υπόστασή τους και τα είδη υπό τα οποία προβλέπονται στο τραπεζικό δίκαιο. Έχοντας ως θεωρητικό υπόβαθρο αυτά τα δυο κεφάλαια, επόμενο είναι το Κεφάλαιο 3 όπου αρχικά προσεγγίζεται ο ρόλος της τραπεζικής κατάθεσης στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς τόσο του καταθέτη όσο και της τράπεζας, ως επιχειρηματική οντότητα, με έμφαση στην οικονομική διάσταση των νομικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων αμφοτέρων των συμβαλλόμενων. Εν συνεχεία εξετάζονται τα βασικά χαρακτηριστικά των καταθέσεων, με έμφαση στο κατά πόσο είναι ασφαλείς οι καταθέσεις στις τράπεζες, δεδομένου ότι υπάρχουν συστήματα

εγγύησης καταθέσεων, σύστημα εποπτείας των ίδιων των τραπεζών και νομικές ρυθμίσεις για τις προϋποθέσεις άρσης απορρήτου, κατασχέσεων ποσών από καταθέσεις και απαλλοτρίωσης αδρανών καταθέσεων. Τέλος, αντικείμενο του Κεφαλαίου 4 αποτελούν ορισμένα ζητήματα τα οποία προβληματίζουν τις σημερινές ρυθμιστικές αρχές και αφορούν το ηλεκτρονικό χρήμα και τα ιδρύματα που το διαχειρίζονται, την έλευση των ψηφιακών νομισμάτων με ανάλυση του Bitcoin ως βασικό παράδειγμα, το «κούρεμα» των καταθέσεων με συνδεδεμένο κίνδυνο τη μαζική απόσυρση καταθέσεων ή τραπεζικό πανικό και, τέλος, την πρακτική δέσμευσης καταθέσεων στα πλαίσια ελέγχων ή ποινικών διώξεων.

Κεφάλαιο 1^ο : Χρήμα και τράπεζες

1.1 Η έννοια του χρήματος

Με τον όρο χρήμα εννοούμε το αγαθό που μεσολαβεί στις συναλλαγές μεταξύ οικονομικών μονάδων και το οποίο, ως γενικά αποδεκτό μέσο συναλλαγών, λειτουργεί ταυτόχρονα και ως μέτρο υπολογισμού των οικονομικών αξιών. Το χρήμα αποτελεί έναν κοινωνικό θεσμό, ο οποίος διευκολύνει την οικονομική δραστηριότητα και, δεδομένου ότι η οικονομική πραγματικότητα οδηγεί στην καθιέρωση και επικράτηση ενός γενικά αποδεκτού μέσου συναλλαγών και μέτρου υπολογισμού των οικονομικών αξιών, όλες οι κοινωνίες είχαν υιοθετήσει κάποια μορφή χρήματος προκειμένου να επιτελούν τις οικονομικές τους λειτουργίες¹. Η διευκόλυνση του οικονομικού βίου προάγεται ιδιαίτερα εάν όλοι οι συναλλασσόμενοι έχουν κάποια βεβαιότητα ως προς το χρήμα. Αυτό ιστορικά έχει δύο συνέπειες: πρώτον ότι ως «χρήμα» χρησιμοποιήθηκε κάποιο πραγματικό αγαθό που ήταν σπάνιο και, συνεπώς, ήταν γενικά αποδεκτό επειδή είχε «εσωτερική αξία», όπως για παράδειγμα ο χρυσός και δεύτερον ότι το κράτος (η εξουσία) απέκτησε προνόμιο να ελέγχει μονοπωλιακά την ποσότητα του χρήματος ως «εγγυητής» της εσωτερικής του αξίας αλλά και ως μέσο ελέγχου της οικονομίας.

Το χρήμα αποτελεί ταυτόχρονα έναν οικονομικό και νομικό θεσμό, διότι σε όλες τις οργανωμένες οικονομίες έχει επικρατήσει το «επίσημο χρήμα», αυτό δηλαδή που ο «νόμος» ορίζει ως υποχρεωτικό μέσο πληρωμών και μέτρο υπολογισμού των αξιών. Έτσι, θα πρέπει να ξεχωρίσουμε το νόμισμα, ως έκφραση του επίσημου χρήματος, από το ίδιο χρήμα, το οποίο οι οικονομικές λειτουργίες και του οποίου η συγκεκριμένη μορφή αλλάζει.

Το χρήμα, όπως αναλύεται και στην επόμενη ενότητα, λειτουργεί ως ανταλλακτικό αγαθό, ως μέτρο υπολογισμού των αξιών, αλλά παράλληλα και ως μέσο διαφύλαξης αγοραστικής δύναμης, εφόσον ένα χρηματικό ποσό διακρατείται για μελλοντικές συναλλαγές των οποίων η αξία υπολογίζεται σε χρήμα, ενώ η διαχρονική διάστασή του επιτρέπει τον ετεροχρονισμό των συναλλαγών.

---

¹ Κορλίρας, Π. (2000), *Νομισματική Θεωρία*. 1^η Έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Μπένου, σελ. 13

Σήμερα, η προσφορά χρήματος σε μια οικονομία, υπό τη στενή έννοια, ορίζεται ως η νομισματική κυκλοφορία M0, δηλαδή το σύνολο των κερμάτων και τραπεζογραμμάτων (συνώνυμο των χαρτονομισμάτων), και οι καταθέσεις όψεως, αντιστοιχώντας συνολικά στο νομισματικό μέγεθος M1. Προσθέτοντας τις καταθέσεις ταμειωτηρίου και προθεσμίας των ιδιωτών στις τράπεζες, τις πωλήσεις χρεογράφων σε ιδιώτες με συμφωνία επαναγοράς (repos) και τα τραπεζικά ομόλογα λαμβάνουμε, υπό την ευρεία έννοια, την προσφορά χρήματος ήτοι το νομισματικό μέγεθος M3. Τέλος, η συνολική ρευστότητα της οικονομίας, δηλαδή το M4, αντιστοιχεί στο M3 συν τους τίτλους του ελληνικού δημοσίου². Αξιόγραφα, όπως οι ομολογίες και οι μετοχές, δεν είναι χρήμα αλλά ανήκουν στις άλλες αξίες που θα αναλυθούν στο επόμενο κεφάλαιο.

Τέλος, ως «νόμιμο χρήμα» ορίζεται κάθε μέσο πληρωμής το οποίο, βάσει νόμου, πρέπει να γίνεται αποδεκτό για την αποπληρωμή χρηματικών οφειλών³. Κάθε εθνικό νομικό σύστημα ενδεχομένως ορίζει διαφορετικά το νόμιμο χρήμα, ωστόσο, συνήθως όλες οι υποδιαίρεσεις του νομίσματος κάθε χώρας είναι αποδεκτές ως νόμιμο χρήμα στην αντίστοιχη χώρα. Κύριο χαρακτηριστικό του νόμιμου χρήματος αποτελεί ότι η προσφορά του ως πληρωμή, εξοφλεί άμεσα αντίστοιχο ποσό χρέους, αποκλείοντας έτσι εναλλακτικούς τρόπους πληρωμής όπως πιστωτικές κάρτες, χρεωστικές κάρτες, επιταγές, ξένα νομίσματα. Η πιο απλή μορφή νόμιμου χρήματος είναι τα χαρτονομίσματα και τα κέρματα που αντιστοιχούν στο νόμισμα της εκάστοτε περιοχής, όπως για παράδειγμα το δολάριο στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής.

1.2 Λειτουργίες χρήματος

Οι βασικές λειτουργίες του χρήματος είναι οι ακόλουθες⁴:

Α) Μέσο ανταλλαγής. Αναζητώντας την προέλευση του χρήματος, στη σημερινή του μορφή της χάρτινης κυκλοφορίας, μεταφέρεται αρχικά στην εποχή των πρωτόγονων κοινωνιών όταν το ρόλο του μέσου ανταλλαγής έπαιζαν διάφορα αντικείμενα και κατοικίδια ζώα. Με το χρυσό να αποτελεί την κύρια έκφραση του χρήματος για πολλούς αιώνες, έγινε μια σταδιακή μετάβαση στα χαρτονομίσματα, αρχικά με

---

² Κορλίρας, Π. (2000), *Νομισματική Θεωρία*. 1^η Έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Μπένου, σελ. 149-151

³ Κορλίρας, Π. (2000), *Νομισματική Θεωρία*. 1^η Έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Μπένου, σελ. 147-148

⁴ Κορλίρας, Π. (2000), *Νομισματική Θεωρία*. 1^η Έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Μπένου, σελ. 146-147

γνώμονα τη μετατρεψιμότητα και εν συνεχεία, παραβλέποντας τη μετατρεψιμότητα ούτως ώστε να αναδειχθεί η ανταλλακτική αξία του χρήματος. Ως μέσο ανταλλαγής, πρέπει να ικανοποιεί τα εξής προαπαιτούμενα α) να είναι αποδεκτό από όλα τα μέλη μιας κοινωνίας, β) να μην υπόκειται εύκολα σε φθορά και να μην αλλοιώνεται με την πάροδο του χρόνου και γ) θα πρέπει να μεταφέρεται εύκολα ώστε σε περίπτωση ανταλλαγής μεγάλης αξίας, το μεταφορικό κόστος να μην αποτελεί εμπόδιο. Δεν είναι επομένως τυχαίο το γεγονός ότι ο χρυσός τράβηξε την προσοχή του ανθρώπου. Ως ένα τέτοιο προϊόν που συγκεντρώνει τις παραπάνω ιδιότητες, η αρχική χρήση του ήταν ως χρήμα και, αργότερα, αποτέλεσε τη βάση για την έκδοση χαρτονομίσματος από τις τράπεζες. Σήμερα η χάρτινη κυκλοφορία χρήματος έπαψε να έχει αντίκρισμα το χρυσό και φτάσαμε στο κάπως οξύμωρο να αποδεχόμαστε ως χρήμα κάτι το οποίο δεν έχει εσωτερική αξία αυτό καθ' εαυτό, αλλά αντλεί την αξία του από το ότι είναι κοινά αποδεκτό ως μέσο ανταλλαγής σε όλες τις οργανωμένες κοινωνίες.

Β) Μονάδα Μέτρησης Αξίας. Το χρήμα αποτελεί κοινό παρονομαστή στη σύγκριση της αξίας των προϊόντων. Επιτρέπει επίσης τη σύγκριση της κατά μονάδα τιμής των αγαθών και υπηρεσιών. Προέκταση της λειτουργίας αυτής του χρήματος έχουμε τη χρήση του για τον υπολογισμό της αξίας μελλοντικών πληρωμών και χρεών.

Γ) Μορφή Συσσώρευσης Οικονομικού Πλούτου. Η τρίτη λειτουργία του χρήματος είναι η δυνατότητα που παρέχει στις οικονομικές μονάδες να διατηρούν τα περιουσιακά τους στοιχεία σε ρευστή μορφή. Τα ρευστά περιουσιακά στοιχεία είναι μια εναλλακτική μορφή διατήρησης του πραγματικού (μη ανθρώπινου), πλούτου του ανθρώπου. Το χρήμα λοιπόν παρέχει τη δυνατότητα στα οικονομούντα άτομα να μετατρέπουν και να διατηρούν σε ρευστή μορφή τα πραγματικά περιουσιακά στοιχεία τους για όσο χρονικό διάστημα θέλουν.

Όπως περιγράφεται και παρακάτω, οι λειτουργίες αυτές του χρήματος είναι ζωτικής σημασίας για τις οικονομικά προηγμένες κοινωνίες και παίζουν σπουδαίο ρόλο στον καθορισμό της ζήτησης του χρήματος, καθώς, έχοντας την ιδιότητα του μέσου πληρωμών, είναι απαραίτητο στις οικονομικές μονάδες για τη διεκπεραίωση των τρεχουσών και των ενδεχόμενων συναλλαγών τους. Με άλλα λόγια, υπάρχει μια ζήτηση χρήματος για συναλλακτικούς σκοπούς, η οποία είναι προφανής και αυτονόητη, διότι ως μέσο συναλλαγών το χρήμα δεν έχει ουσιαστικά υποκατάστατα. Ως μέσο όμως διαφύλαξης αγοραστικής δύναμης και πλούτου, το χρήμα έχει πολλά υποκατάστατα. Η ζήτηση χρήματος για επενδυτικούς σκοπούς δεν είναι ούτε προφανής ούτε αυτονόητη.

Έτσι, το χρήμα έχει το πλεονέκτημα του ανώτατου βαθμού ρευστότητας, αλλά έχει μηδενική ή πολύ χαμηλή απόδοση. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν όλα τα άλλα στοιχεία, με χαμηλότερους βαθμούς ρευστότητας, αλλά με υψηλότερες αποδόσεις και ταυτόχρονα με πιθανότητες κερδών ή ζημιών.

1.3 Νομισματικό σύστημα

Το νομισματικό ή νομισματοπιστωτικό σύστημα μιας οικονομίας είναι ένα υποσύστημα του γενικού συστήματος των χρηματικών ροών το οποίο είναι γνωστό ως «κύκλωμα εισοδήματος – δαπάνης» και αποτυπώνει δύο ειδών χρηματικές ροές. Από τη μία πλευρά, τα εισοδήματα που προκύπτουν από τη διαδικασία της παραγωγής ως αμοιβές των συντελεστών της παραγωγής και από την άλλη πλευρά, τις δαπάνες που γίνονται για τη ζήτηση των διαφόρων αγαθών και υπηρεσιών που παρήχθησαν⁵.

Από πλευράς θεσμών και μηχανισμών, μπορούμε κατ' αρχάς να θεωρήσουμε ότι το νομισματικό σύστημα αποτελείται από δύο τμήματα. Πρώτον, το τραπεζικό σύστημα, δηλαδή τις τράπεζες, οι οποίες συλλέγουν καταθέσεις από μεγάλο αριθμό αποταμιευτών και χρησιμοποιούν αυτά τα χρηματικά κεφάλαια για τη χορήγηση δανείων στις επιχειρήσεις. Δεύτερον, την κεφαλαιαγορά, όπου οι αποταμιευτές και οι επενδυτές έρχονται σε απευθείας επαφή με τους τίτλους που εκδίδουν—προσφέρουν οι δεύτεροι και αποκτούν—αγοράζουν οι πρώτοι. Έτσι θεωρούμε ότι το νομισματοπιστωτικό σύστημα αποτελείται από την «αγορά χρήματος» και την «αγορά κεφαλαίου».

Το τραπεζικό σύστημα και η κεφαλαιαγορά αποτελούν, μαζί με οποιονδήποτε άλλο ενδιάμεσο χρηματοπιστωτικό φορέα, ένα υποσύστημα που μετατρέπει τις αποταμιεύσεις του ιδιωτικού τομέα σε προσφορά δανειακών κεφαλαίων ή πιστώσεων, για την κάλυψη των αναγκών των «ελλειμματικών μονάδων» (δηλαδή χρηματοδότηση των ιδιωτικών επενδύσεων με πιστώσεις και χρηματοδότηση των ελλειμμάτων του Δημοσίου).

---

⁵ Κορλίρας, Π. (2000), *Νομισματική Θεωρία*. 1^η Έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Μπένου, σελ. 19

1.4 Ορισμός τράπεζας και είδη τραπεζών

Τράπεζα ονομάζεται μία επιχείρηση, η οποία ασχολείται με χρηματικές και πιστωτικές συναλλαγές. Βασικές λειτουργίες της είναι η αποδοχή καταθέσεων, η χορήγηση δανείων, η φύλαξη και διαχείριση αξιογράφων, η πληρωμή για λογαριασμό πελάτη κ.ο.κ.

Οι τράπεζες αποτελούν τον πιο παραδοσιακό και χαρακτηριστικό τύπο ενδιάμεσου χρηματοδοτικού οργανισμού (financial intermediary) και από πλευράς όγκου κεφαλαίων κατέχουν την δεσπόζουσα θέση στο όλο σύστημα χρηματοδοτικής διαμεσολάβησης. Ο όρος «τράπεζα» προέρχεται από το «τραπέζι» ή τον «πάγκο» που χρησιμοποιούσαν οι αρχαίοι τραπεζίτες για να προσφέρουν τις διαμεσολαβητικές υπηρεσίες τους στους πελάτες τους. Τέτοιες απλές τράπεζες υπήρχαν ήδη στην αρχαία Αθήνα, προσφέροντας κυρίως υπηρεσίες ανταλλαγής διαφόρων νομισμάτων αλλά και πιστώσεις για την χρηματοδότηση του τότε διεθνούς εμπορίου. Στην περίοδο της Αναγέννησης εμφανίστηκαν οι πρώτες οργανωμένες τράπεζες (στην Ιταλία και στην Φλάνδρα), καλύπτοντας ένα ευρύτερο φάσμα εργασιών, προετοιμάζοντας την σύγχρονη έννοια της τράπεζας ως πιστωτικό ίδρυμα που απευθύνεται και εξυπηρετεί καταθέτες και επιχειρήσεις. Η «πίστη» αποτελεί ουσιώδες χαρακτηριστικό των τραπεζών και για αυτό το λόγο οι τράπεζες υπόκεινται σε «εποπτεία» ώστε να διασφαλίζεται η φερεγγυότητά τους, ενώ μόνο κάτω από αυστηρές προϋποθέσεις χορηγείται άδεια λειτουργίας σε μια καινούργια τράπεζα⁶.

Η διαφορά ανάμεσα στο επιτόκιο δανεισμού και στο επιτόκιο καταθέσεων, αλλιώς η αποκαλούμενη «ψαλίδα», αποτελεί τη βασική πηγή κέρδους για την τράπεζα. Συνεπώς, εάν για παράδειγμα μία τράπεζα χορηγεί ένα δάνειο με επιτόκιο 7% και δέχεται κατάθεση με ετήσιο επιτόκιο 2%, η διαφορά αυτή του 5% αποτελεί την ψαλίδα που οδηγεί στα κέρδη της τράπεζας. Επομένως, η κύρια λειτουργία της τράπεζας έγκειται στο δανεισμό (χορηγήσεις και καταθέσεις), αξιοποιώντας παράλληλα άλλες πηγές εσόδων, όπως προμήθειες ή συμμετοχές και επενδύσεις.

---

⁶ Κορλίρας, Π. (2000), *Νομισματική Θεωρία*. 1^η Έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Μπένου, σελ. 93-94

Υπάρχουν διάφορα είδη τραπεζών με κυριότερα τα ακόλουθα:

- **Κεντρική τράπεζα:** Είναι υπεύθυνη για τη νομισματική πολιτική και μπορεί να είναι ο δανειστής της τελευταίας λύσης, σε περίπτωση κρίσης. Χρεώνεται συχνά με τον έλεγχο του διαθέσιμου χρήματος, συμπεριλαμβανομένης της έκδοσης νομίσματος. Η Τράπεζα της Ελλάδος και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ανήκουν στις κεντρικές τράπεζες.
- **Εμπορικές τράπεζες:** Είναι ο όρος που χρησιμοποιείται για μια κανονική τράπεζα διακρίνοντάς τη από μια τράπεζα επενδύσεων. Δεδομένου ότι τα εν λόγω είδη τράπεζας δεν είναι πλέον υποχρεωτικό να λειτουργούν κάτω από χωριστή ιδιοκτησία, ορισμένοι χρησιμοποιούν τον όρο αυτό για να αναφερθούν σε μια τράπεζα ή ένα τμήμα τράπεζας που ασχολείται κυρίως με εταιρείες ή μεγάλες επιχειρήσεις.
- **Επενδυτικές τράπεζες:** Δε δραστηριοποιούνται στην αποδοχή καταθέσεων και τη χορήγηση δανείων αλλά δίνουν εγγυητικές επιστολές για πώληση μετοχών και χρεογράφων και συμβουλεύουν για συγχωνεύσεις και εξαγορές εταιρειών⁷.

Άλλα είδη είναι οι τράπεζες κοινοτικής ανάπτυξης (παροχή υπηρεσιών οικονομικού χαρακτήρα και πίστωσης σε μη ανεπτυγμένες αγορές ή πληθυσμούς), τα ταχυδρομικά ταμειωτήρια (συνδέονται με τα εθνικά ταχυδρομικά συστήματα), το Corporate Banking (κυρίως για τραπεζικά προϊόντα επιχειρήσεων και εταιρειών) και οι συνεταιριστικές τράπεζες (τοπικού κυρίως χαρακτήρα με σκοπό την ενίσχυση για παράδειγμα των τοπικών παραγωγών γεωργικών προϊόντων).

Το Τραπεζικό Δίκαιο, που αποτελεί κλάδο του Εμπορικού Δικαίου, ρυθμίζει κάθε πράξη ή σύμβαση οικονομικής συναλλαγής με τη μεσολάβηση τράπεζας. Η κύρια νομική μορφή της τράπεζας είναι η Ανώνυμη Εταιρεία, εκτός από τις πιο σπάνιες περιπτώσεις των συνεταιριστικών τραπεζών. Η διατήρηση ενός αποθεματικού, υπολογιζόμενο ως ποσοστό των τηρούμενων καταθέσεων και το οποίο δε δύναται να το χορηγήσουν ως δάνεια για λόγους ασφαλείας, είναι εκ νόμου υποχρέωση των τραπεζών. Ο περιορισμός αυτός έχει μεγάλη σημασία στο εκάστοτε ισχύον σύστημα εγγύησης καταθέσεων και στην τήρηση των απαιτήσεων που απορρέουν από το καθεστώς εποπτείας που διέπει τις τράπεζες. Οι τράπεζες όμως δεν είναι ανεξέλεγκτες στον καθορισμό των επιτοκίων και της πολιτικής των χορηγήσεων και καταθέσεων

---

⁷ Ανθρωπέλος, Μ. (2012). *Investment Banking - Εισαγωγή στο τραπεζικό σύστημα*. Πειραιάς: Πανεπιστήμιο Πειραιώς, σελ. 7

τους. Λόγω του κομβικού ρόλου που παίζουν στην αγορά κεφαλαίων και γενικότερα στο νομισματοπιστωτικό σύστημα, οι τράπεζες υπόκεινται σε ένα εκτενές ρυθμιστικό πλαίσιο που βρίθει διατάξεων και νόμων, ενώ ταυτόχρονα εποπτεύονται από την Κεντρική Τράπεζα της χώρας.

1.5 Τράπεζα της Ελλάδος

Η Τράπεζα της Ελλάδος είναι η κεντρική τράπεζα της Ελλάδας η οποία ιδρύθηκε το 1927 με το Ν. 3423/1927, με βάση το άρθρο 4 του από 15/9/1927 πρωτοκόλλου της Γενεύης το οποίο υπεγράφη μεταξύ των κυβερνήσεων Γαλλίας, Μ. Βρετανίας, Ιταλίας και της Ελλάδος. Βάσει της Συνθήκης του Μάαστριχτ, συμμετέχει στο σύστημα κεντρικών τραπεζών των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης μαζί με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Είχε το αποκλειστικό εκδοτικό προνόμιο χαρτονομισμάτων στην Ελλάδα από το 1928 έως την εισαγωγή του ευρώ το 2002 και ήταν υπεύθυνη για τη χάραξη της νομισματικής πολιτικής της χώρας. Η Τράπεζα της Ελλάδος, όπως και οι υπόλοιπες Κεντρικές Τράπεζες της Ευρωζώνης, είναι μέτοχος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, διαθέτοντας το 2004 το 1,8974% των μετοχών της τελευταίας. Δεν είναι κρατική, αλλά μια Ανώνυμη Εταιρεία, οπότε έχει ειδικά προνόμια, ειδικές αρμοδιότητες αλλά και περιορισμούς, όπως ότι δεν μπορεί να λειτουργεί ως εμπορική τράπεζα και το ποσοστό του Ελληνικού κράτους στην μετοχική της σύνθεση δεν μπορεί να υπερβαίνει το 35% όπως ορίζεται στο καταστατικό της.

Οι αρμοδιότητές της, βάσει άρθρου 2 του Καταστατικού της⁸, είναι να:

α') Χαράσσει και ασκεί τη νομισματική πολιτική. Στην έννοια της νομισματικής πολιτικής περιλαμβάνεται και η πιστωτική πολιτική.

β') Ασκεί την πολιτική της συναλλαγματικής ισοτιμίας της δραχμής έναντι των άλλων νομισμάτων, σύμφωνα με το πλαίσιο της συναλλαγματικής πολιτικής που προκρίνει η Κυβέρνηση, ύστερα από διαβουλεύσεις με την Τράπεζα της Ελλάδος.

γ') Κατέχει και διαχειρίζεται τα επίσημα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας, στα οποία περιλαμβάνονται τα σε συνάλλαγμα και χρυσό διαθέσιμα της Τράπεζας της Ελλάδος και του Δημοσίου, και ενεργεί πράξεις σε συνάλλαγμα.

---

⁸ Τράπεζα της Ελλάδος, (2013). *Καταστατικό – Έκδοση Γ'*. Αθήνα

δ') Ασκεί την εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων και άλλων επιχειρήσεων και οργανισμών του χρηματοπιστωτικού τομέα της οικονομίας, καθώς και των ασφαλιστικών επιχειρήσεων, σύμφωνα με το άρθρο 55Α του παρόντος.

ε') Προωθεί και επιβλέπει την ομαλή λειτουργία και αποτελεσματικότητα των συστημάτων και μέσων πληρωμών, καθώς και συστημάτων διαπραγμάτευσης, διακανονισμού και εκκαθάρισης εξωχρηματιστηριακών συναλλαγών επί τίτλων και λοιπών χρηματοπιστωτικών μέσων, σύμφωνα με το άρθρο 55 αριθμός 5 του παρόντος.

στ') Έχει το αποκλειστικό προνόμιο της εκδόσεως τραπεζικών γραμματίων, τα οποία κυκλοφορούν ως νόμιμο χρήμα σε όλη την επικράτεια.

ζ') Ενεργεί ως ταμίας και εντολοδόχος του Δημοσίου, σύμφωνα με τα άρθρα 45 επ. του παρόντος. "

Κεφάλαιο 2^ο : Έννοια και είδη κατάθεσης

2.1 Ορισμός κατάθεσης

Η κατάθεση αποτελεί μια μορφή ανώμαλης παρακαταθήκης (ΑΚ 806,830). Η τράπεζα αποδέχεται ξένα χρήματα ή άλλα επιστρεπτέα κεφάλαια για φύλαξη με την υποχρέωση απόδοσής τους κατά το συμφωνηθέντα χρόνο ή όποτε της ζητηθεί⁹. Η τράπεζα υποχρεούται είτε να φυλάσσει, ως θεματοφύλακας χωρίς δικαίωμα χρήσης (κυριολεκτική κατάθεση), είτε να τα επιστρέψει μετά τη χρήση, με ή χωρίς καταβολή τόκου, ως δανειολήπτης (δανειακή κατάθεση)¹⁰.

Οι καταθέσεις είναι έντοκες ή άτοκες ενώ η διάρκειά τους είναι είτε αορίστου είτε ορισμένου χρόνου, το δε εφαρμοζόμενο επιτόκιο στις έντοκες καταθέσεις συναρτάται, σε ορισμένες περιπτώσεις καταθετικών προϊόντων από το ύψος των κατατεθειμένων κεφαλαίων και από το χρονικό ορίζοντα της κατάθεσης. Οικονομικά, η διάρκεια κατάθεσης λειτουργεί ως προσδιοριστικός παράγοντας του επιτοκίου. Η αόριστη διάρκεια επιτρέπει την μερική ή ολική ανάληψη από τον καταθέτη οποιαδήποτε στιγμή. Αντίθετα, η ορισμένη διάρκεια είναι είτε συμφωνία προθεσμίας για ανάληψη (προθεσμιακή κατάθεση) είτε συμφωνία προθεσμίας για την καταγγελία (κατάθεση υπό προειδοποίηση).

Τα χρήματα που κατατίθενται στην τράπεζα, ως αντικαταστατά πράγματα, αποδοτέα με τη μεταβίβαση ίσης ποσότητας ομοίων χρημάτων, περιέρχονται στην κυριότητα της τράπεζας, και στις δύο μορφές κατάθεσης, δηλαδή στη μεν δανειακή κατάθεση λόγω της έννοιας του δανείου (806 ΑΚ), ενώ στην άλλη μορφή λόγω του κανόνα ότι και αυτή, αν παρέχει στο θεματοφύλακα εξουσία χρήσεως, λογίζεται ως δάνειο (830 §1 ΑΚ)¹¹.

---

⁹ Γεωργακόπουλος, Λ. (1999). *Χρηματοπιστηριακό και Τραπεζικό Δίκαιο*. Αθήνα: Εκδόσεις Αφοί Π. Σάκκουλα, σελ. 282

¹⁰ Γεωργακόπουλος, Λ. (1995). *Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου, Τόμος 2 - Οι εμπορικές πράξεις, Τεύχος 2 - Συμβάσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Αφοί Π. Σάκκουλα, σελ. 521

¹¹ Γεωργακόπουλος, Λ. (1995). *Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου, Τόμος 2 - Οι εμπορικές πράξεις, Τεύχος 2 - Συμβάσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Αφοί Π. Σάκκουλα, σελ. 522

Είδη κυριολεκτικής κατάθεσης είναι (α) η ομαλή ή συνήθης παρακαταθήκη όπου τα χρήματα της κατάθεσης (950, 830 §1 ΑΚ) ορίζονται όχι ως αντικαταστατά πράγματα αλλά μη αντικαταστατά και (β) η ανώμαλη παρακαταθήκη όπου τα χρήματα ορίζονται ως αντικαταστατά¹².

Είδη δανειακής κατάθεσης είναι (α) η ελεύθερης χρήσης και (β) η δεσμευμένης χρήσης (gepos) όπου η τράπεζα συμφωνεί με τον καταθέτη ότι θα χρησιμοποιήσει το ποσόν της κατάθεσης για αγορά τίτλων και θα αποδώσει την κατάθεση ρευστοποιώντας τους τίτλους αυτούς¹³. Κρίσιμη διάκριση για το δίκαιο εποπτείας, το σύστημα εγγύησης καταθέσεων και το ποινικό δίκαιο αποτελεί η διάκριση μεταξύ δανείου και δανειακής κατάθεσης. Μόνο χαρακτηριστικό της κατάθεσης, που μπορεί να τη διακρίνει από το δάνειο είναι ο χαρακτήρας της ως τυποποιημένη μαζική εμπορική συναλλαγή φύλαξης ή εκμετάλλευσης αποταμιεύσεων ή αποθησαυρισμένων μέσων πληρωμής.

Παρά το γεγονός ότι και η κατάθεση λειτουργεί ως χρηματοδότηση της δεχόμενης την κατάθεση τράπεζας, το χρηματοδοτικό δάνειο προς τράπεζα διαφέρει ως προς την προέλευση των χρημάτων και το σκοπό του δανειοδότη. Ο δανειοδότης δε χρησιμοποιεί αποταμιεύσεις του με σκοπό τη φύλαξη και τον τοκισμό τους μέχρις ότου τις επενδύσει, αλλά χρησιμοποιεί κεφάλαια, τα οποία σχηματίζει για τον σκοπό επωφελούς δανεισμού, δηλαδή επωφελούς επένδυσής τους¹⁴.

Λήξη της σύμβασης κατάθεσης μπορεί να επέλθει από καταγγελία ή και άλλους λόγους ενώ η παραγραφή της επέρχεται, έπειτα από παρέλευση εικοσαετίας, υπέρ του Δημοσίου σύμφωνα με το Ν. 1195/1942, όπως τροποποιημένος ισχύει, περίπτωση η οποία θα αναλυθεί σε επόμενη ενότητα.

---

¹² Γεωργακόπουλος, Λ. (1995). *Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου, Τόμος 2 - Οι εμπορικές πράξεις, Τεύχος 2 - Συμβάσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Αφοί Π. Σάκκουλα, σελ. 525

¹³ Γεωργακόπουλος, Λ. (1999). *Χρηματοπιστηριακό και Τραπεζικό Δίκαιο*. Αθήνα: Εκδόσεις Αφοί Π. Σάκκουλα, σελ. 288

¹⁴ Γεωργακόπουλος, Λ. (1995). *Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου, Τόμος 2 - Οι εμπορικές πράξεις, Τεύχος 2 - Συμβάσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Αφοί Π. Σάκκουλα, σελ. 516

2.2 Νομιμότητα κατάθεσης

Κάθε κατάθεση, για να γίνει αποδεκτή από ένα τραπεζικό ίδρυμα, πρέπει να χαρακτηρίζεται από νομιμότητα, δηλαδή να μην έχει ως στόχο την απόκρυψη της παράνομης προέλευσης κεφαλαίων και την απόδοση μιας επίφασης νομιμότητας προκειμένου να διευκολυνθεί η μετέπειτα επανεπένδυσή τους στη νόμιμη οικονομία. Πρόκειται ουσιαστικά για το «ξέπλυμα» χρήματος, δηλαδή τη νομιμοποίηση, μέσω κυρίως του χρηματοπιστωτικού συστήματος, των εσόδων που προέρχονται από κάθε εγκληματική δραστηριότητα. Οι εγκληματίες προσπαθούν να αποκρύψουν την παράνομη προέλευση των κεφαλαίων τους, ούτως ώστε να φαίνεται ότι αποκτήθηκαν ή προέρχονται από νόμιμη πηγή.

Η πρώτη κοινοτική πράξη, αναφορικά με την καταπολέμηση του οικονομικού εγκλήματος, υπήρξε η Οδηγία 91/308/ΕΟΚ, η οποία απαιτούσε από τα κράτη μέλη να απαγορεύουν τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και να υποχρεώνουν το χρηματοπιστωτικό τομέα, συμπεριλαμβανομένων των πιστωτικών ιδρυμάτων και ευρείας κλίμακας άλλων χρηματοπιστωτικών οργανισμών, να εξακριβώνουν την ταυτότητα των πελατών τους, να τηρούν αρχεία, να θεσπίζουν εσωτερικές διαδικασίες για την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες καθώς και να αναφέρουν κάθε ένδειξη νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες στις αρμόδιες αρχές. Η ενσωμάτωση της Οδηγίας 91/308/ΕΟΚ στην εθνική νομοθεσία έγινε με το Ν. 2331/1995 «για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες». Τρία χρόνια μετά την υιοθέτηση της Οδηγίας 2001/97/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, η οποία είχε ως κύριο σκοπό τη διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της Οδηγίας 91/308/ΕΟΚ, εκδόθηκε η Οδηγία 2005/60/ΕΚ για την τροποποίηση των Οδηγιών 91/308/ΕΚ και 2001/97/ΕΚ, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, με την οποία αναπτύσσεται, κυρίως, η έννοια της «προσέγγισης που βασίζεται στην εκτίμηση του κινδύνου», ώστε να υπάρξει διαβάθμιση των υποχρεώσεων δέουσας επιμέλειας των πελατών με ενισχυμένο ή απλοποιημένο τρόπο,

ανάλογα με την ύπαρξη συγκεκριμένου προβλέψιμου κινδύνου νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες¹⁵.

Η συστηματοποίηση διακρίνει τρεις φάσεις στη διαδικασία νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες¹⁶:

Α) Φάση τοποθέτησης, κατά την οποία το ρευστό χρήμα διοχετεύεται και αναμιγνύεται με νόμιμα κεφάλαια ή απλά κατατίθεται σε χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Βασική τεχνική στη φάση αυτή είναι η μέθοδος του μυρμηγκιού με την οποία διοχετεύεται το «βρώμικο» χρήμα κατακερματίζοντας τον όγκο των χρημάτων σε πολλές συναλλαγές κάτω από το όριο αναφοράς. Τα ποσά είτε κατατίθενται απευθείας σε τραπεζικούς λογαριασμούς είτε μετατρέπονται σε ταχυδρομικές και τραπεζικές επιταγές οι οποίες επαναπροωθούνται προς άλλους λογαριασμούς άλλων τραπεζών¹⁷.

Β) Φάση διαστρωμάτωσης, κατά την οποία μέσω παραπλανητικών μεταφορών και παραπλανητικών συναλλαγών αποκόπτονται τα κεφάλαια από την παράνομη πηγή τους. Βασική τεχνική στη φάση αυτή είναι η ηλεκτρονική μεταφορά κεφαλαίων και η μετατροπή σε άλλες μορφές χρηματοοικονομικών εργαλείων.

Γ) Φάση ολοκλήρωσης, κατά την οποία έχει εξαφανιστεί κάθε ίχνος και αποκτάται νομιμοφάνεια των κεφαλαίων. Βασική τεχνική στη φάση αυτή είναι η δημιουργία εταιρείας – «φάντασμα».

Σύμφωνα με το Ν. 3691/2008, ως «ύποπτη συναλλαγή ή δραστηριότητα» ορίζεται:

«η συναλλαγή ή οι συναλλαγές ή δραστηριότητες από τις οποίες εκτιμάται ότι προκύπτουν αποχρώσεις ενδείξεις ή υπόνοιες για πιθανή απόπειρα ή διάπραξη των αδικημάτων του νόμου ή για εμπλοκή του συναλλασσόμενου ή του πραγματικού δικαιούχου σε εγκληματικές δραστηριότητες, με βάση την αξιολόγηση των στοιχείων της συναλλαγής (φύση της συναλλαγής, κατηγορία χρηματοπιστωτικού μέσου, συχνότητα, πολυπλοκότητα και ύψος της συναλλαγής, χρήση ή μη μετρητών) και του προσώπου (επάγγελμα, οικονομική επιφάνεια,

---

¹⁵ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2013), Έγγραφο Εργασίας σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές ενέργειες - 925991. Στρασβούργο: Ειδική επιτροπή για το οργανωμένο έγκλημα, τη διαφθορά και τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές ενέργειες, σελ. 9

¹⁶ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2013), Έγγραφο Εργασίας σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές ενέργειες - 925991. Στρασβούργο: Ειδική επιτροπή για το οργανωμένο έγκλημα, τη διαφθορά και τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές ενέργειες, σελ. 3

¹⁷ Θάνου, Ε. και Φουντουκίδης, Α. (2008). *Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες: Η αντιμετώπιση του φαινομένου στην Ελληνική πραγματικότητα*. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο., σελ. 34-36

συναλλακτική ή επιχειρηματική συμπεριφορά, φήμη, παρελθόν, επίπεδο διαφάνειας του νομικού προσώπου – πελάτη, άλλα σημαντικά χαρακτηριστικά)»
ενώ ως «ασυνήθης συναλλαγή ή δραστηριότητα» ορίζεται:

«Η συναλλαγή ή οι συναλλαγές ή δραστηριότητες που δεν συνάδουν με τη συναλλακτική, επιχειρηματική ή επαγγελματική συμπεριφορά του συναλλασσομένου ή του πραγματικού δικαιούχου ή με την οικονομική τους επιφάνεια ή που δεν έχουν προφανή σκοπό ή κίνητρο οικονομικής, επαγγελματικής ή προσωπικής φύσεως.»

Οι ορισμοί αυτοί, σε συνδυασμό με τον κομβικό ρόλο των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στη διαδικασία νομιμοποίησης εσόδων, καταδεικνύουν σαφώς τη συσχέτιση τραπεζικής κατάθεσης με τον έλεγχο νομιμοποίησης και, εν γένει, της νομιμότητας της κατάθεσης.

Με πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, ορίζονται οι παράμετροι του ελέγχου που πρέπει να ακολουθούν οι τράπεζες σε είκοσι και πλέον σημεία¹⁸ όπως: η πηγή εισοδήματος φυσικού προσώπου, ο κλάδος δραστηριότητας του πελάτη, ο αριθμός και το ύψος των καταθέσεων και αναλήψεων σε μετρητά στους λογαριασμούς του πελάτη, ελεύθεροι επαγγελματίες στους λογαριασμούς των οποίων πιστώθηκαν κατά το προηγούμενο ημερολογιακό έτος ποσά συνολικών εισοδημάτων άνω των 200.000 ευρώ, νομικά πρόσωπα στους λογαριασμούς των οποίων οι συνολικές καταθέσεις ή αναλήψεις κατά το προηγούμενο ημερολογιακό έτος ήταν άνω των 300.000 ευρώ κ.ο.κ.

Επιπλέον δραστηριότητες που ενδεχομένως υποδηλώνουν «ξέπλυμα» χρήματος και σχετίζονται άμεσα με καταθέσεις χρήματος ή άλλων αξιών είναι ενδεικτικά¹⁹:

- Παροχή ανεπαρκών ή ύποπτων πληροφοριών και στοιχείων για την πιστοποίηση της ταυτότητας του πελάτη, πχ άρνηση πελάτη να προσκομίσει τα προβλεπόμενα έγγραφα επαλήθευσης ταυτότητας ή προσκομίζει έγγραφα αμφιβόλου γνησιότητας, πίστωση λογαριασμού πελάτη από πολλά τρίτα πρόσωπα η οποία δεν δικαιολογείται από το είδος της επαγγελματικής του δραστηριότητας.

---

¹⁸ Τσομπάνης, Α. (2013), *Φορολογία εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Θεσμικό πλαίσιο σύμφωνα με το Ν. 3691/2008. Νομιμοποίηση. Φορολόγηση*. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

¹⁹ Χατζησπύρου Γ. (2010), *Ξέπλυμα Χρήματος (Νομιμοποίηση Εσόδων Από Παράνομες Δραστηριότητες)*, Θεσσαλονίκη, σελ. 72-87

- Μεταφορά κεφαλαίων, πχ συχνή κατάθεση διαφόρων μικρών ποσών σε λογαριασμούς πελάτη που ακολούθως συνενώνονται σε κύριο λογαριασμό, εντολές μεταφοράς κεφαλαίων μικρών ποσών λαμβάνονται συχνά στο όνομα πελάτη, ο οποίος στη συνέχεια δίδει εντολή διασυννοριακής μεταφοράς μεγάλων ποσών, κινήσεις κεφαλαίων πραγματοποιούνται από μία τράπεζα σε άλλη και τελικώς τα κεφάλαια επιστρέφουν στην πρώτη τράπεζα.
- Δραστηριότητες ασύμβατες με την επιχειρηματική/επαγγελματική δραστηριότητα του πελάτη και το εν γένει συναλλακτικό/οικονομικό του προφίλ, πχ κατάθεση σε λογαριασμό μεγάλων ποσών σε μετρητά τα οποία δεν δικαιολογούνται από την επιχειρηματική δραστηριότητα του πελάτη και το συναλλακτικό/οικονομικό του προφίλ, δημιουργία μεγάλων υπολοίπων σε λογαριασμούς καταθέσεων που στη συνέχεια μεταφέρονται σε λογαριασμούς στο εξωτερικό και δε δικαιολογούνται από την επιχειρηματική δραστηριότητα του πελάτη.
- Συναλλαγές σε μετρητά, πχ πραγματοποίηση μεγάλου ύψους καταθέσεων και αναλήψεων μετρητών που δεν δικαιολογούνται από το οικονομικό /συναλλακτικό προφίλ του πελάτη, διαπίστωση κίνησης λογαριασμών με πολλές καταθέσεις μετρητών και αντίστοιχες αναλήψεις με έκδοση επιταγών μεγάλων ποσών ενώ το υπόλοιπο των λογαριασμών παραμένει χαμηλό.

Κάθε τράπεζα έχει υποχρέωση δέουσας επιμέλειας, ως τράπεζα προορισμού και αποδοχής καταθέσεων, πριν δεχθεί την κατάθεση να έχει ελέγξει την νομιμότητα της προέλευσης των χρημάτων της καταθέσεως, τόσο της αρχικής όσο και κάθε μεταγενέστερης²⁰. Ένα από τα προληπτικά μέτρα επιμέλειας που λαμβάνουν οι τράπεζες είναι η καθιέρωση Γενικού Όρου Συναλλαγών (η εν λόγω έννοια θα αναλυθεί στην επόμενη ενότητα), περί ευθύνης καταθέτη για κάθε μη νόμιμη συναλλαγή ή ενέργεια που σχετίζεται με κατάθεση που τηρεί στην εν λόγω τράπεζα. Παράδειγμα ενός τέτοιου όρου είναι ο ακόλουθος: *«Ο Πελάτης δηλώνει ότι κάθε συναλλαγή που διενεργείται κατόπιν εντολής του δεν έχει σχέση με νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και αναλαμβάνει την ευθύνη για την αυθεντικότητα, τη νομιμότητα και όπου απαιτείται τη μοναδικότητα των συναλλαγών και των σχετικών με αυτές*

---

²⁰ Επιτροπή Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων, (2009). Απόφαση 281/17-03-2009: Πρόληψη της χρησιμοποίησης των εποπτευομένων από την Τράπεζα της Ελλάδος πιστωτικών ιδρυμάτων και χρηματοπιστωτικών οργανισμών για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος

δικαιολογητικών, υποχρεούται δε να παρουσιάσει οποιαδήποτε πρόσθετα δικαιολογητικά ζητηθούν, κατά τους τυχόν ελέγχους από αρμόδιες Αρχές.»²¹ Πλέον, οι τράπεζες προχωρούν στη λήψη και άλλων προληπτικών μέτρων, στα πλαίσια του Ν. 3691/2008, απλουστευμένης και αυξημένης δέουσας επιμέλειας ενώ χαρακτηριστικό παράδειγμα στο διεθνή τραπεζικό τομέα είναι η UBS, η μεγαλύτερη ελβετική τράπεζα, η οποία έχει ζητήσει από τους πελάτες της, που κατοικούν σε ευρωπαϊκές χώρες και έχουν τραπεζική σχέση στην Ελβετία, να της προσκομίσουν πιστοποιητικά για τη φορολογική νομιμότητα της περιουσίας που διατηρούν στην τράπεζα, στα πλαίσια αντιμετώπισης δικαστικών διώξεων από τη Γαλλία και άλλες ευρωπαϊκές χώρες για «ξέπλυμα» χρήματος και διευκόλυνση φοροδιαφυγής πελατών της.

Καθίσταται προφανές πόσο σημαντικός είναι ο μηχανισμός των καταθέσεων στο «ξέπλυμα» χρήματος και πόσο κρίσιμη τίθεται η ενδυνάμωση των ελεγκτικών μηχανισμών μέσω ενός αυστηρού ρυθμιστικού πλαισίου και της αποτελεσματικής συνεργασίας με τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

2.3 Γενικοί όροι συναλλαγών

Πριν την εξέταση των ειδών κατάθεσης, κρίνεται σκόπιμο να αναλυθούν οι Γενικοί Όροι Συναλλαγών (Γ.Ο.Σ.), οι οποίοι, βάσει άρθρου 2 του Ν. 2251/1994²², ορίζονται ως:

"Όροι που έχουν διατυπωθεί εκ των προτέρων για μελλοντικές συμβάσεις (γενικοί όροι των συναλλαγών), δεν δεσμεύουν τον καταναλωτή, εάν κατά την κατάρτιση της σύμβασης τους αγνοούσε ανυπαίτιως, όπως, ιδίως, όταν ο προμηθευτής δεν του υπέδειξε την ύπαρξή τους ή του στέρησε τη δυνατότητα να λάβει πραγματική γνώση του περιεχομένου τους."

Οι Γενικοί Όροι Συναλλαγών διακρίνονται σε (α) γενικής εφαρμογής σε όλες τις συναλλαγές και (β) ειδικής εφαρμογής σε συναλλαγές ορισμένου είδους. Η δεύτερη περίπτωση αφορά όρους που εντάσσονται συνήθως στις συμβάσεις της τράπεζας με παραπομπή σε αυτούς ή με επισύναψή τους στη σύμβαση. Οι Γενικοί Όροι Συναλλαγών είναι δήλωση βουλήσεως της τράπεζας προς τρίτους (καταναλωτές) καθώς

---

²¹ Τράπεζα Πειραιώς, (2014). *Γενικοί Όροι Συναλλαγών: Σύμβαση – Πλαίσιο*, σελ. 3

²² Βρυσόπουλος, Σ. (2010). *Παράνομοι και καταχρηστικοί όροι Τραπεζών σε δάνεια και κάρτες*. [online]

ενεργούν προς τα έξω και δεν είναι απλή εντολή εργοδότη προς το προσωπικό του.²³ Υπάρχει μια σειρά δικαστικών αποφάσεων σχετικά με την πρακτική τραπεζών να θέτουν καταχρηστικούς Γενικούς Όρους Συναλλαγών όσον αφορά τις καταθέσεις. Η έννοια των καταχρηστικών όρων στις καταναλωτικές συμβάσεις εξειδικεύεται και ορίζεται στο άρθρο 2 §1 του Ν. 2251/1994. Εν συνεχεία, στην παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου, αναγνωρίζεται ότι οι Γενικοί Όροι Συναλλαγών κατισχύουν των ειδικών όρων που συμφωνήθηκαν μετά από ατομική διαπραγμάτευση μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών, ενώ στην παράγραφο 4 καθιερώνεται, σε περίπτωση αμφιβολίας, η ερμηνεία των γενικών όρων υπέρ του καταναλωτή. Κατά την παράγραφο 6, (όπως αυτή αντικαταστάθηκε με το άρθρο 10 §24 Ν.2741/1999, και μετέπειτα με το άρθρο 2 §2 Ν. 3587/2007), τίθεται μια γενική ρήτρα, σύμφωνα με την οποία: *«Γενικοί όροι συναλλαγών που έχουν ως αποτέλεσμα τη σημαντική διατάραξη της ισορροπίας των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των συμβαλλομένων σε βάρος του καταναλωτή απαγορεύονται και είναι άκυροι. Ο καταχρηστικός χαρακτήρας γενικού όρου ενσωματωμένου σε σύμβαση κρίνεται αφού ληφθούν υπόψη η φύση των αγαθών ή υπηρεσιών που αφορά η σύμβαση, ο σκοπός της, το σύνολο των ειδικών συνθηκών κατά τη σύναξή της και όλες οι υπόλοιπες ρήτρες της σύμβασης ή άλλης σύμβασης από την οποία αυτή εξαρτάται»*.

Σύμφωνα με την υπ. αριθμ. 711/2007 απόφαση του Πολιτικού Πρωτοδικείου Αθηνών²⁴ και την υπ. αριθμ. 3956/2008 του Εφετείου Αθηνών²⁵, όπου ένωση καταναλωτών και τράπεζα ήταν εναγούσα και εναγόμενη αντίστοιχα, ισχύουν τα εξής:

Α) Κρίνεται καταχρηστικός ο όρος σύμφωνα με τον οποίο κατά την κίνηση λογαριασμού ταμειευτηρίου ή τρεχούμενου που αφορά ανάληψη ή κατάθεση μετρητών ή κατάθεση επιταγής στα ταμεία της τράπεζας, ο καταναλωτής χρεώνεται με ποσό το οποίο προβλέπεται σε σχετικό κατάλογο προμηθειών. Συγκεκριμένα, η εναγόμενη χρέωνε τους συμβαλλόμενους πελάτες της με προμήθεια, σύμφωνα με σχετικό κατάλογο, στο ποσό των 0,80 € ανά συναλλαγή όταν οι κινήσεις ήταν περισσότερες από τέσσερις το μήνα και ο λογαριασμός είχε μέσο μηνιαίο υπόλοιπο από 1.500 € ή περισσότερες από έξι το μήνα όταν ο λογαριασμός είχε μέσο μηνιαίο υπόλοιπο από 1.500,01 € έως 30.000 € ή περισσότερες από είκοσι το μήνα όταν ο λογαριασμός είχε

---

²³ Γεωργακόπουλος, Λ. (1995). *Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου, Τόμος 2 - Οι εμπορικές πράξεις, Τεύχος 2 - Συμβάσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Αφοί Π. Σάκκουλα, σελ. 479-480

²⁴ Πολιτικό Πρωτοδικείο Αθηνών, (2007), Απόφαση 711/2007

²⁵ Συνήγορος του Καταναλωτή, (2008), *Ετήσια Έκθεση Ιούνιος 2007 – Μάιος 2008*, Αθήνα., σελίδα 65

μέσο μηνιαίο υπόλοιπο από 30.000,01 € έως 100.000 € ή περισσότερες από πενήντα το μήνα όταν ο λογαριασμός είχε μηνιαίο υπόλοιπο από 100.000,01 € έως 200.000 €. Θέση της ενάγουσας ήταν ότι οι συμβάσεις καταθέσεων, που συνάπτουν οι καταναλωτές με τις τράπεζες, έχουν το νομικό χαρακτήρα της ανώμαλης παρακαταθήκης, εφαρμοζόμενες σε αυτές οι διατάξεις για τη σύμβαση δανείου (ΑΚ 830 & 806), και έτσι δεν τίθεται θέμα πληρωμής στο θεματοφύλακα (Τράπεζα) ούτε αμοιβής (ΑΚ 822), ούτε δαπανών φύλαξης, ούτε αποζημίωσης (ΑΚ 826). Επιπρόσθετα, η σχετική αξίωση της Τράπεζας αποτελεί μετακύλιση του λειτουργικού της κόστους στον καταναλωτή.

Β) Κρίνεται καταχρηστικός ο όρος χρέωσης προμήθειας κατάθεσης μετρητών υπέρ τρίτων με καταχώρηση ειδικών οδηγιών. Συγκεκριμένα, η εναγόμενη επέβαλλε σε όποιον κατέθετε στα καταστήματά της μετρητά ευρώ σε λογαριασμό τρίτου-πελάτη της ως προμήθεια το ποσό των 1,40 € με την εν λόγω προμήθεια να αυξάνεται σε ποσοστό 0,10% επί του πέραν των 50.000 € ποσού κατάθεσης. Θέση της ενάγουσας ήταν ότι η κατάθεση σε λογαριασμό τρίτου λογίζεται ως σύμβαση κατάθεσης υπέρ τρίτου και ότι ως τέτοια σύμβαση δεν τίθεται θέμα πληρωμής στο θεματοφύλακα (Τράπεζα), ούτε αμοιβής (ΑΚ 822), ούτε δαπανών φύλαξης και αποζημίωσης (ΑΚ 826).

Γ) Κρίνεται καταχρηστικός ο όρος δανειακών συμβάσεων με τον οποίο προβλέπεται η κατάθεση του προϊόντος του δανείου σε δεσμευμένο λογαριασμό του οφειλέτη στην τράπεζα και η σταδιακή αποδέσμευση αυτού με την ταυτόχρονη όμως καταβολή τόκου εκ μέρους του οφειλέτη-καταναλωτή για το σύνολο του ποσού του δανείου και όχι για το μέρος αυτού το οποίο βρίσκεται στη διάθεσή του. Συγκεκριμένα, η εναγόμενη, κατά τη χορήγηση στεγαστικών δανείων στους καταναλωτές όταν αυτό βρίσκεται στο στάδιο της εκταμίευσης, η τράπεζα κατέθετε το σύνολο του εγκριθέντος ποσού σε δεσμευμένο λογαριασμό του οφειλέτη με σταδιακή αποδέσμευση, σύμφωνα με την πρόοδο των υπολειπόμενων εργασιών στο ακίνητο, με ταυτόχρονη υποχρέωση ωστόσο καταβολής τόκου από τη χρονική στιγμή της κατάθεσης του χρηματικού ποσού στο δεσμευμένο λογαριασμό, για όλο το ποσό του δανείου, μολοντί δεν μπορεί να κάνει χρήση του συνόλου αυτού αλλά μόνο του κάθε μέρους που σταδιακά αποδεσμεύεται. Ένα εκ των βασικών επιχειρημάτων της εναγομένης ήταν ότι ο δανειολήπτης μπορούσε να ωφεληθεί από το επιτόκιο του δεσμευμένου καταθετικού λογαριασμού στο οποίο θα γινόταν η κατάθεση του ποσού του δανείου, επιχείρημα, ωστόσο, το οποίο απερρίφθη ως αβάσιμο δεδομένου ότι το συγκεκριμένο επιτόκιο είναι υποπολλαπλάσιο του επιτοκίου του δανείου και η ωφέλεια αυτή του δανειολήπτη θα μπορούσε να

συμψηφιστεί με το κέρδος που αποκομίζει η Τράπεζα με το να έχει στη διάθεσή της το κεφάλαιο του δανείου κατά το μέρος που αυτό είναι δεσμευμένο.

Σύμφωνα με την υπ. αριθμ. 961/2007 απόφαση του Πολιτικού Πρωτοδικείου Αθηνών²⁶, όπου ένωση καταναλωτών και τράπεζα ήταν ενάγουσα και εναγόμενη αντίστοιχα, κρίθηκαν καταχρηστικοί οι εξής όροι:

Α) Περί εξόδων τήρησης-παρακολούθησης και κινήσεων για μέσο μηνιαίο υπόλοιπο μικρότερο εκείνου που ορίζει η τράπεζα. Συγκεκριμένα, η εναγόμενη χρέωνε ακίνητους λογαριασμούς καταθέσεων όταν ο λογαριασμός ήταν ακίνητος για χρονικό διάστημα 19 έως 30 μηνών 0,60 € ανά μήνα ενώ για χρονικό διάστημα 31 μηνών και άνω 1 € ανά μήνα.

Β) Περί πρόβλεψης δικαιώματος της τράπεζας να διαφοροποιεί τα εκάστοτε ισχύοντα επιτόκια ανάλογα με το υπόλοιπο του λογαριασμού. Συγκεκριμένα, η ενάγουσα επέβαλλε όρο στα βιβλιάρια κατάθεσης ταμειυτηρίου θεμελιώνοντας το δικαίωμα της Τράπεζας να διαφοροποιεί τα επιτόκια που ισχύουν κάθε φορά ανάλογα με το υπόλοιπο του λογαριασμού.

Γ) Περί καθορισμού κάθε φορά αριθμού ημερών δέσμευσης της διαθεσιμότητας και μετάθεσης της έναρξης της τοκοφορίας (valeur). Συγκεκριμένα, η ενάγουσα επέβαλλε όρο στα βιβλιάρια κατάθεσης ταμειυτηρίου θεμελιώνοντας το δικαίωμα της Τράπεζας να καθορίζει κάθε φορά αριθμό δέσμευσης της διαθεσιμότητας και μετάθεσης της έναρξης καταβολής τόκων αναφορικά με ποσά που είτε κατατίθενται είτε αναλαμβάνονται από καταστήματα διαφορετικά από εκείνο, στο οποίο τηρείται ο σχετικός λογαριασμός.

Δ) Περί αποκλεισμού ευθύνης της τράπεζας για δόλο ή βαριά αμέλεια, αν αυτή πραγματοποιήσει πληρωμή σε άλλο πρόσωπο με βάση το χαμένο βιβλιάριο ή και με πλαστή υπογραφή. Συγκεκριμένα, η ενάγουσα επέβαλλε όρο στα βιβλιάρια κατάθεσης ταμειυτηρίου θεμελιώνοντας το εν λόγω δικαίωμα της Τράπεζας.

Ε) Περί δικαιώματος τράπεζας να μεταβάλλει τους όρους λειτουργίας του λογαριασμού και τις τυχόν επιβαρύνσεις του, γνωστοποιώντας τις αλλαγές μέσω ενημερωτικών φυλλαδίων ή ανακοινώσεων που διατίθενται ή αναρτώνται στα καταστήματά της.

---

²⁶ Πολιτικό Πρωτοδικείο Αθηνών, (2007), Απόφαση 961/2007

Διαπιστώνεται συνεπώς ότι οι τράπεζες μεταφέρουν βασικά χαρακτηριστικά των καταθέσεων σε *a priori* διατυπωμένους όρους, αντί τις συμβασιοποίησης αυτών με τον εκάστοτε πελάτη τους, στα πρότυπα του αντίστοιχου είδους κατάθεσης που συμφωνείται, προκειμένου να διαφύγουν του ρυθμιστικού πλαισίου που διέπει τις καταθέσεις και περιγράφεται στις επόμενες ενότητες.

2.4 Είδη κατάθεσης σε χρήμα

Το πιο διαδεδομένο είδος καταθετικού λογαριασμού αποτελούν οι καταθέσεις ταμειυτηρίου²⁷, οι οποίες απευθύνονται στο ευρύ κοινό συλλέγοντας τις αποταμιεύσεις του. Χαρακτηρίζονται από χαμηλό επιτόκιο, παρέχουν τη δυνατότητα άμεσης ανάληψης του πιστωτικού υπολοίπου και δύνανται να συνδυασθούν με πάγιες εντολές για τη μέσω αυτού εξόφληση διαφόρων λογαριασμών των καταθετών. Ο εκτοκισμός των καταθέσεων ταμειυτηρίου διενεργείται συνήθως κάθε έξι μήνες ενώ η ενημέρωση των καταθετών γίνεται από το βιβλιάριο καταθέσεων ταμειυτηρίου.

Ένα είδος κατάθεσης που απευθύνεται, κατά κανόνα, προς επιχειρήσεις είναι οι καταθέσεις όψεως, ως καταθετικοί λογαριασμοί μηδενικής ή χαμηλής επιτοκιακής απόδοσης²⁸. Αυτοί οι καταθετικοί λογαριασμοί παρέχουν το δικαίωμα έκδοσης, επί ονόματι του κατόχου τους, καρτέ επιταγών για τη διενέργεια πληρωμών έως του ορίου του εκάστοτε πιστωτικού υπολοίπου του λογαριασμού²⁹. Ουσιαστικά, τα πιστωτικά υπόλοιπα αυτών των λογαριασμών σχετίζονται με τον τρόπο διαχείρισης της άμεσης ρευστότητας που διενεργούν οι υπεύθυνοι των επιχειρήσεων. Οι καταθέσεις όψεως εκτοκίζονται σε μηνιαία, εξαμηνιαία ή ετήσια βάση και αποτελούν το πλέον επιθυμητό είδος κατάθεσης των τραπεζών διότι, λόγω της περιορισμένης τοκοφορίας τους, συμβάλλουν στη διατήρηση του κόστους χρήματος σε χαμηλά επίπεδα. Σε ορισμένες περιπτώσεις οι λογαριασμοί αυτοί παρέχουν το δικαίωμα της «υπερανάληψης» (*overdraft*), δηλαδή όχι μόνο της άντλησης του εκάστοτε πιστωτικού υπολοίπου, αλλά και της μετατροπής του σε χρεωστικό υπόλοιπο. Στην περίπτωση αυτή, ανάλογα με τους όρους που συνομολογήθηκαν μεταξύ της τράπεζας και της επιχείρησης, αυτός ο

---

²⁷ Ψυχομάνης, Σ. (1999). *Τραπεζικό δίκαιο : δίκαιο τραπεζικών συμβάσεων*. 4^η Έκδοση. Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας, σελ. 215

²⁸ Ψυχομάνης, Σ. (1999). *Τραπεζικό δίκαιο : δίκαιο τραπεζικών συμβάσεων*. 4^η Έκδοση. Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας, σελ. 212

²⁹ Κορλίρας, Π. (2000), *Νομισματική Θεωρία*. 1^η Έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Μπένου, σελ. 372

λογαριασμός από καταθετικός μετατρέπεται σε χορηγητικός για την κάλυψη αναγκών άμεσης ρευστότητας των επιχειρήσεων, το δε «όριο της υπερανάληψης» προσδιορίζεται με βάση τα παρελθόντα μέσα ετήσια πιστωτικά υπόλοιπα του λογαριασμού.

Στο ίδιο πλαίσιο, οι τρεχούμενοι καταθετικοί λογαριασμοί³⁰ απευθύνονται σε φυσικά πρόσωπα, έχοντας τα ίδια χαρακτηριστικά με τους λογαριασμούς όψεως. Παρέχουν τη δυνατότητα παγίων εντολών και υπεραναλήψεων, ενίοτε προσφέρουν τη δυνατότητα διαπραγματεύσεως του επιτοκίου κατάθεσης, ανάλογα με το ύψος αυτής και πάντως χαρακτηρίζονται από τις τράπεζες ως χαμηλότοκες πηγές άντλησης ρευστότητας αυτών. Τόσο οι τρεχούμενοι καταθετικοί λογαριασμοί, όσο και οι λογαριασμοί όψεως παρέχουν το δικαίωμα διασύνδεσής τους με πιστωτικές ή χρεωστικές κάρτες.

Λαμβάνοντας υπόψη τον προσδιοριστικό παράγοντα της διάρκειας της κατάθεσης, σημαντική είναι η προθεσμιακή κατάθεση³¹, της οποίας βασικό χαρακτηριστικό είναι η υψηλή τοκοφορία της σε σχέση με τις υπόλοιπες μορφές καταθέσεων, άρα και η σημαντική συμβολή της στη διαμόρφωση κόστους χρήματος των τραπεζών. Τα εφαρμοζόμενα επιτόκια στους λογαριασμούς αυτούς κυμαίνονται ανάλογα με το εκάστοτε διαμορφούμενο ύψος του πιστωτικού υπολοίπου ή ανάλογα με το εύρος της χρονικής περιόδου κατάθεσης ενός συγκεκριμένου ποσού. Όταν ο καταθετικός λογαριασμός λειτουργεί με βάση το ύψος του πιστωτικού υπολοίπου, τότε το ισχύον επιτόκιο εφαρμόζεται με τρόπο προοδευτικό και όχι με τρόπο αναλογικό. Κατά την εφαρμογή του κλιμακούμενου – προοδευτικού επιτοκίου κατάθεσης, ο εκτοκισμός του λογαριασμού δεν γίνεται στο σύνολο του πιστωτικού υπολοίπου με βάση το προαναφερθέν επιτόκιο, αλλά με βάση τις κλίμακες κατάθεσης και τα ισχύοντα σε κάθε κλίμακα επιτόκια. Σε αυτή την περίπτωση εκτοκισμού της προθεσμιακής κατάθεσης, αν το πιστωτικό υπόλοιπο μεταπέσει σε χαμηλότερη κλίμακα, αυτομάτως προσαρμόζεται το επιτόκιο κλίμακας και δε συντρέχει περίπτωση επιβολής χρηματικής ποινής (penalty) επί του λογαριασμού. Αντίθετα, σε περίπτωση που ο καταθετικός λογαριασμός λειτουργεί ανάλογα με το εύρος της χρονικής περιόδου κατάθεσης ενός συγκεκριμένου ποσού ή διαμόρφωσης ενός πιστωτικού υπολοίπου για μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο και ο κάτοχος του λογαριασμού αιτηθεί τη

---

³⁰ Ψυχομάνης, Σ. (1999). *Τραπεζικό δίκαιο : δίκαιο τραπεζικών συμβάσεων*. 4^η Έκδοση. Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας, σελ. 213

³¹ Ψυχομάνης, Σ. (1999). *Τραπεζικό δίκαιο : δίκαιο τραπεζικών συμβάσεων*. 4^η Έκδοση. Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας, σελ. 216

ρευστοποίηση της εν λόγω προθεσμιακής κατάθεσης πριν τη λήξη της συμφωνηθείας περιόδου, τότε συντρέχει λόγος επιβολής χρηματικής ποινής.

Οι καταθέσεις υπό προειδοποίηση³² αποτελούν παραλλαγή των προθεσμιακών καταθέσεων υπό την έννοια ότι συμφωνούνται για αόριστη διάρκεια και ως αποδοτέες μετά από την πάροδο ορισμένης προθεσμίας από την έγγραφη προειδοποίηση του καταθέτη, όροι οι οποίοι συμφωνούνται ελεύθερα από τα μέρη.

Τα πιστοποιητικά καταθέσεων³³ συνιστούν μια ιδιαίτερη μορφή προθεσμιακής κατάθεσης και εκδίδονται από τις τράπεζες για μια συγκεκριμένη περίοδο αναφοράς, επί ενός συγκεκριμένου ποσού και με ορισμένο σταθερό ή κυμαινόμενο επιτόκιο. Τα πιστοποιητικά καταθέσεων συνιστούν τίτλους, που προσομοιάζουν με χρεόγραφα, δύνανται να μεταβιβαστούν και να αποτελέσουν αντικείμενο διαπραγμάτευσης στη δευτερογενή αγορά (secondary market). Ουσιαστικά, τα πιστοποιητικά καταθέσεων συνιστούν μηχανισμό «απαλλαγής» του ισολογισμού των τραπεζών από το στοιχείο των υποχρεώσεων με ταυτόχρονη διασφάλιση της αναγκαίας για αυτές ρευστότητας.

Ιδιαίτερη μορφή προθεσμιακής κατάθεσης επίσης αποτελεί η αναπαλλοτρίωτη κατάθεση, που εισήχθη με το ν.δ. 17/7/1923 «περί ειδικών διατάξεων και περί Ανωνύμων Εταιρειών»³⁴. Κατά το άρθρο 10 του εν λόγω ν.δ., καθ' όσο διαρκεί το αναπαλλοτρίωτο, κάθε εκποίηση και κάθε κατάσχεση της κατάθεσης είναι άκυρη³⁵, όπως επίσης στην περίπτωση πρόβλεψης ισχύος μετά την άρση του αναπαλλοτρίωτου. Υπό την έννοια αυτή, η αναπαλλοτρίωτη κατάθεση είναι αποδοτέα μετά την άρση της ιδιότητας του αναπαλλοτρίωτου κατά τους όρους του νόμου ή μετά την πάροδο του ορισμένου για το αναπαλλοτρίωτο χρονικού διαστήματος³⁶.

Οι δεσμευμένες καταθέσεις δημιουργούνται είτε με βούληση του καταθέτη, είτε με διάταξη νόμου, είτε με τη λήψη κάποιου δικαστικού αναγκαστικού μέτρου, η δε

---

³² Ψυχομάνης, Σ. (1999). *Τραπεζικό δίκαιο : δίκαιο τραπεζικών συμβάσεων*. 4^η Έκδοση. Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας, σελ. 220

³³ Ψυχομάνης, Σ. (1999). *Τραπεζικό δίκαιο : δίκαιο τραπεζικών συμβάσεων*. 4^η Έκδοση. Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας, σελ. 217

³⁴ Σταμέλου, Α. (2004). Καταχρηστικοί όροι και πρακτικές στις τραπεζικές συναλλαγές. Αθήνα, σελ. 91

³⁵ Γεωργακόπουλος, Λ. (1995). *Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου, Τόμος 2 - Οι εμπορικές πράξεις, Τεύχος 2 - Συμβάσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Αφοί Π. Σάκκουλα, σελ. 313

³⁶ Ψυχομάνης, Σ. (1999). *Τραπεζικό δίκαιο : δίκαιο τραπεζικών συμβάσεων*. 4^η Έκδοση. Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας, σελ. 222

λειτουργία τους έγκειται στη για ορισμένο χρονικό διάστημα ή υπό ορισμένους όρους μη απόδοσή τους στο δικαιούχο. Επίσης εάν με κάποια διάταξη νόμου³⁷ ή με δικαστική απόφαση ή και από την ίδια την τράπεζα, στην οποία τηρείται ο λογαριασμός κατάθεσης, αυτή χαρακτηρίζεται ως δεσμευμένη, αποτελεί κάθε φορά ζήτημα ερμηνείας ή ζήτημα που ανάγεται στην ίδια τη φύση της κατάθεσης το κατά πόσο η δέσμευση γίνεται σε εκπλήρωση νομικής ή συμβατικής υποχρέωσης ή σύμφωνα απλώς με τη βούληση του καταθέτη κατά τρόπο ώστε να συνάγεται ότι περιλαμβάνεται ή όχι, πέρα από την απαγόρευση της οικειοθελούς διάθεσής της, και η κατάσχεση αυτής.

Παράδειγμα δέσμευσης κατάθεσης αποτελεί η δυνατότητα των φορολογικών αρχών (Κώδικας Διοικητικών και Ποινικών Κυρώσεων - άρθρο 14 §1 Ν. 2523/1997)³⁸, σε επείγουσες περιπτώσεις ή για να αποτραπεί επικείμενος κίνδυνος για την είσπραξη των φόρων, να προβαίνουν πριν τη λήξη της προθεσμίας καταβολής της οφειλής και χωρίς δικαστική απόφαση, αλλά βάσει ενός εκ των εκτελεστών τίτλων που αναφέρει το άρθρο 45 του Κώδικα Φορολογικής Διοίκησης, στη συντηρητική κατάσχεση κινητών, ακινήτων, εμπραγμάτων δικαιωμάτων επ' αυτών, απαιτήσεων και γενικά όλων των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη του Δημοσίου, είτε βρίσκονται στα χέρια του είτε στα χέρια τρίτου, συνεπώς και τραπεζικών λογαριασμών του οφειλέτη. Η συντηρητική κατάσχεση τρέπεται αυτοδίκαια σε αναγκαστική με την πάροδο της νόμιμης προθεσμίας καταβολής της οφειλής.

Επιπρόσθετα, σε περιπτώσεις που οι φορολογικές αρχές διαπιστώνουν τις παραβάσεις της φοροδιαφυγής είτε λόγω μη απόδοσης, ανακριβούς απόδοσης, συμψηφισμού, έκπτωσης ή διακράτησης ΦΠΑ και παρακρατούμενων και επιρριπτόμενων φόρων, τελών ή εισφορών, είτε λόγω έκδοσης πλαστών φορολογικών στοιχείων, νόθευσης φορολογικών στοιχείων ή έκδοσης εικονικών φορολογικών στοιχείων και αποδοχής αυτών, μπορεί, βάσει ειδικής έκθεσης ελέγχου, να επιβάλει σε βάρος του παραβάτη προληπτικά ή διασφαλιστικά του δημοσίου συμφέροντος μέτρα άμεσου και επείγοντος χαρακτήρα και παράλληλα δεσμεύει το ήμισυ των καταθέσεων, των πάσης φύσεως λογαριασμών, όπως ιδίως των κοινών, υφιστάμενων ή νέων, και χρηματικών παρακαταθηκών και του χρηματικού περιεχομένου των θυρίδων του παραβάτη στα

---

³⁷ Σταμέλου, Α. (2004). *Καταχρηστικοί όροι και πρακτικές στις τραπεζικές συναλλαγές*. Αθήνα. σελ. 91

³⁸ Σκουζός Ι. & Συνεργάτες (2014). *Κατάσχεση - δέσμευση τραπεζικών λογαριασμών από τη φορολογική αρχή*. [online]

λειτουργούντα στην Ελλάδα πιστωτικά ιδρύματα και στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, ενώ δεσμεύει το μη χρηματικό περιεχόμενο θυρίδων και τις μη χρηματικές παρακαταθήκες στο σύνολό τους.

Η κατάθεση σε κοινό λογαριασμό (ή αλλιώς κοινός διαζευκτικός λογαριασμός), η οποία κρίνεται σημαντική και ακολουθεί εκτενέστερη ανάλυσή της σε επόμενη ενότητα του παρόντος κεφαλαίου, ορίζεται σύμφωνα με το Ν. 5638/1932 «Περί καταθέσεως εις κοινόν λογαριασμόν», όπως το άρθρο 1 αυτού αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του ν. δ/τος 951/1971 και διατηρήθηκε σε ισχύ με το άρθρο 124 περ. Δ' στοιχ. α' του ν. δ/τος 118/1973: «*Άρθρο 1: 1. Χρηματική κατάθεσις παρά Τραπεζή εις ανοικτόν λογαριασμόν επ' ονόματι δύο ή πλειοτέρων από κοινού (Compte joint, joint account) είναι εν τη έννοια του παρόντος νόμου η περιέχουσα τον όρον ότι του εκ ταύτης λογαριασμού δύναται να κάμνει χρήση εν όλω ή εν μέρει, άνευ συμπράξεως των λοιπών είτε εις είτε τινές, και πάντες κατ' ιδίαν οι δικαιούχοι. 2. Η χρηματική κατάθεσις, περί ης η προηγούμενη παράγραφος, επιτρέπεται να ενεργείται και εις κοινόν λογαριασμόν επί προθεσμία ή ταμειυτηρίου υπό προειδοποίησιν. 3...*»

Ένα είδος κατάθεσης που συναντάται σπάνια στην τραπεζική πρακτική είναι η κατάθεση σε αδιαίρετο ή ενωμένο ή συμπλεκτικό λογαριασμό³⁹ (άρθρο 111 Ν.Δ. 118/1973), η οποία και διαφοροποιείται σημαντικά από την κατάθεση σε κοινό λογαριασμό, καθώς διενεργείται από έναν ή περισσότερους υπέρ περισσοτέρων προσώπων ώστε να δημιουργείται κοινωνία δικαιώματος και το ίδιο δικαίωμα-απαίτηση να ανήκει σε περισσότερα του ενός πρόσωπα. Σε περίπτωση που υπάρχει όρος στην καταθετική σύμβαση ότι για κάθε κίνηση του λογαριασμού απαιτείται η από κοινού σύμπραξη των δικαιούχων, τότε θα πρόκειται για κατάθεση σε συμπλεκτικό λογαριασμό η οποία διέπεται από τη διάταξη 495 ΑΚ ως ενεργητική αδιαίρετη ενοχή. Στον κοινό συμπλεκτικό λογαριασμό ανάληψη μπορούν να κάνουν μόνο όλοι μαζί οι δικαιούχοι-καταθέτες ή ο καθένας χωριστά, όμως μόνο για το ποσό που του αναλογεί, ή, σε περίπτωση που υπάρχει αμφιβολία, για ίσο μέρος.

Τέλος, άλλα είδη κατάθεσης είναι οι καταθέσεις οποιασδήποτε μορφής υπέρ τρίτου, φυσικού ή νομικού προσώπου, στις οποίες ο τρίτος καθίσταται δικαιούχος των

---

³⁹ Ψυχομάνης, Σ. (1999). *Τραπεζικό δίκαιο : δίκαιο τραπεζικών συμβάσεων*. 4^η Έκδοση. Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας, σελ. 230

κατατεθέντων, χωρίς να απαιτείται και μνεία της αιτίας της καταθέσεως ή της αποδοχής του τρίτου και οι καταθέσεις σε συνάλλαγμα, δεδομένου ότι η ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων επιτρέπει την τήρηση καταθέσεων, πέραν του εκάστοτε εθνικού νομίσματος, σε συνάλλαγμα.

2.5 Κατάθεση σε κοινό λογαριασμό

Η κατάθεση σε κοινό λογαριασμό αποτελεί θεσμό του αγγλοσαξονικού δικαίου αρχικά και ρυθμίζεται από τις διατάξεις του Ν. 5638/1932, όπως τροποποιημένος ισχύει. Κατάθεση χρήματος σε κοινό λογαριασμό υπάρχει όταν αυτή γίνεται στο όνομα δύο ή περισσότερων από κοινού υπό τον όρο χρήσης, μερικής ή ολικής, του καταθετικού λογαριασμού από ένα ή μέρος ή το σύνολο των δικαιούχων⁴⁰.

Απαραίτητος όρος μιας κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό είναι η πρόβλεψη όρου ότι ο κάθε καταθέτης (ή και υποσύνολο αυτών ή και στο σύνολο) δύναται να κάνει χρήση της κατάθεσης χωρίς τη σύμπραξη άλλων. Σε διαφορετική περίπτωση, ο εν λόγω καταθέτης θα περιοριζόταν στην ποσοστιαία συμμετοχή του για κάθε ενέργεια επί του κοινού λογαριασμού. Υπάρχει ωστόσο και το αντίστροφο ενδεχόμενο, δηλαδή αναφορικά με παρακρατήσεις ποσών από κοινούς λογαριασμούς (λογαριασμούς με δύο ή παραπάνω συνδικαιούχους), σύμφωνα με το άρθρο 1 §1 και 2 του Ν. 5638/1932, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του ΝΔ 951/1971 και διατηρήθηκε σε ισχύ με το άρθρο 124 περ. Δ στοιχ. Α του ΝΔ 118/1973, προκύπτει, ότι, αντιστοίχως, η Τράπεζα δικαιούται να δεσμεύσει ποσά από έναν τέτοιο λογαριασμό έναντι απαίτησης που τυχόν έχει κατά ενός εκ των συνδικαιούχων.

Περιπτώσεις καταθέσεων, οι οποίες δε συνιστούν κατάθεση σε κοινό λογαριασμό, αποτελούν οι ακόλουθες⁴¹:

- Δεδομένου ότι ο νόμος απαιτεί χρηματική κατάθεση, αποκλείονται καταθέσεις άλλων αξιών. Συνεπώς, καταθέσεις σε θυρίδες δεν συνιστούν κατάθεση σε κοινό λογαριασμό.

---

⁴⁰ Γεωργακόπουλος, Λ. (1995). *Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου, Τόμος 2 - Οι εμπορικές πράξεις, Τεύχος 2 - Συμβάσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Αφοί Π. Σάκκουλα, σελ. 309

⁴¹ Βελέντζας, Ι. (2010). *Τράπεζες - Τραπεζικές εργασίες*. Αθήνα: Νομική Τράπεζα, σελ. 419-420

- Καταθέσεις από έναν καταθέτη στο όνομα άλλου ή αν καθορίστηκε τρίτος εντολοδόχος του καταθέτη.
- Καταθέτες περισσότεροι του ενός αλλά ο καθένας κατέθεσε ορισμένο ποσό και όχι απαραίτητα το ίδιο ποσό.
- Κατάθεση όπου οι συνδικαιούχοι συμφώνησαν για από κοινού χρήση του λογαριασμού ήτοι η προαναφερθείσα κατάθεση σε συμπλεκτικό λογαριασμό.
- Κατάθεση που δεν περιλαμβάνει τον όρο περί χρήσης του καταθετικού λογαριασμού από καταθέτη ή μερικούς καταθέτες ή το σύνολο των συνδικαιούχων καταθετών, χωρίς τη σύμπραξη των υπολοίπων.

Εφόσον καταθέτης έχει συναινέσει στο άνοιγμα του λογαριασμού ως κοινού, ενώ έχει κάνει τις μεγαλύτερες ή και όλες τις καταθέσεις, αναλαμβάνει και το σχετικό κίνδυνο το άλλο πρόσωπο, που ο ίδιος έχει επιτρέψει να γίνει συνδικαιούχος, να αναλάβει κάποια στιγμή τα χρήματα χωρίς να τον ενημερώσει⁴². Ορίζεται ως τεκμήριο ότι ο συνδικαιούχος που δεν ανέλαβε τα χρήματα από την τράπεζα δικαιούται να αξιώσει τα μισά από εκείνον που τα ανέλαβε, αλλά το τεκμήριο είναι μαχητό, προς τα πάνω και προς τα κάτω. Είναι δηλαδή στην ευχέρεια του συνδικαιούχου που δεν ανέλαβε τα χρήματα, παρά το ότι είχε κάνει τις μεγαλύτερες καταθέσεις, να αποδείξει στο δικαστήριο ότι από την εσωτερική τους σχέση με τον έτερο συνδικαιούχο, προκύπτει ότι από τα χρήματα του κοινού λογαριασμού δεν δικαιούται απλώς το 50%, που λέει το μαχητό τεκμήριο του νόμου, αλλά και μεγαλύτερο ποσοστό, για παράδειγμα αποδεικνύοντας ότι η πηγή των ποσών της κατάθεσης ήταν αποκλειστικά δική του.

Η τραπεζική πρακτική ουσιαστικά έχει καθιερώσει την κατάθεση σε κοινό λογαριασμό έναντι του κοινού συμπλεκτικού λογαριασμού καθώς ο δεύτερος δημιουργεί πρακτικά προβλήματα για την κίνηση του λογαριασμού, εφόσον απαιτεί τη σύμπραξη όλων των δικαιούχων, ενώ παράλληλα δεν έχει τα πλεονεκτήματα του κοινού διαζευκτικού τόσο από φορολογικής όσο και από κληρονομικής φύσης.

---

⁴² Ηλιόπουλος, Χ. (2014). *Αμφισβητούμενη ανάληψη από κοινό λογαριασμό*. [Blog] ΝΟΜΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ.

2.6 Είδη κατάθεσης άλλων αξιών

Η κατάθεση αξιών (αξιογράφων, πολύτιμων μετάλλων, νομισμάτων, έργων τέχνης) και η κατάθεση σε θυρίδα (κατάθεση, αγνώστων στην τράπεζα, αντικειμένων σε χρηματοκιβώτιο) έχουν το κοινό οικονομικό χαρακτηριστικό ότι είτε αποτελούν παθητικό της τράπεζας είτε δημιουργούν ευθύνη για κακή φύλαξη ή μη παρεμπόδισης πρόσβασης στη θυρίδα αλλά δεν αποτελούν χρηματοδότηση της τράπεζας υπό την έννοια ότι δεν υπάρχει εξουσία χρήσης ή εκμετάλλευσης αυτών των περιουσιακών στοιχείων, αλλά η τράπεζα προσφέρει, επ' αμοιβή, υπηρεσίες φύλαξης των εν λόγω αξιών⁴³.

Η κατάθεση σε τραπεζική θυρίδα, αν και ουσιαστικά αποτελεί ενοικίαση χώρου για φύλαξη προσωπικών αντικειμένων, ωστόσο αποτελεί μια ιδιαίτερη μορφή παρακαταθήκης. Οι τραπεζικές θυρίδες μισθώνονται σε ετήσια βάση και ο δικαιούχος μπορεί να τοποθετήσει μέσα σε αυτές ό,τι θέλει, με την παραδοσιακή τους χρήση να αφορά τη φύλαξη χρυσαφικών και άλλων πολύτιμων αντικειμένων⁴⁴. Σκοπός της κατάθεσης αυτής είναι η διευκόλυνση της ταχύτητας συναλλαγών, η μείωση του συναλλακτικού κόστους, η μυστικότητα και η ευκολότερη πρόσβαση.

Η ιδιαιτερότητα της κατάθεσης σε θυρίδα εδράζεται στο μικτό χαρακτήρα της, καθώς φέρει χαρακτηριστικά τόσο σύμβασης μίσθωσης πράγματος όσο και αμειβόμενης παρακαταθήκης, ο οποίος χαρακτήρας θέτει ζητήματα ως προς την εφαρμογή ή μη διατάξεων περί απορρήτου⁴⁵. Ουσιαστικά, η υποχρέωση του καταθέτη συνίσταται στην υποχρέωση καταβολής αμοιβής, υπό μορφή μισθώματος ενώ υποχρέωση της τράπεζας αποτελεί αφενός η φύλαξη αφετέρου η διάθεση των υπηρεσιών της προς πρόσβαση στη θυρίδα. Οι εν λόγω υποχρεώσεις αμφοτέρων των συμβαλλομένων ισχύουν καθ' όλη τη διάρκεια της σύμβασης είτε αυτή είναι αορίστου χρόνου είτε ορισμένου χρόνου.

Η τράπεζα επιδιώκει με την ανάληψη των υποχρεώσεων και ευθυνών αυτών να προσφέρει στον αντισυμβαλλόμενο υπηρεσίες φύλαξης και να αμειφθεί για αυτές,

---

⁴³ Γεωργακόπουλος, Λ. (1995). *Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου, Τόμος 2 - Οι εμπορικές πράξεις, Τεύχος 2 - Συμβάσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Αφοί Π. Σάκκουλα, σελ. 552

⁴⁴ Μαριόλης, Κ. (2013). Πόσο ασφαλείς είναι οι τραπεζικές θυρίδες; Πηγή: www.capital.gr-*Ημερησία*.

⁴⁵ Γεωργακόπουλος, Λ. (1995). *Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου, Τόμος 2 - Οι εμπορικές πράξεις, Τεύχος 2 - Συμβάσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Αφοί Π. Σάκκουλα, σελ. 555

ενεργώντας, συνεπώς, ως επιχείρηση παροχής υπηρεσιών. Συχνότατα, οι φυλασσόμενες αξίες είτε προορίζονται να εκποιηθούν ή να διοικηθούν από την τράπεζα και να μετατραπούν σε κατάθεση χρήματος ή προέρχονται από τη χρήση χρηματικής κατάθεσης για την απόκτησή τους κατ' εντολή του καταθέτη.

Οι καταθέσεις αξιών και οι καταθέσεις σε θυρίδα επιτρέπονται και σε επιχείρηση, που δεν έχει χαρακτήρα τράπεζας, αφού εννοιολογικό στοιχείο τους είναι η έλλειψη εξουσίας χρήσεως της τράπεζας, άρα η αδυναμία δανεισμού τους. Παρά ταύτα, η ποικιλία των συναλλαγών έχει επινοήσει την ακόλουθη ενδιάμεση μορφή: Οι αξίες δίδονται προς φύλαξη σε επιχείρηση, η οποία κατ' εντολή του πελάτη της, τις ενεχυριάζει σε τράπεζα, η οποία χρηματοδοτεί τον πελάτη ή τον υποδεικνυόμενο από αυτόν ή δίδονται προς φύλαξη σε επιχείρηση που έχει δικά της κεφάλαια και με αυτά δανείζει τον καταθέτη με ενέχυρο τις αξίες του. Η επιχείρηση όμως φύλαξης αξιών και εκμίσθωσης θυρίδων είναι όχι πιστωτικό, αλλά χρηματοδοτικό ίδρυμα, κατά το άρθρο 24 του Ν.2076/1992.

Συνήθη αντικείμενα παρακαταθήκης σε τράπεζα είναι αξιόγραφα και παρεμφερείς τίτλοι όπως:

- Ομολογίες: Ανώνυμοι τίτλοι δανείων που εκδίδονται μετά από απόφαση της Επιτροπής της Κεφαλαιαγοράς και της Νομισματικής Επιτροπής. Ο Ν. 3156/2003 επιβεβαιώνει την αξιολογική φύση των ομολογιών, αναφέροντας πως η άσκηση των δικαιωμάτων των ομολογιούχων δανειστών γίνεται με την προσκόμιση των τίτλων και των τοκομεριδίων ή του ειδικού στελέχους.
- Ομόλογα: Η έννοια των ομολόγων (short term bonds) είναι κατ' αρχήν διαφορετική από αυτή των ομολογιών. Κατ' αρχήν, οι ομολογίες αποτελούν προϊόν έκδοσης ομολογιακού δανείου, ενώ τα ομόλογα αποτελούν διαφορετική, αλλά ιδιαίτερα συγγενή μορφή δημόσιου δανεισμού. Επίσης, σε αντίθεση με τις ομολογίες, τα ομόλογα είναι πάντα ανώνυμα. Τέλος, μία από τις κυριότερες διαφορές μεταξύ τους είναι η διάρκειά τους.
- Μετοχές: Κατά το άρθρο 28 του Ν. 2190/1920 η κατάθεση μετοχών από μέτοχο Α.Ε. για συμμετοχή στην γενική συνέλευση γίνεται σε κλειστό αριθμό θεματοφυλάκων, μεταξύ των οποίων και σε τραπεζική Α.Ε. στην Ελλάδα, αν την επιτρέπει το καταστατικό ή το Δ.Σ.. Επίσης, με τα άρθρα 28 και 30β του Ν. 2190/1920 ορίζεται η πληρεξουσιότητα μετόχου προς τράπεζα για

αντιπροσώπευσή του από αυτήν σε γενική συνέλευση η οποία κατ' εξοχήν συνοδεύει την παρακαταθήκη μετοχών πελάτη σε τράπεζα με εντολή φύλαξης και διαχείρισής τους.

- Συναλλαγματικές ή επιταγές, παραδιδόμενες στην τράπεζα από τον δικαιούχο για είσπραξη, φορτωτικές, αποθετήρια γενικών αποθηκών και αποθετήρια της «Α.Ε. Αποθετηρίων Τίτλων», παραδιδόμενα στην τράπεζα είτε ως ενέχυρο είτε για παράδοση σε ορισμένο τρίτο, τίτλοι αμοιβαίων κεφαλαίων, για είσπραξη μερισμάτων και τέλος πολύτιμα μέταλλα, όπως χρυσός και αργυρός.

Η τραπεζική παρακαταθήκη είναι, κατά κανόνα, μικτή, δηλαδή είτε ως κύρια σύμβαση παρακαταθήκης, συνοδευόμενη από παρεπόμενη συμφωνία διαχείρισης του αντικειμένου της, είτε ως παρεπόμενη σύμβαση που συνοδεύει κύρια σύμβαση. Η τραπεζική παρακαταθήκη αντικειμένων δημιουργεί, κατά τα συναλλακτικά ήθη, όχι υποχρέωση διαχείρισης αλλά υποχρέωση ενημέρωσης του καταθέτη για τις ανάγκες διαχείρισης και αποτροπή κινδύνων από αδράνεια, ιδίως ενημέρωσης ως προς κινδύνους απώλειας αποσβεστικών προθεσμιών. Η σύμβαση λειτουργεί ως κατάθεση αξιών σε κοινό λογαριασμό, κατά το πρότυπο της χρηματικής κατάθεσης σε κοινό λογαριασμό ή ως ανώμαλη παρακαταθήκη πολλών ως συγκαταθετών και συγκυρίων των κατατιθέμενων αξιών εξ' αδιαιρέτου.

Δύο κύρια είδη έχουν αναπτυχθεί στην πρακτική: α) η προσωποπαγής κατάθεση, στην οποία ο καταθέτης δικαιούται σε αυτοπρόσωπη ή δια πληρεξουσίου χρήσης της θυρίδας και β) η μη προσωποπαγής, στην οποία η τράπεζα έχει την εξουσία, ως πληρεξούσια του καταθέτη, να ενεργεί το άνοιγμα και το κλείσιμο του χωρίσματος και την τοποθέτηση και αφαίρεση αντικειμένων σε αυτό, είτε γενικά είτε υπό όρους. Παράλληλη ενδιάμεση είναι η μορφή εκείνη, στην οποία η τράπεζα έχει δικαίωμα να ανοίξει την θυρίδα μόνο σε κατονομαζόμενα έκτακτα περιστατικά.

Η πρόσφατη κρίση ρευστότητας και ο πανικός που διακατείχε τους καταθέτες, οι οποίοι προσπάθησαν να προστατεύσουν τις καταθέσεις τους εν όψει ενδεχόμενου κινδύνου «κουρέματος» «ανασφάλιστων» καταθέσεων, ανέδειξε το φαινόμενο της απόσυρσης χρηματικών ποσών από τους καταθετικούς λογαριασμούς και τη μεταφορά τους στις τραπεζικές θυρίδες όπου, αν και δε χαρακτηρίζονταν από τοκοφορία, εν τούτοις προσέφεραν μεγαλύτερη, κατά τους καταθέτες, ασφάλεια. Επισημαίνεται ότι τα

χρήματα σε θυρίδα τράπεζας δεν καλύπτονται από το Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων, όπως θα αναλυθεί σε επόμενη ενότητα. Αποτέλεσμα αυτής της πρακτικής είναι τεράστια ποσά να έχουν αποσυρθεί από την αγορά με μια ανάλογη ουσιαστικά μείωση της προσφοράς χρήματος.

Κεφάλαιο 3^ο : Χαρακτηριστικά κατάθεσης

3.1 Οικονομική διάσταση κατάθεσης

Με δεδομένες τις δυνατότητες χρήσης μιας κατάθεσης και τους όρους υπό τους οποίους αυτή δημιουργείται, αξιοποιείται και λήγει, κρίνεται απαραίτητο να συσχετιστεί το θεωρητικό αυτό οικοδόμημα με την πραγματική αγορά, ούτως ώστε να δοθεί η οικονομική διάσταση της κατάθεσης χρήματος και άλλων αξιών στις τράπεζες. Μέσω αυτής της οικονομικής προσέγγισης, επιχειρείται η περιγραφή της συμπεριφοράς του καταθέτη και της τράπεζας, με έμφαση αντίστοιχα στο ζήτημα επιλογής χαρτοφυλακίου και στο ότι η τράπεζα αποτελεί επιχειρηματική οντότητα με στόχο τη μεγιστοποίηση του κέρδους.

Οι καταθέσεις αποτελούν την κυριότερη πηγή άντλησης ρευστότητας των τραπεζών και βασικό παράγοντα διαμόρφωσης του κόστους χρήματος, άρα βασική παράμετρο για τη διαμόρφωση της τιμολογιακής πολιτικής των χορηγήσεων. Οι όροι άντλησής τους από το αποταμιευτικό κοινό και τις επιχειρήσεις αφορούν το ύψος των κεφαλαίων κατάθεσης, το επιτόκιο εκτοκισμού και το χρονικό διάστημα κατάθεσης. Ορισμένοι από τους όρους αυτούς είτε καθορίζονται μονομερώς από τις Τράπεζες ως Γενικοί Όροι Συναλλαγών, είτε αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης.

Ο καταθέτης ωφελείται ουσιαστικά από τον τόκο που αντιστοιχεί στο ποσό της κατάθεσης. Ανώτατο όριο επιτοκίου είναι το προκύπτον από τον καθορισμό του τοκογλυφικού τόκου καταθέσεων το οποίο καθορίζεται από Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου, κατ' εξουσιοδότηση του ν.δ. 588/1948. Η τράπεζα μπορεί να συμφωνεί προκαταβολικά ανατοκισμό (τοκισμό των τόκων) κατάθεσης, χωρίς περιορισμό ως προς τις περιόδους ανατοκισμού, με τον τελευταίο να συνιστά τροπή τόκου σε κεφάλαιο (ΑΚ 297 §2). Ο τόκος οφείλεται στο τέλος κάθε συμφωνημένου διαστήματος τοκοφορίας ή κατά την ανάληψη της κατάθεσης. Ο νόμιμος τόκος ορίζεται ως συμβατικός ή με νόμιμη μονομερή δήλωση της τράπεζας (σε Γενικούς Όρους Συναλλαγών ή στο καταστατικό)⁴⁶. Το επιτόκιο μπορεί να διαφοροποιείται ανάλογα,

---

⁴⁶ Γεωργακόπουλος, Λ. (1995). *Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου, Τόμος 2 - Οι εμπορικές πράξεις, Τεύχος 2 - Συμβάσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Αφοί Π. Σάκκουλα, σελ. 528

για παράδειγμα με το ύψος της κατάθεσης, τη διάρκεια παραμονής στην τράπεζα, χρήση του κεφαλαίου κ.ο.κ. Οι κατηγορίες καταθέσεων εκφράζουν μια ταξινόμηση στοιχείων μειούμενου βαθμού ρευστότητας, στην οποία συμπεριλαμβάνονται και οι κρατικές ομολογίες που μπορούν να αγοράζουν οι υποψήφιοι καταθέτες, έτσι ώστε να καταλήξουμε σε ένα πρόβλημα «διαχείρισης χαρτοφυλακίου», το οποίο επηρεάζει αποφασιστικά τις τράπεζες.

Ο όρος «χαρτοφυλάκιο» σημαίνει ένα σύνολο χρηματοπιστωτικών και πραγματικών περιουσιακών στοιχείων – τραπεζικές καταθέσεις, έντοκα γραμμάτια του Δημοσίου, ομόλογα, μετοχές, χρυσός, έργα τέχνης – από τη διαχείριση του οποίου ο κάτοχος του χαρτοφυλακίου αποβλέπει στη μεγιστοποίηση κάποιου αποτελέσματος. Οι αποφάσεις χαρτοφυλακίου αφορούν στη διαχείριση αυτού του συνόλου, με στόχο την επίτευξη του επιδιωκόμενου αποτελέσματος, το οποίο μπορεί να ορίζεται ως ένας συνδυασμός χρησιμότητας – κερδών – εισοδήματος. Στο πλαίσιο αυτών των διαχειριστικών αποφάσεων, οι οικονομικές μονάδες αποφασίζουν την ποσοστιαία συμμετοχή του κάθε στοιχείου στο συνολικό χαρτοφυλάκιο τους, σταθμίζοντας τα κέρδη και τις ζημιές που ενδέχεται να προκύψουν ως αποτέλεσμα των αποφάσεών τους. Οι τραπεζικές καταθέσεις είναι ένα σχετικά ασφαλές περιουσιακό στοιχείο καθώς ο επενδυτής-καταθέτης γνωρίζει αρκετά καλά την απόδοση των τραπεζικών καταθέσεων. Τα θεμελιώδη χαρακτηριστικά της επιλογής χαρτοφυλακίου είναι τρία: α) η προσδοκώμενη απόδοση (η ποσοστιαία απόδοση ενός περιουσιακού στοιχείου είναι η ποσοστιαία αύξηση της τιμής του στο χρόνο.), β) ο κίνδυνος (σχετίζεται με την αβεβαιότητα της απόδοσης που θα αποφέρει) και γ) η ρευστότητα (η εύκολη κι άμεση ανταλλαγή του με αγαθά, υπηρεσίες ή άλλα περιουσιακά στοιχεία).

Το τι είδους καταθέσεις θα επιλέξουν οι αποταμιευτές είναι ένα θέμα που αφορά στις επιλογές σύνθεσης του χαρτοφυλακίου τους, το οποίο εξαρτάται από δύο κυρίως παράγοντες: πρώτον τις ανάγκες τους, οι οποίες καθορίζουν τη σχετική σημασία που δίνουν στον παράγοντα που ονομάζουμε «βαθμό ρευστότητας» της κάθε τοποθέτησης, δηλαδή στην ευκολία και στο κόστος μετατροπής της κάθε τοποθέτησης σε μέσο συναλλαγής (ή σε «χρήμα») και δεύτερον στις σχετικές αποδόσεις κάθε τέτοιας τοποθέτησης, δηλαδή στα επιτόκια για κάθε μια από αυτές τις μορφές καταθέσεων. Οι καταθέσεις με υψηλό βαθμό ρευστότητας, όπως οι καταθέσεις όψεως και ταμειυτηρίου, έχουν σχετικά χαμηλή απόδοση, ενώ αντίθετα οι καταθέσεις με την υψηλότερη

απόδοση έχουν μικρότερο βαθμό ρευστότητας, όπως οι καταθέσεις προθεσμίας και τα ομόλογα. Υπάρχει μια αντίστροφη σχέση ανάμεσα στο βαθμό ρευστότητας και στα επιτόκια της κάθε μορφής κατάθεσης. Έτσι το υψηλότερο επιτόκιο που δίνουν οι τράπεζες στις προθεσμιακές καταθέσεις και στα ομόλογα θεωρείται κίνητρο προς τους αποταμιευτές να δεσμεύσουν τα χρήματά τους για κάποιο χρονικό διάστημα, καθώς και αντάλλαγμα στο χαμηλό βαθμό ρευστότητας αυτών των μορφών κατάθεσης.

Εκτός όμως από τις κάθε μορφής καταθέσεις, οι αποταμιευτές έχουν την ευχέρεια να τοποθετήσουν τα περιουσιακά τους σε μια ποικιλία τίτλων της κεφαλαιαγοράς, οι οποίοι απορροφούνται στα χαρτοφυλάκια των αποταμιευτών με τα ίδια κριτήρια που διέπουν τη ζήτηση τραπεζικών καταθέσεων, με τη διαφορά ότι οι τίτλοι που είναι διαπραγματεύσιμοι στην κεφαλαιαγορά αντιμετωπίζουν το ενδεχόμενο κεφαλαιακού κέρδους ή κεφαλαιακής ζημίας εάν και όταν χρειαστεί είτε να προεξοφληθούν (ομολογίες) είτε να πωληθούν – ρευστοποιηθούν (μετοχές).

Γενικά, οι ιδιωτικές αποταμιεύσεις κατευθύνονται σε τρεις διαφορετικές γενικές «τοποθετήσεις»: είτε σε τραπεζικές καταθέσεις είτε σε ομολογίες που εκδίδουν οι τράπεζες, οι ιδιωτικές επιχειρήσεις και ο δημόσιος τομέας είτε σε μετοχές. Η ποσοστιαία συμμετοχή κάθε είδους τέτοιας τοποθέτησης στο σύνολο των ιδιωτικών αποταμιεύσεων συνιστά ένα πρόβλημα «επιλογής χαρτοφυλακίου». Εφόσον γνωρίζει ο καταθέτης τους όρους υπό τους οποίους δέχεται κατάθεση χρήματος ή άλλων αξιών μια τράπεζα, δύναται να προβεί σε μια εκτίμηση της προσφερόμενης απόδοσης, σε όρους κόστους ευκαιρίας, έναντι της τοποθέτησης των κεφαλαίων σε άλλη τράπεζα ή σε αγορά περιουσιακών στοιχείων ή διακράτηση αυτών σε ρευστά διαθέσιμα με ίδια μέσα.

Από την άλλη πλευρά, με δεδομένο το στόχο της μεγιστοποίησης κερδών, η διοίκηση μιας τράπεζας επιδιώκει να συλλέξει όσο το δυνατόν περισσότερα χρηματικά κεφάλαια, με το χαμηλότερο δυνατόν κόστος χρήματος τα οποία στη συνέχεια θα διαθέσει σε κερδοφόρες εργασίες της με τη χαμηλότερη δυνατή πιθανότητα κινδύνου⁴⁷. Στο πλαίσιο αυτό, οι τράπεζες λειτουργούν ως οργανισμοί που συλλέγουν αποταμιεύσεις εκδίδοντας

---

⁴⁷ Σαπουντζόγλου, Γ. και Πεντότης, Χ. (2006). *Τραπεζική θεωρία και πρακτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, σελ. 60

υποσχετικούς τίτλους προς τους αποταμιευτές⁴⁸. Ο κάθε αποταμιευτής – καταθέτης, δίνοντας τα χρηματικά του κεφάλαια στις τράπεζες, έχει στα χέρια του μια απόδειξη αυτής της εκχώρησης του περιουσιότητός του, όπως ένα βιβλιάριο καταθέσεων, ένα απόσπασμα της κατάστασης και της κίνησης ενός λογαριασμού όψεως ή τρεχούμενου, ο οποίος κινείται με επιταγές, μια ομολογία ή ένα πιστοποιητικό προθεσμιακής κατάθεσης, με συγκεκριμένη λήξη και όρους ή ένα τραπεζικό ομόλογο, επίσης με συγκεκριμένη λήξη και όρους. Όλες αυτές οι αποδείξεις ή βεβαιώσεις αποτελούν υποσχετικούς τίτλους που εκδίδουν οι τράπεζες και προσφέρουν στους αποταμιευτές, αντλώντας τους χρηματοδοτικούς πόρους που συγκεντρώνονται στις τράπεζες με τη μορφή των πάσης φύσεως καταθέσεων. Αυτούς τώρα τους κατατιθέμενους αποταμιευτικούς πόρους, οι τράπεζες τους διαθέτουν προς τις ελλειμματικές μονάδες, δηλαδή τους προσφέρουν για τη χρηματοδότηση των δανειακών αναγκών του ιδιωτικού και του δημοσίου τομέα. Δίνοντας αυτές τις χορηγήσεις, οι τράπεζες παίρνουν στα χέρια τους αντιστοιχούς υποσχετικούς τίτλους που εκδίδουν οι ελλειμματικές μονάδες. Αυτοί οι τίτλοι αντιστοιχούν στην υποχρέωση των ελλειμματικών μονάδων να εξοφλήσουν τις οφειλές τους προς τις τράπεζες. Οι οφειλές των ελλειμματικών μονάδων αποτελούν τις απαιτήσεις των τραπεζών απέναντί τους και οι οποίες, με τη σειρά τους, αντιστοιχούν έμμεσα στις υποχρεώσεις των τραπεζών έναντι των καταθετών τους.

Η αύξηση του υπολοίπου των καταθέσεων στο τραπεζικό σύστημα, συμπεριλαμβανομένων και των τόκων που αντιστοιχούν στο ήδη συσσωρευμένο ποσό των καταθέσεων, αντιστοιχεί σε «καθαρή αποταμίευση». Αυτή η καθαρή αποταμίευση συντελείται όταν οι καταθέτες δε ρευστοποιούν ή αναλώνουν το συσσωρευμένο χρηματικό κεφάλαιο ή όταν δε ρευστοποιούν ή αναλώνουν ολόκληρο το ποσό των τόκων που κερδίζουν, το οποίο αποτελεί για αυτούς αποταμίευση» και εκφράζει την αύξηση των διαθέσιμων χρηματοδοτικών πόρων, οι οποίοι μέσω των τραπεζικών χορηγήσεων καταλήγουν στην εξυπηρέτηση των ελλειμματικών μονάδων του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα. Η μεγάλη σταθερότητα των καταθέσεων σημαίνει ότι η χρηματοδοτική δραστηριότητα των τραπεζών εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τη δυνατότητα που έχουν να διαχειρίζονται τις ήδη συσσωρευμένες καταθέσεις και μόνο

---

⁴⁸ Κοσμίδου, Κ. (2006). Μια Χρηματοοικονομική Ανάλυση των Τραπεζικών Ιδρυμάτων σήμερα. *Επιστημονικό Μάρκετινγκ*, [online] (6).

σε περιορισμένο βαθμό από τις μεταβολές του υπολοίπου των καταθέσεων (καθαρή αποταμίευση).

Σύμφωνα με τον επικεφαλής οικονομολόγο της Τράπεζας Πειραιώς, υπάρχει ένας κύκλος καταθέσεων – δανείων⁴⁹.

"Όταν μία τράπεζα εκδίδει ένα νέο δάνειο δημιουργεί μία επιπλέον κατάθεση είτε σε όσους έχουν λάβει το δάνειο είτε στον τελικό αποδέκτη του δανεισμένου ποσού. Για παράδειγμα, ένας υποψήφιος αγοραστής σπιτιού παίρνει ένα στεγαστικό δάνειο, μία κατάθεση ίσου ποσού δημιουργείται στο λογαριασμό του πωλητή/ κατασκευαστή του σπιτιού.

Επιπλέον, επειδή οι τράπεζες υποχρεώνονται να κρατούν μόνο ένα τμήμα των καταθέσεων τους ως αποθεματικό, αυτή η νέα κατάθεση μπορεί να δημιουργήσει ένα άλλο δάνειο, το οποίο δημιουργεί μία κατάθεση ...και ούτω καθεξής. Με τον τρόπο αυτό, έχουμε θέσει σε κίνηση ένα μηχανισμό που δημιουργεί έναν ενάρετο κύκλο δημιουργίας δανείων και καταθέσεων".

Σύμφωνα με τη Διεύθυνση Νομισματικών Αναλύσεων της Τράπεζας της Αγγλίας⁵⁰:

"οι εμπορικές τράπεζες δημιουργούν χρήμα, με τη μορφή τραπεζικών καταθέσεων, δημιουργώντας νέα δάνεια. Όταν μια τράπεζα συνάπτει ένα δάνειο -για παράδειγμα ένα ενυπόθηκο στεγαστικό προς κάποιον ο οποίος θέλει να αγοράσει ένα σπίτι- δεν του προσφέρει σε μετρητά χιλιάδες χαρτονομίσματα, αλλά πιστώνει τον τραπεζικό του λογαριασμό με μία κατάθεση στο μέγεθος του δανείου. Ακριβώς αυτή τη στιγμή δημιουργείται το νέο χρήμα."

Επομένως, οι τράπεζες αναλαμβάνουν το ρόλο μεσάζοντα ανάμεσα σε καταθέτες και δανειστές, δημιουργώντας το χρήμα που κυκλοφορεί στην οικονομία. Στην πραγματικότητα, τη στιγμή της αποταμίευσης χρημάτων από τα νοικοκυριά, αυτά τα κεφάλαια άμεσα αποτελούν δυνητική ή και πραγματική χορήγηση σε κάποιον άλλο, μέσω των τραπεζών. Ουσιαστικά, τα αναγραφόμενα στις τραπεζικές καταθέσεις ποσά

---

⁴⁹ Λέκκος, Η. (2012). *Φορολογικό και Τραπεζικό Απόρρητο.*, σελ. 7

⁵⁰ McLeay, M., Radia, A. and Thomas, R. (2014). *Money creation in the modern economy*. London: Bank of England., σελ. 3

είναι απλώς λογιστικά υπόλοιπα και, όχι απαραίτητα, το πραγματικό υπόλοιπο τη δεδομένη χρονική στιγμή.

Ο εν λόγω «ενάρετος κύκλος» επιφυλάσσει τους αποκαλούμενους κινδύνους αγοράς οι οποίοι επηρεάζουν τόσο την αξία του χαρτοφυλακίου των δανείων της τράπεζας όσο και την αξία του χαρτοφυλακίου των συναλλαγών της και σχετίζονται με το μέγεθος της μεταβολής των τιμών των διαφόρων περιουσιακών στοιχείων. Η αποτίμηση του κινδύνου της αγοράς βασίζεται στη μεταβλητότητα των παραμέτρων της αγοράς όπως τα επιτόκια (interest rate risk), οι συναλλαγματικές ισοτιμίες (foreign exchange risk) και η ρευστότητα της αγοράς (liquidity risk).

Ωστόσο, και οι ίδιες οι τράπεζες λειτουργούν ως καταθέτες. Στο πλαίσιο του συστήματος υποχρεωτικών καταθέσεων⁵¹, τα πιστωτικά ιδρύματα είναι υποχρεωμένα να τηρούν κατάθεση στο Ευρωσύστημα η οποία είναι έντοκη (και διαφορετική από τις καταθέσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων στο πλαίσιο της πάγιας διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων). Ειδικότερα, το επιτόκιο στις υποχρεωτικές καταθέσεις ισούται προς το (σταθερό) επιτόκιο στις πράξεις κύριας αναχρηματοδότησης. Προκαθορίζονται περίοδοι τήρησης, οι οποίες δεν συμπίπτουν με τους ημερολογιακούς μήνες, διαρκούν όμως περίπου 30 ημέρες. Το ύψος της υποχρεωτικής κατάθεσης, η οποία τηρείται στην οικεία εθνική κεντρική τράπεζα του υπόχρεου πιστωτικού ιδρύματος, δεν επιτρέπεται να υπολείπεται του γινομένου του συντελεστή υποχρεωτικών καταθέσεων (0,01 από 18 Ιανουαρίου 2012) επί το ύψος ενός υποσυνόλου του παθητικού του πιστωτικού ιδρύματος (λ.χ., εξαιρούνται οι υποχρεώσεις προς άλλα πιστωτικά ιδρύματα και οι υποχρεώσεις προς το Ευρωσύστημα) όπως έχει διαμορφωθεί την τελευταία ημέρα του προ-προηγούμενου μήνα⁵².

Εάν κατά μέσο όρο στη διάρκεια μίας περιόδου τήρησης, η υποχρεωτική κατάθεση υπολείπεται του γινομένου που προαναφέρθηκε, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα έχει τη δυνατότητα να επιβάλει ποινή στο πιστωτικό ίδρυμα. Η ευχέρεια τήρησης των υποχρεωτικών καταθέσεων κατά μέσο όρο στη διάρκεια της περιόδου τήρησης - ώστε το ύψος της υποχρεωτικής κατάθεσης του πιστωτικού ιδρύματος να επιτρέπεται να

---

⁵¹ Τράπεζα της Ελλάδος, (2013). *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2012*. Αθήνα.

⁵² Τράπεζα της Ελλάδος, (2000). *Προσαρμογή του πλαισίου υποχρεωτικών καταθέσεων των τραπεζών στην Τράπεζα της Ελλάδος προς το αντίστοιχο πλαίσιο του Ευρωσυστήματος*. Αθήνα. [online]

κυμαίνεται από ημέρα σε ημέρα - συντελεί υπό κανονικές συνθήκες στη σταθεροποίηση των επιτοκίων στην αγορά χρήματος. Επίσης, υπό κανονικές συνθήκες, το σύστημα υποχρεωτικών καταθέσεων διευκολύνει τον επηρεασμό των επιτοκίων στην αγορά χρήματος εκ μέρους της κεντρικής τράπεζας, καθώς συμβάλλει στη δημιουργία ελλείμματος ρευστότητας, πράγμα που σημαίνει ότι οι εμπορικές τράπεζες εξαρτώνται αναγκαστικά από την κεντρική τράπεζα για την άντληση χρηματοδότησης και άρα επιβαρύνονται με το κόστος το οποίο συνεπάγονται τα επιτόκια που προσδιορίζει η κεντρική τράπεζα για την παροχή ρευστότητας.

Παρ' όλα αυτά, οι τράπεζες λειτουργούν με το πολύ κερδοφόρο αλλά και ριψοκίνδυνο σύστημα κλασματικών αποθεμάτων όπου, από τις καταθέσεις που τους εμπιστεύτηκαν, οι οποίες μπορούν να ζητηθούν πίσω από τους καταθέτες οποιαδήποτε στιγμή, χρηματοδοτούν μακροπρόθεσμα δάνεια και αξιόγραφα, και κρατάνε μόνο ένα ελάχιστο μέρος ως ρευστό απόθεμα για την ανάληψη καταθέσεων. Όμως, όσο οι τραπεζικές καταθέσεις δεν καλύπτονται 100% με ρευστά αποθέματα και δε γίνεται διαφανής και ειλικρινής διαχωρισμός μεταξύ καταθέσεων και ριψοκίνδυνων χρεών των ίδιων των τραπεζών, η ασφάλεια των τραπεζικών καταθέσεων θα τίθεται εν αμφιβόλω⁵³. Σε αυτή την περίπτωση, οι πρακτικές της κρατικής εγγύησης καταθέσεων και διάσωσης τραπεζών, που επιστρατεύονται συχνά, ενδεχομένως να αποδειχθούν αναποτελεσματικές, παρά το πλήθος ρυθμίσεων.

3.2 Εγγύηση κατάθεσης

Η προηγούμενη ενότητα αποτέλεσε μια οικονομική προσέγγιση στις καταθέσεις και το πως αυτές αποτελούν μία από τις σημαντικότερες μεταβλητές κατά τη λήψη αποφάσεων τόσο σε μικροοικονομικό επίπεδο (επιλογές νοικοκυριού – επιχείρησης για διαθέσιμο εισόδημα, αποταμίευση, επένδυση κ.ο.κ.) όσο και σε μακροοικονομικό επίπεδο (διαμόρφωση νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής). Σκοπός ήταν να συνδεθεί η αποτύπωση των εννοιών και του νομικού πλαισίου που διέπει το θεσμό των καταθέσεων (Κεφάλαια 1 και 2), με τα χαρακτηριστικά των καταθέσεων, την επικαιρότητα και τα πραγματικά ζητήματα που εντοπίζονται στην αγορά (Κεφάλαια 3 και 4).

---

⁵³ Kelm, M. (2014). Πόσο ασφαλείς είναι οι τραπεζικές καταθέσεις. *Ημερησία*.

Ο θεσμός της εγγύησης των καταθέσεων αποτελεί αναπόσπαστο συμπλήρωμα του συστήματος εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων. Αποβλέπει στην ενίσχυση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος και στην προστασία των καταθετών σε περίπτωση αδυναμίας ενός πιστωτικού ιδρύματος να τους αποδώσει τις καταθέσεις τους. Με την Οδηγία 94/19/ΕΚ «περί των συστημάτων εγγυήσεως καταθέσεων» διαμορφώθηκε το ελάχιστο περιεχόμενο του θεσμικού πλαισίου, που διέπει την λειτουργία των εθνικών συστημάτων εγγύησης καταθέσεων. Οι στόχοι της Οδηγίας ήταν α) η διασφάλιση της σταθερότητας της ενιαίας τραπεζικής αγοράς και η πρόληψη τραπεζικών πανικών (bank runs) με την αδρανοποίηση του κινήτρου των καταθετών να προβούν σε βεβιασμένη απόσυρση των καταθέσεων τους, β) η προστασία των καταθετών (ιδίως χαμηλού εισοδήματος και χαμηλής πληροφοριακής βάσης) και γ) η αποφυγή της στρέβλωσης των συνθηκών του ανταγωνισμού αφενός μεταξύ πιστωτικών ιδρυμάτων/υποκαταστημάτων που είναι εγκατεστημένα στο ίδιο κράτος μέλος αλλά συμμετέχουν σε διαφορετικά συστήματα εγγύησης αφετέρου ως προς καταθέτες του ίδιου πιστωτικού ιδρύματος σε διαφορετικές χώρες.

Στην Ελλάδα ο θεσμός της εγγύησης των καταθέσεων εισήχθη με το Ν. 2324/95, ο οποίος ενσωμάτωσε στην ελληνική νομοθεσία τις διατάξεις της Οδηγίας 94/19/ΕΚ. Με την Οδηγία 2009/14/ΕΚ, όσον αφορά το επίπεδο κάλυψης και την προθεσμία εκταμίευσης, επιχειρήθηκε να αντιμετωπισθούν:

- οι δυσλειτουργίες των συστημάτων εγγύησης καταθέσεων που οφείλονταν σε διαφορετικά και ακατάλληλα επίπεδα και πεδία κάλυψης, σε ανεπαρκείς διαδικασίες πληρωμής και σε ελλιπή ενημέρωση των καταθετών για λειτουργία συστημάτων εγγύησης καταθέσεων,
- οι εσφαλμένοι τρόποι χρηματοδότησης των συστημάτων εγγύησης καταθέσεων που οφείλονταν σε διαφορετικά και ανεπαρκή επίπεδα χρηματοδότησης των συστημάτων και σε διαφορετικούς μηχανισμούς χρηματοδότησης και
- άλλα ζητήματα όπως η έλλειψη διασυνοριακής συνεργασίας και ο περιορισμένος ρόλος των συστημάτων εγγύησης καταθέσεων (για παραδειγμα δεν αφορούν εξυγίανση)

Ακολουθούν δύο παραδείγματα εγγύησης κατάθεσης⁵⁴, ένα για κατάθεση σε κοινό λογαριασμό και ένα για καταθέσεις ενός προσώπου σε διαφορετικές τράπεζες.

A) Δύο πρόσωπα, ο καταθέτης Α έχει σε κοινό λογαριασμό με τον καταθέτη Β 150.000 ευρώ. Ο ίδιος καταθέτης Α έχει, σε άλλο κοινό λογαριασμό που τηρείται στην ίδια τράπεζα, με τον καταθέτη Γ, 100.000 ευρώ. Δεδομένου ότι είναι κοινός λογαριασμός, συνεπώς δεν προβλέπονται συγκεκριμένα ποσοστά συμμετοχής καθενός εκ των συνδικαιούχων στους λογαριασμούς, ο καταθέτης Α δικαιούται αποζημίωση 100.000 ευρώ, ο καταθέτης Β δικαιούται 75.000 ευρώ και ο Γ 50.000 ευρώ.

B) Ο καταθέτης Α σε κοινό λογαριασμό με τον καταθέτη Β σε μία τράπεζα Ι 100.000 ευρώ. Ο ίδιος καταθέτης Α έχει, σε άλλο ατομικό λογαριασμό που τηρείται σε άλλη τράπεζα ΙΙ 100.000 ευρώ. Ο καταθέτης Α δικαιούται αποζημίωση 50.000 ευρώ από την τράπεζα Ι και 100.000 ευρώ από την τράπεζα ΙΙ, ενώ ο καταθέτης Β δικαιούται αποζημίωση ύψους 50.000 ευρώ από την τράπεζα Ι.

Τα παραδείγματα αυτά καθίστανται δυνατά με το Ν. 2324/1995, που βασίστηκε στην κοινοτική Οδηγία 94/19/ΕΚ "περί των συστημάτων εγγύησης των καταθέσεων", και με τον οποίο ιδρύθηκε το Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων (ΤΕΚ) ως φορέας διαχείρισης του συστήματος. Με το Ν. 2832/2000 αφενός πραγματοποιήθηκαν ορισμένες βελτιώσεις του νομοθετικού πλαισίου που διέπει τη λειτουργία του φορέα αφετέρου κωδικοποιήθηκαν οι διατάξεις του αρχικού Ν. 2324/1995 ενώ με το Ν. 3746/2009 το ΤΕΚ μετονομάστηκε σε «Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων και Επενδύσεων» (ΤΕΚΕ). Το ΤΕΚΕ είναι ο φορέας διαχείρισης του συστήματος εγγύησης των τραπεζικών καταθέσεων και επενδυτικών υπηρεσιών και διέπεται από το Ν. 3746/2009. Ο σκοπός του ΤΕΚΕ, σύμφωνα με το άρθρο 2 του Ν. 3746/2009 όπως αυτό τροποποιήθηκε με το Ν. 4021/2011, είναι:

"α) η καταβολή αποζημίωσης στους καταθέτες των πιστωτικών ιδρυμάτων τα οποία αναφέρονται στο άρθρο 3 του παρόντος νόμου και ευρίσκονται σε αδυναμία να εκπληρώσουν τις προς αυτούς υποχρεώσεις τους

β) η καταβολή αποζημίωσης στους επενδυτές-πελάτες των πιστωτικών ιδρυμάτων τα οποία αναφέρονται στο άρθρο 3 του παρόντος νόμου και ευρίσκονται σε αδυναμία να εκπληρώσουν τις προς αυτούς υποχρεώσεις τους, για απαιτήσεις που απορρέουν από την παροχή «καλυπτόμενων επενδυτικών

---

⁵⁴ Kathimerini.gr, (2013). Ποιες καταθέσεις είναι εγγυημένες, τι ισχύει για τις θυρίδες. *Kathimerini*.

υπηρεσιών», ως τέτοιων νοουμένων, για τους σκοπούς του παρόντος κεφαλαίου, των επενδυτικών υπηρεσιών που αναφέρονται στο άρθρο 4 του Ν. 3606/2007 (..), με στόχο τη συμβολή στη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος και

(γ) η χρηματοδότηση των πιστωτικών ιδρυμάτων για τους σκοπούς των άρθρων 63Α και 63Ε του Ν. 3601/2007."

Ο Ν. 3601/2007 καταργήθηκε, σύμφωνα με το άρθρο 166 του Ν. 4261/2014, με αντιστοίχιση των διατάξεων των εν λόγω νόμων, όπως αυτή φαίνεται στο παράρτημα 1 του Ν. 4261/2014 ή του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 575/2013.

Το ΤΕΚΕ διαχωρίζεται σε τρία διακριτά σκέλη:

Α) Σκέλος Κάλυψης Καταθέσεων για την κάλυψη των καταθετών. Υποχρεωτική συμμετοχή όλων των ελληνικών τραπεζών, των υποκαταστημάτων αυτών σε άλλες χώρες και των εντός Ελλάδος υποκαταστημάτων τραπεζών με έδρα εκτός ΕΕ, κατά την έννοια της περίπτωσης α' της παραγράφου 1 του άρθρου 2 του Ν. 3601/2007, όπως αντικαταστάθηκε με το Ν. 4261/2014. Πιστωτικά ιδρύματα δεν επιτρέπεται να αποδέχονται καταθέσεις εάν δεν συμμετέχουν στο Σκέλος Κάλυψης Καταθέσεων του ΤΕΚΕ.

Β) Σκέλος Κάλυψης Επενδύσεων για την κάλυψη των επενδυτών. Υποχρεωτική συμμετοχή όλων των τραπεζών που συμμετέχουν και στο Σκέλος Κάλυψης Καταθέσεων, πλην του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων, σε περίπτωση παροχής μίας από τις προβλεπόμενες από το Ν. 3746/2009 επενδυτικές υπηρεσίες.

Γ) Σκέλος Εξυγίανσης για τη χρηματοδότηση των μέτρων εξυγίανσης. Υποχρεωτική συμμετοχή όλων των τραπεζών που συμμετέχουν και στο Σκέλος Κάλυψης Καταθέσεων.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι ως καλυπτόμενες καταθέσεις ορίζονται, σύμφωνα με το άρθρο 9 του Ν. 3746/2009, τα πιστωτικά υπόλοιπα των κατατεθειμένων σε λογαριασμούς κεφαλαίων ή τα πιστωτικά υπόλοιπα προσωρινού χαρακτήρα που προκύπτουν κατά τις συνήθεις τραπεζικές συναλλαγές και τα οποία το πιστωτικό ίδρυμα οφείλει να επιστρέψει βάσει των εφαρμοζόμενων νόμιμων και συμβατικών όρων, καθώς και οι υποχρεώσεις για τις οποίες το πιστωτικό ίδρυμα έχει εκδώσει παραστατικούς τίτλους.

Η διαδικασία αποζημίωσης καταθετών ξεκινά με την ανακοίνωση, από την Τράπεζα της Ελλάδος, της ανάκλησης της αδείας της τράπεζας και εν συνεχεία:

- Το ΤΕΚΕ ενημερώνει τους δικαιούχους καταθέτες μέσω Τύπου για τη διαδικασία αποζημίωσης και τις άμεσες ενέργειες στις οποίες πρέπει να προβούν και ειδοποιείται η πληρώτρια τράπεζα με την οποία το ΤΕΚΕ έχει συνάψει συμφωνία συνεργασίας, για την έναρξη της διαδικασίας αποζημίωσης.
- Ο εκκαθαριστής που έχει οριστεί στην τράπεζα της οποίας η άδεια έχει ανακληθεί, παράγει ηλεκτρονικό αρχείο με όλες τις απαραίτητες πληροφορίες για την καταβολή των αποζημιώσεων στους καταθέτες το οποίο αποστέλλεται με ασφαλή τρόπο στο ΤΕΚΕ όπου γίνεται έλεγχος της εγκυρότητας των στοιχείων και πραγματοποιείται η απαιτούμενη επεξεργασία για την προετοιμασία καταλόγου καταθετών και ποσών προς αποζημίωση.
- Το ΤΕΚΕ αποστέλλει τον κατάλογο των καταθετών στην πληρώτρια τράπεζα, από τα καταστήματα της οποίας θα καταβάλλονται οι αποζημιώσεις στους καταθέτες. Οι καταθέτες, μετά από σχετική ανακοίνωση του ΤΕΚΕ στον Τύπο, θα μπορούν να προσέλθουν στα καταστήματα της πληρώτριας τράπεζας όπου ενημερώνονται γραπτώς για το ποσό της αποζημίωσης που δικαιούνται και λαμβάνουν την αποζημίωση που δικαιούνται ή, σε περίπτωση διαφωνίας σχετικά με το ποσό της αποζημίωσης που τους αναλογεί, μπορούν να υποβάλουν σχετικό αίτημα για εκ νέου αξιολόγηση του ποσού που δικαιούνται.

Μέσω ΤΕΚΕ καλύπτονται οι καταθέσεις φυσικών και νομικών προσώπων, σε όλα τα νομίσματα, με την αποζημίωση για το σύνολο των καλυπτόμενων καταθέσεων του ίδιου καταθέτη σε πιστωτικό ίδρυμα που καλύπτεται από το ΤΕΚΕ να ανέρχεται κατ' ανώτατο όριο σε 100.000 ευρώ.

Εξαιρούνται από την κάλυψη του ΤΕΚΕ: α) οι καταθέσεις της Κεντρικής Διοίκησης, των υπερεθνικών οργανισμών, των επαρχιακών και τοπικών διοικητικών αρχών, καθώς και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, β) οι καταθέσεις φορέων του χρηματοπιστωτικού τομέα (τραπεζών, εταιρειών παροχής επενδυτικών υπηρεσιών, χρηματοδοτικών ιδρυμάτων, ασφαλιστικών εταιρειών και οργανισμών συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες), γ) οι καταθέσεις των εταιρειών του ιδίου ομίλου με το συμμετέχον στο ΤΕΚΕ πιστωτικό ίδρυμα που περιέρχεται σε αδυναμία (θυγατρικές), δ) οι καταθέσεις των προσώπων που συνδέονται με τη διοίκηση, τον έλεγχο των

οικονομικών καταστάσεων και την κατοχή ποσοστού μεγαλύτερου του 5% του μετοχικού κεφαλαίου της τράπεζας ή των εταιρειών του ιδίου ομίλου καθώς και οι σύζυγοι και συγγενείς πρώτου και δεύτερου βαθμού αυτών και, τέλος, ε) οι καταθέσεις που συνδέονται με νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, για τις οποίες έχει εκδοθεί τελεσίδικη καταδικαστική δικαστική απόφαση. Για καταθέσεις που προέρχονται από συναλλαγές για τις οποίες έχει ασκηθεί ποινική δίωξη αναστέλλεται η καταβολή αποζημίωσης από το ΤΕΚΕ μέχρι να κριθεί τελεσίδικα η υπόθεση.

Επισημαίνεται ότι, για τα χρήματα μιας κατάθεσης πέρα από το όριο εγγύησης των 100.000 ευρώ, είναι δυνατή η περαιτέρω αποζημίωση βάσει του αποτελέσματος της εκκαθάρισης του εν λόγω πιστωτικού ιδρύματος.

Σήμερα, έχει ξεκινήσει η νομοθετική διαδικασία για την έκδοση της νέας οδηγίας με τα κύρια σημεία της πρότασης να αφορούν:

- Απλούστευση και εναρμόνιση της κάλυψης (για παράδειγμα διατήρηση του εναρμονισμένου ορίου κάλυψης στα 100.000 ευρώ, κατηγοριοποίηση των καταθέσεων σε «Επιλέξιμες καταθέσεις» και «Καλυπτόμενες καταθέσεις», υποχρεωτική συμμετοχή όλων των πιστωτικών ιδρυμάτων σε σύστημα εγγύησης καταθέσεων)
- Θέσπιση ταχείας και αποτελεσματικής διαδικασίας καταβολής αποζημιώσεων (για παράδειγμα σύντμηση της προθεσμίας καταβολής αποζημιώσεων, κατάργηση της δυνατότητας συμψηφισμού της αποζημίωσης του καταθέτη με τις τυχόν οφειλές του έναντι του πιστωτικού ιδρύματος)
- Χρηματοδότηση των συστημάτων εγγύησης καταθέσεων (για παράδειγμα καθορισμό επιπέδου στόχου διαθεσίμων κεφαλαίων)
- Υπολογισμός εισφορών πιστωτικών ιδρυμάτων (για παράδειγμα βάσει κριτηρίων του κινδύνου στον οποίο υπόκειται κάθε πιστωτικό ίδρυμα)

3.3 Εποπτεία τραπεζικού συστήματος

Η εντεινόμενη παγκοσμιοποίηση των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών θέτει τις ανά τον κόσμο εποπτικές αρχές μπροστά σε ένα σοβαρό πρόβλημα. Η γεωγραφική ακτίνα

δράσης των εθνικών εποπτικών αρχών είναι πολύ μικρότερη από το χώρο επιχειρηματικής δραστηριότητας των εποπτευόμενων ιδρυμάτων. Τραπεζικοί όμιλοι και επενδυτικές τράπεζες δραστηριοποιούνται σήμερα σε παγκόσμια κλίμακα. Η διεθνής συνεργασία δυσκολεύεται από το γεγονός ότι υπάρχουν τεράστιες διαφορές μεταξύ των εθνικών θεσμικών πλαισίων εποπτείας.

Σε εθνικό επίπεδο, οι αρμοδιότητες των εποπτικών υπηρεσιών είναι ξεκάθαρες. Οι τελευταίες έχουν τη δύναμη να προσδιορίζουν τους κανόνες, να επιβλέπουν απρόσκοπτα την τήρησή τους και να επιβάλλουν, αν χρειαστεί, κυρώσεις. Σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση της απουσίας ενός διεθνούς νομικού πλαισίου έπαιξε η σύσταση της Επιτροπής της Βασιλείας, η οποία λειτουργεί υπό την αιγίδα της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (Bank of International Settlements), από ορισμένες χώρες του ΟΟΣΑ και η ευρεία υιοθέτηση, από τις περισσότερες αναπτυγμένες χώρες, του κανόνα για το 8% του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας.

Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία ιδρύθηκε το 1974 και διατυπώνει ευρεία εποπτικά πρότυπα και κατευθύνσεις και προτείνει βέλτιστες πρακτικές, με την προσδοκία ότι οι επιμέρους εποπτικές αρχές θα λάβουν μέτρα για την εφαρμογή τους μέσω θεσμικών ή άλλων προσαρμογών, οι οποίες ενδείκνυνται για τα εθνικά τους συστήματα.

Από εποπτικής άποψης, το κεφάλαιο αποτελεί την τελευταία «γραμμή άμυνας» του πιστωτικού ιδρύματος για την απορρόφηση των ενδεχόμενων ζημιών, όταν τα διάφορα αποθεματικά έχουν εξαντληθεί και η διαχείριση κινδύνων είναι ανεπαρκής. Ωστόσο, σε περίπτωση εξάντλησης του κεφαλαίου, το πιστωτικό ίδρυμα είναι πιθανό να οδηγηθεί σε πτώχευση, υποχρεώνοντας τα συστήματα εγγύησης καταθέσεων και τους φορολογούμενους πολίτες να επωμισθούν το βάρος της αποζημίωσης των καταθετών. Το κεφάλαιο, από στρατηγικής άποψης, καθορίζει την ικανότητα «μόχλευσης» του πιστωτικού ιδρύματος, δηλαδή τη δυνατότητα να αυξάνει το ενεργητικό του και συνεπακόλουθα την κερδοφορία του, να μεγεθύνεται και να ανταμείβει τους μετόχους.

Το 1988 η Επιτροπή της Βασιλείας πρότεινε ένα σύστημα κεφαλαιακής επάρκειας, το οποίο έγινε ευρύτερα γνωστό ως Συμφωνία της Βασιλείας (Basel Capital Accord) ή εν συντομία «Βασιλεία Ι». Το σύστημα αυτό εισήγαγε την εφαρμογή ενός δείκτη

φερεγγυότητας (solvency ratio) που προσδιόριζε ένα ελάχιστο όριο απαιτούμενων εποπτικών ιδίων κεφαλαίων, ίσο με το 8% του προσαρμοσμένου ως προς τον πιστωτικό κίνδυνο ενεργητικού⁵⁵. Η αρχική Συμφωνία της Βασιλείας συμπληρώθηκε το 1996 με την ενσωμάτωση των κινδύνων της αγοράς. Με την προσθήκη αυτή, η Επιτροπή αναγνώρισε την αναγκαιότητα διατήρησης επαρκούς εποπτικού κεφαλαίου για την κάλυψη απωλειών, και ενσωμάτωσε τον κίνδυνο αγοράς στην εκτίμηση των σχετικών δεικτών.

Η εισαγωγή της Βασιλείας I επηρέασε άμεσα τη συμπεριφορά των πιστωτικών ιδρυμάτων. Συγκεκριμένα, η εφαρμογή συντελεστών στάθμισης κινδύνου σε διαφορετικές κατηγορίες στοιχείων του ενεργητικού οδήγησε τα πιστωτικά ιδρύματα να αναζητήσουν, αφενός περιουσιακά στοιχεία υψηλότερου ή χαμηλότερου κινδύνου και αφετέρου, μεθόδους αποφυγής κεφαλαιακών απαιτήσεων (regulatory capital arbitrage).

Η Επιτροπή της Βασιλείας, αναγνωρίζοντας ότι η Βασιλεία I έχει καταστεί παρωχημένη και ανεπαρκής στην αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων στο χρηματοπιστωτικό χώρο διεθνώς, ξεκίνησε τη διαδικασία διαβούλευσης για την αναθεώρησή της με τη δημοσιοποίηση του πρώτου Συμβουλευτικού Κειμένου (Ιούνιος 1999). Τα τρία Συμβουλευτικά Κείμενα (Ιούνιος 1999, Ιανουάριος 2001, Απρίλιος 2003), οι τρεις Ποσοτικές Μελέτες Επίπτωσης (Quantitative Impact Studies), καθώς και οι δημοσιευμένες μελέτες των συναφών εξειδικευμένων ομάδων εργασίας, συνετέλεσαν στην εξαγωγή του τελικού συμφώνου, γνωστού ως Βασιλεία II, τον Ιούνιο του 2004, για τη σταδιακή αναθεώρηση του ισχύοντος εποπτικού πλαισίου.

Οι σχεδιαστές του ρυθμιστικού πλαισίου εστίαστηκαν στην επίλυση του προβλήματος της επιλογής (trade – off) μεταξύ της ανάγκης σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος και του στόχου της μεγιστοποίησης των κερδών, που προϋποθέτει την ανάληψη υψηλότερων κινδύνων. Το νέο πλαίσιο προϋποθέτει ένα άριστο μείγμα ανταγωνιστικότητας και φερεγγυότητας του τραπεζικού συστήματος.

---

⁵⁵ Σαπουντζόγλου, Γ. και Πεντότης, Χ. (2006). *Τραπεζική θεωρία και πρακτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, σελ. 222-224

Η Βασιλεία II βασίζεται σε τρεις αλληλένδετους και συμπληρωματικούς πυλώνες, οι οποίοι συμβάλλουν στην ασφάλεια και τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος⁵⁶:

Πυλώνας I : Επιβολή ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων για την κάλυψη των αναλαμβανόμενων κινδύνων και εισαγωγή μέτρησης του λειτουργικού κινδύνου.

Πυλώνας II : Εποπτικές διαδικασίες ανασκόπησης και αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Πυλώνας III : Πειθαρχία της αγοράς, μέσω της δημοσιοποίησης στοιχείων, σχετικά με τη διάρθρωση των αναλαμβανόμενων κινδύνων και της κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Στο αναθεωρημένο πλαίσιο εισάγονται νέες προσεγγίσεις για την εκτίμηση του πιστωτικού κινδύνου και την ανάγκη διατήρησης εποπτικού κεφαλαίου για τον λειτουργικό κίνδυνο.

Ένας από τους βασικότερους στόχους της Βασιλείας I ήταν η δημιουργία συνθηκών ίσου ανταγωνισμού μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων, λόγω των διαφορετικών εποπτικών καθεστώτων που ίσχυαν διεθνώς. Η Βασιλεία II αναγνωρίζει ότι όσο πιο αναπτυγμένο και αποτελεσματικό είναι ένα πιστωτικό ίδρυμα στην εκτίμηση και διαχείριση των αναλαμβανόμενων κινδύνων, τόσο λιγότερο κεφάλαιο θα πρέπει να διακρατεί για μια συγκεκριμένη δραστηριότητα⁵⁷.

Στις 16 Δεκεμβρίου 2010, εκδόθηκαν από την Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία οι δύο εκθέσεις που συνθέτουν το διεθνές κανονιστικό πλαίσιο που είναι γνωστό ως «Βασιλεία III». Πολλές τράπεζες διεθνώς (μικρές και μεγάλες, αρκετές δε από τις οποίες συστημικά σημαντικές) δεν ήταν σε θέση να απορροφήσουν τις ζημιές που προέκυψαν λόγω της κρίσης. Στην κορύφωσή της μάλιστα, το 2008, οι τράπεζες γνώρισαν εκτεταμένη μείωση της αξίας στοιχείων του ενεργητικού τους, και συνακόλουθα, την αύξηση των ζημιών τους, τη μείωση των ιδίων κεφαλαίων τους και τον περιορισμό της δυνατότητας χορήγησης πιστώσεων και δανείων σε επιχειρήσεις και νοικοκυριά. Μεταξύ άλλων, αυτό είχε και ως αποτέλεσμα, πέραν των αρνητικών

---

⁵⁶ Σαπουντζόγλου, Γ. και Πεντότης, Χ. (2006). *Τραπεζική θεωρία και πρακτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, σελ. 224-225

⁵⁷ Δερμεντζόγλου, Χ. (2014). *Τραπεζική Εποπτεία και Βασιλεία III : Μελέτη Περίπτωσης των Ελληνικών Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων*. Λευκωσία: Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου.

επιπτώσεων που επήλθαν στον πραγματικό τομέα της οικονομίας, να αναγκαστεί το Δημόσιο σε πολλές περιπτώσεις να παρέμβει με στόχο τη στήριξη ή/και διάσωση τραπεζών (και σε ορισμένες περιπτώσεις του συνόλου του τραπεζικού συστήματος). Η εν λόγω παρέμβαση οδήγησε στην επιβάρυνση των κρατικών προϋπολογισμών των εν λόγω κρατών και στη δημιουργία, σε ορισμένες περιπτώσεις, σοβαρών δημοσιονομικών ανισορροπιών, ορισμένες από τις οποίες εξελίχθηκαν, μάλιστα, σε «δημοσιονομικές κρίσεις». Κατά συνέπεια, η Επιτροπή της Βασιλείας προχώρησε στην υιοθέτηση του νέου διεθνούς κανονιστικού πλαισίου, της «Βασιλείας III», με γνώμονα την αντιμετώπιση των ως άνω αστοχιών που αναδείχθηκαν κατά την πρόσφατη κρίση.

Οι τροποποιήσεις και προσθήκες που εισάγει η Βασιλεία III περιλαμβάνουν⁵⁸:

- Διατάξεις για τα ελάχιστα ίδια κεφάλαια των τραπεζών
- Διατάξεις για την κάλυψη των τραπεζών έναντι της έκθεσής τους στον πιστωτικό κίνδυνο
- Νέους κανόνες μικρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης
  - Καθιερώνεται ένας απλός συντελεστής μόχλευσης, ο οποίος δεν βασίζεται στον κίνδυνο
  - Καθιερώνονται δύο συντελεστές ρευστότητας των τραπεζών (Ο συντελεστής κάλυψης ρευστότητας και ο συντελεστής καθαρής σταθερής χρηματοδότησης)
  - Καθιερώνονται εργαλεία παρακολούθησης του κινδύνου ρευστότητας από τις εποπτικές αρχές
- Κανόνες μακρο-προληπτικής ρυθμιστικής παρέμβασης
  - Οι τράπεζες καλούνται να δημιουργούν κεφαλαιακό απόθεμα για λόγους συντήρησης (“capital conservation buffer”), επιπροσθέτως των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων που πρέπει να τηρούν σε διαρκή βάση
  - Καθιερώνεται η υποχρέωση των τραπεζών να δημιουργούν, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, και ένα επιπλέον απόθεμα, το αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα (“countercyclical capital buffer”), ώστε να διασφαλιστεί ότι κατά τον καθορισμό των συνολικών κεφαλαιακών

---

⁵⁸ Γκόρτσος, Χ. (2012). «Βασιλεία III»: Η αναθεώρηση του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία με στόχο την ενδυνάμωση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος. In: *Τιμητικός Τόμος Νικόλαου Ρόκα*, σελ. 526-533

απαιτήσεών τους θα λαμβάνονται υπόψη, κατά το δυνατόν, πλήρως οι συνθήκες του μακρο-οικονομικού περιβάλλοντος στο οποίο λειτουργούν.

Ωστόσο, απομένει να αποδειχθεί από την ιστορία πόσο επιτυχημένη θα είναι η Βασιλεία ΙΙΙ σε σύγκριση με τις προηγούμενες Συμφωνίες, δεδομένου ότι δεν έχει καθιερωθεί η νομική δεσμευτικότητα των διατάξεών της, τόσο κατά την ενσωμάτωση στην εθνική νομοθεσία όσο και κατά την εφαρμογή.

3.4 Απόρρητο κατάθεσης

Το τραπεζικό απόρρητο αποτελεί εκδήλωση της οικονομικής ελευθερίας που κατοχυρώνεται στο άρθρο 5, όπως και στα άρθρα 2 §1 και 9 §1, του Συντάγματος. Γίνεται διάκριση σε γενικό τραπεζικό απόρρητο και σε ειδικό τραπεζικό απόρρητο (απόρρητο καταθέσεων)⁵⁹.

Το γενικό τραπεζικό απόρρητο διασφαλίζεται ήδη με τα άρθρα 58-59 ΑΚ όπου αναφέρεται ότι η προστασία της προσωπικότητας, τόσο της τράπεζας όσο και του πελάτη, συνεπάγεται την υποχρέωση παράλειψης ανακοίνωσης απορρήτων συναλλαγών. Το γενικό αυτό τραπεζικό απόρρητο αφορά όλες τις τραπεζικές συναλλαγές και υποχωρεί μόνο σε περίπτωση υπέρτερων έννομων συμφερόντων, τα οποία κρίνονται κατά περίπτωση⁶⁰.

Το ειδικό τραπεζικό απόρρητο κατοχυρώνεται με τη διάταξη του άρθρου 1 του ν.δ. 1059/1971, όπως τροποποιήθηκε με τους Ν. 1858/89 και 2214/94 «Περί του απορρήτου των τραπεζικών καταθέσεων και τραπεζικών συναλλαγών», με την οποία ορίζεται ότι: «Οι κάθε μορφής καταθέσεις σε πιστωτικά ιδρύματα είναι απόρρητες. Το απόρρητο αυτό δεν ισχύει έναντι της Τράπεζας της Ελλάδος, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της, των σχετικών με τον έλεγχο του τραπεζικού συστήματος και της εφαρμογής των νομισματικών, πιστωτικών και συναλλαγματικών κανόνων». Με το Ν. 1858/1989 το άρθρο 1 του ν.δ. 1059/1971 τροποποιήθηκε σε: «Οι κάθε μορφής καταθέσεις σε Π.Ι. είναι απόρρητες.», με αποτέλεσμα το τραπεζικό απόρρητο να επεκτείνεται και στις

---

⁵⁹ Βελέντζας, Ι. (2010). *Τράπεζες - Τραπεζικές εργασίες*. Αθήνα: Νομική Τράπεζα, σελ.282

⁶⁰ Γεωργακόπουλος, Λ. (1995). *Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου, Τόμος 2 - Οι εμπορικές πράξεις, Τεύχος 2 - Συμβάσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Αφοί Π. Σάκκουλα, σελ. 537

καταθέσεις άλλων αξιών στις τράπεζες. Εξαιρέσεις αποτελούν⁶¹ α) η αποκάλυψη κατά την ανάκριση ή προανάκριση για κακούργημα (αρ. 3 Ν. 1059/1971), β) η επί της επιταγής βεβαίωση ύπαρξης ή ανυπαρξίας καλύμματος από την πληρώτρια τράπεζα (αρ. 3 Ν. 1059/1971), γ) ο έλεγχος των δηλώσεων προελεύσεως περιουσίας κρατικών αξιωματούχων - πόθεν έσχες (άρ. 8 §4 Ν. 1738/1987), δ) ο έλεγχος της τράπεζας από την Τράπεζα της Ελλάδος (Ν. 1086/1986) και ε) οι καταθέσεις σε τράπεζες ελεγχόμενες από Επίτροπο για εγκλήματα που έχουν προκαλέσει το κοινό αίσθημα (Ν. 1828/1989).

Η υποχρέωση τήρησης του απορρήτου απορρέει από τη σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ πελάτη και τράπεζας, όπως αυτή θεμελιώνεται στις αρχές της καλής πίστεως και τα συναλλακτικά ήθη, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 197-198 και 288 ΑΚ. Η παράβαση του απόρρητου (γενικού και ειδικού) δημιουργεί νομικές προεκτάσεις για το τραπεζικό ίδρυμα (ΠΚ 371), ενώ η άρση του τραπεζικού απορρήτου μπορεί να γίνει είτε με τη συγκατάθεση του ίδιου του πελάτη είτε μέσα από ειδικές περιπτώσεις που προβλέπονται από το νόμο. Στην παρούσα χρονική περίοδο, λόγω της οικονομικής συγκυρίας της χώρας, η άρση του τραπεζικού απορρήτου, ιδιαίτερα του απορρήτου των καταθέσεων, έχει λάβει μεγάλες διαστάσεις, καθώς, στην προσπάθεια για την πάταξη της φοροδιαφυγής και της διακίνησης χρημάτων από παράνομες δραστηριότητες, οι αρμόδιες υπηρεσίες ζητούν από τα τραπεζικά ιδρύματα της χώρας την άρση του απορρήτου και την παροχή των απαραίτητων πληροφοριών για τις εξεταζόμενες υποθέσεις.

Με την παράγραφο 2 του άρθρου 1 του ν.δ. 1059/1971 θεσπίστηκε η άρση του τραπεζικού απορρήτου, στην περίπτωση προσκόμισης προσωπικής επιταγής άνω του ενός εκατομμυρίου (1.000.000) δραχμών, για εξόφληση χρεών προς το Δημόσιο, οπότε και γίνεται δέσμευση του ποσού υπέρ της ΔΟΥ, πάντοτε ύστερα από ενέργεια του προϊσταμένου της. Εν συνεχεία, ο ίδιος νόμος προβλέπει την άρση του τραπεζικού απορρήτου των καταθέσεων που λειτουργούν στην Ελλάδα, μετά από παραγγελία των εισαγγελικών λειτουργιών, εφόσον οι πληροφορίες που θα προκύψουν, κατά την άρση του απορρήτου, είναι απολύτως αναγκαίες για την ανίχνευση και τον κολασμό κακούργηματος⁶².

---

⁶¹ Γεωργακόπουλος, Λ. (1995). *Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου, Τόμος 2 - Οι εμπορικές πράξεις, Τεύχος 2 - Συμβάσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Αφοί Π. Σάκκουλα, σελ. 539

⁶² Λύτρας, Ν.Π. (2013). Φορολογικό και Τραπεζικό Απόρρητο. [online]

Με το άρθρο 82 §2 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 32 §3 του Ν. 3986/2011 και ισχύει από την 01/07/2011, καθιερώνεται η άρση του τραπεζικού απορρήτου χωρίς να απαιτείται άδεια του εισαγγελέα. Ειδικότερα, θεσπίζεται υποχρέωση των οικονομικών, κοινωνικών ή επαγγελματικών φορέων ή οργανώσεων, των πιστωτικών ιδρυμάτων, των εταιρειών παροχής πιστώσεων, των εταιρειών μεσολάβησης στη μεταφορά κεφαλαίων, των ιδρυμάτων πληρωμών, των χρηματοδοτικών ιδρυμάτων και των ελληνικών ταχυδρομείων να υποβάλλουν ηλεκτρονικά στο Υπουργείο Οικονομικών κάθε στοιχείο και πληροφορία οικονομικού και φορολογικού ενδιαφέροντος που τους ζητείται, καθώς και κάθε άλλο στοιχείο αναγκαίο στις διαδικασίες βεβαίωσης και είσπραξης του φόρου, καθώς και στις διαδικασίες του ελέγχου και των διασταυρώσεων, κατ' εξαίρεση των διατάξεων για το επαγγελματικό και τραπεζικό απόρρητο, χωρίς προηγούμενη άδεια της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.

Τέλος, στον Κώδικα Διοικητικών και Ποινικών Κυρώσεων (άρθρο 14 §1 Ν. 2523/1997) για τη «Διασφάλιση των συμφερόντων του Δημοσίου», καθιερώνεται η αναστολή του απορρήτου των καταθέσεων, των λογαριασμών, των κοινών λογαριασμών, των πάσης φύσεως επενδυτικών λογαριασμών, των συμβάσεων και πράξεων επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων και του περιεχομένου των θυρίδων του φορολογούμενου σε τράπεζες ή άλλα πιστωτικά ιδρύματα, με δέσμευση του ήμισυ αυτών. Οι κυρώσεις του εν λόγω άρθρου επιβάλλονται κάθε φορά που η φορολογική αρχή διαπιστώνει συγκεκριμένες φορολογικές παραβάσεις.

Οι απόψεις δίστανται, όσον αφορά τη συσχέτιση τραπεζικού απορρήτου και ακατάσχετου, με την παλαιότερη άποψη να θεωρεί ότι από τις διατάξεις του ν.δ. 1059/1971, σε συνδυασμό με τις διατάξεις των ΚπολΔ 982/991, με τις οποίες προβλέπεται η κατάσχεση στα χέρια τρίτου, συνάγεται ότι καθιερώνεται το ακατάσχετο των τραπεζικών καταθέσεων, παρόλο που αυτό δεν κατοχυρώνεται ρητά. Ωστόσο, ως ορθότερη άποψη, διατυπώνεται ότι οι διατάξεις του απορρήτου αναφέρονται αποκλειστικά και μόνο στο απόρρητο των τραπεζικών καταθέσεων και όχι στη δυνατότητα ή μη κατάσχεσής τους, υπό την έννοια ότι δεν υπάρχει απόρρητο στο μέτρο

που, για την ικανοποίηση του δικαιώματος του κατάσχοντος δανειστή, απαιτείται να αποκαλυφθεί η ύπαρξη της κατάθεσης, γιατί το δικαίωμα αυτό κατισχύει⁶³.

Ωστόσο, πέρα από την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία, η Ελληνική Ένωση Τραπεζών έχει εκδώσει τον Κώδικα Τραπεζικής Δεοντολογίας⁶⁴ όπου αναφέρει χαρακτηριστικά ότι:

«(..) οι τράπεζες και οι εργαζόμενοι σε αυτές υπόκεινται στο τραπεζικό απόρρητο όσον αφορά την ύπαρξη λογαριασμού καταθέσεων ή στο υπόλοιπο αυτού ή στις τυχόν κινήσεις επί λογαριασμών καταθέσεων, και στο επαγγελματικό απόρρητο όσον αφορά στις λοιπές πληροφορίες και στοιχεία που περιέρχονται σε γνώση τους λόγω της άσκησης του τραπεζικού επαγγέλματος».

Συνοψίζοντας, η άρση του τραπεζικού απορρήτου επιτρέπεται, ακόμη και χωρίς παραγγελία του Εισαγγελέα σε κάποιες περιπτώσεις, θεσπίζοντας, ωστόσο, ταυτόχρονα, ένα πλαίσιο όπου οικονομικοί, επαγγελματικοί και άλλοι φορείς υποχρεούνται να διαβιβάσουν στο Υπουργείο Οικονομικών κάθε στοιχείο και πληροφορία οικονομικού και φορολογικού ενδιαφέροντος που τους ζητείται, γεγονός που αναμένεται να επιφέρει σημαντικές αλλαγές, ειδικότερα κατά τη διεξαγωγή φορολογικών ελέγχων⁶⁵.

3.5 Κατάσχεση ποσών από καταθέσεις

Ο κάθε ιδιώτης μπορεί να απαιτήσει κατάσχεση, ως τρίτος, χρηματικής απαίτησης από οφειλέτη, σύμφωνα με τον Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (ΚΠολΔ). Έστω ότι ο Α οφείλει στον Β 30.000 ευρώ, με την οφειλή να προέρχεται από οποιαδήποτε σχέση. Ο Β, αφού αποστείλει εξώδικη δήλωση ως προειδοποίηση, κοινοποιεί την αξίωσή του αυτή στην τράπεζα, όπως έχει αποφασισθεί και εκδοθεί διαταγή πληρωμής από το Ειρηνοδικείο για οφειλές έως 20.000 ευρώ και από το Μονομελές Πρωτοδικείο για οφειλές άνω των 20.000 ευρώ, με εντολή κατάσχεσης. Το τραπεζικό απόρρητο αίρεται σύμφωνα με το άρθρο 24 του Ν. 2915/2001: *«Το απόρρητο των κάθε μορφής καταθέσεων σε πιστωτικά ιδρύματα, καθώς και των άυλων μετοχών που καταχωρίζονται*

---

⁶³ Βελέντζας, Ι. (2010). *Τράπεζες - Τραπεζικές εργασίες*. Αθήνα: Νομική Τράπεζα, σελ. 294-300

⁶⁴ Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, (1997). Κώδικας Τραπεζικής Δεοντολογίας. Αθήνα., σελ. 14

⁶⁵ Λύτρας, Ν.Π. (2013). Φορολογικό και Τραπεζικό Απόρρητο. [online]

στο Σύστημα Άυλων Τίτλων (Σ.Α.Τ.) του Κεντρικού Αποθετηρίου Αξιών (Κ.Α.Α.) δεν ισχύει έναντι του δανειστή που έχει δικαίωμα κατάσχεσης της περιουσίας του δικαιούχου της κατάθεσης ή της μετοχής. Το απόρρητο αίρεται μόνο για το χρηματικό ποσό που απαιτείται για την ικανοποίηση του δανειστή.» Επομένως, η τράπεζα είναι υποχρεωμένη να δεσμεύσει τον λογαριασμό και να δώσει τα χρήματα στον Β. Ενδεικτική είναι η υπ. αριθμ. 9126/2014 απόφαση του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών⁶⁶, με την οποία έγινε αποδεκτή αίτηση φυσικού προσώπου για κατάσχεση πιστωτικού υπολοίπου τραπεζικού λογαριασμού, όπως βεβαίωσε και η τράπεζα με θετική δήλωσή της προς το Ειρηνοδικείο Αθηνών, προς ικανοποίηση μέρους οφειλής, έπειτα από κατάσχεση των τραπεζικών καταθέσεων της οφειλέτριας. Κατάσχεση μπορεί να επιβληθεί και όταν ακόμη έχει ενεχυρασθεί προς την τράπεζα η απαίτηση αυτή του καταθέτου έναντι αυτής και όταν η τράπεζα έχει επιφυλάξει υπέρ αυτής δικαίωμα συμψηφισμού ανταπαίτησής της προς την απαίτηση του καταθέτου⁶⁷. Η προς τον τρίτο επίδοση του κατασχετηρίου είναι γενικώς απρόθεσμη, όμως για τον υπολογισμό των προθεσμιών του άρθρου 934 ΚΠολΔ ως πρώτη μετά την επιταγή πράξη εκτελέσεως πρέπει να θεωρηθεί η κοινοποίηση του κατασχετηρίου στον τρίτο, ενώ το πέρας της αναγκαστικής εκτελέσεως εξαρτάται από την περαιτέρω πορεία της διαδικασίας. Επιπρόσθετα, ο δικαστής ενώπιον του οποίου εκκρεμεί απρόθεσμη αίτηση ανακοπής, κατά τη διάταξη του άρθρου 938 ΚΠολΔ, μπορεί να διατάξει την αναστολή της αναγκαστικής εκτελέσεως αν κρίνει ότι η ενέργεια της αναγκαστικής εκτελέσεως θα προξενήσει ανεπανόρθωτη βλάβη στον αιτούντα και πιθανολογεί την ευδοκίμηση της ανακοπής⁶⁸.

Με την ανωτέρω διαδικασία δεσμεύονται κάθε είδους χρηματικές καταθέσεις ή και μη χρηματικές καταθέσεις, δηλαδή καταθέσεις άλλων αξιών, οι οποίες είναι κατατεθειμένες σε τραπεζικά ιδρύματα είτε προς φύλαξη είτε ως ενέχυρο για χορήγηση δανείου, πίστωσης ή εγγύησης. Ένα παράδειγμα κατάσχεσης κατάθεσης άλλων αξιών αποτελεί η κατάσχεση, και εν συνεχεία εκποίηση, ενεχυριασμένων άυλων μετοχών, στα πλαίσια αναγκαστικής είσπραξης απαίτησης της τράπεζας κατά οφειλέτη, η οποία γίνεται είτε με την κοινή εκτελεστική διαδικασία σύμφωνα με τον Κώδικα Πολιτικής

---

⁶⁶ Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών, (2014), Απόφαση 9126/2014

⁶⁷ Ειρηνοδικείο Πειραιώς, (2013), Απόφαση 319/2013

⁶⁸ Ειρηνοδικείο Λαμίας, (2014), Απόφαση 509/2014

Δικονομίας είτε με τη διαδικασία του ν.δ. 17/7-13.8.1923, εφόσον δεν έχει επιδικαστεί η απαίτηση⁶⁹.

Με το άρθρο 20 του Ν. 4161/2013 θεσπίστηκε το ακατάσχετο για απαιτήσεις φυσικών προσώπων από καταθέσεις σε πιστωτικά ιδρύματα μέχρι του ποσού των χιλίων πεντακοσίων ευρώ και των δύο χιλιάδων ευρώ σε περίπτωση κοινού λογαριασμού, εξαιρουμένου του Δημοσίου ως δανειστή, για το οποίο ισχύουν οι διατάξεις του άρθρου 31 του ν.δ. 356/1974 – Κώδικας Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων. Με τις διατάξεις του άρθρου 3 του Ν. 4254/2014, η ανωτέρω διάταξη επεκτείνεται και στις περιπτώσεις επιβολής κατασχέσεων από το δημόσιο, εις χείρας των πιστωτικών ιδρυμάτων ως τρίτων. Συγκεκριμένα, για κάθε φυσικό πρόσωπο ορίζονται ακατάσχετες, λόγω απαιτήσεων, καταθέσεις σε πιστωτικά ιδρύματα σε ένα και μοναδικό, ατομικό ή κοινό, λογαριασμό μέχρι του ποσού των χιλίων πεντακοσίων ευρώ και για ένα και μόνο πιστωτικό ίδρυμα. Για την εφαρμογή της ως άνω διάταξης απαιτείται η γνωστοποίηση από το φυσικό πρόσωπο του τραπεζικού λογαριασμού, με υποβολή ηλεκτρονικής δήλωσης στο πληροφοριακό σύστημα της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων (Taxis), η οποία εν συνεχεία θα πρέπει να ενημερώσει τα πιστωτικά ιδρύματα για την υποβαλλόμενη δήλωση. Εφόσον υπάρχει λογαριασμός περιοδικής πίστωσης μισθών, συντάξεων και ασφαλιστικών βοηθημάτων, θα πρέπει να γνωστοποιηθεί, αποκλειστικά και μόνο, ο λογαριασμός αυτός, καθώς η διάταξη είναι δεσμευτική ως προς το ακατάσχετο ενός και μόνο λογαριασμού και σε ένα μόνο πιστωτικό ίδρυμα.

Στην περίπτωση που η οφειλή είναι προς το Δημόσιο, κοινοποιείται προς τον οφειλέτη ταμειακή βεβαίωση του χρέους ή ατομική ειδοποίηση, την νομιμότητα της οποίας δύναται να αμφισβητήσει δικαστικώς, ότι υπάρχει πλέον εις βάρος του νόμιμος τίτλος και ότι έχει ήδη καταστεί οφειλέτης. Δεδομένης της κοινοποίησης, ο οφειλέτης γνωρίζει τότε το βεβαιωμένο χρέος του καθίσταται ληξιπρόθεσμο (άρθρο 5 Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων) και ότι από την επομένη της ημέρας, κατά την οποία το χρέος κατέστη ληξιπρόθεσμο, είναι δυνατή η λήψη εις βάρος του αναγκαστικών μέτρων για την είσπραξη του χρέους (άρθρο 7 Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων). Ένα από

---

⁶⁹ Αγγελάκης, Μ. (2006). *Αναγκαστική είσπραξη απαίτησης κατά οφειλέτη τράπεζας – αναγκαστική εκποίηση άυλων μετοχών εισηγμένων στο ΧΑ*. Δελτίο Φεβρουάριος 2006 – Νομικά Θέματα, σελ. 47-54

τα αναγκαστικά αυτά μέτρα είναι, κατά το άρθρο 9 του Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων, η κατάσχεση κινητών και απαιτήσεων του οφειλέτη του Δημοσίου εις χείρας τρίτου. Προς τούτο συντάσσεται κατασχετήριο έγγραφο, κοινοποιούμενο στον τρίτο και όχι στον οφειλέτη. Βασικό σημείο της απόφασης είναι ότι η μη κοινοποίηση στον οφειλέτη οφείλεται στο ότι, αν αυτός πληροφορείτο την επικείμενη λήψη του μέτρου, θα έσπευδε να εισπράξει από τον τρίτο τα οφειλόμενα σ' αυτόν χρήματα ή απαιτήσεις ή θα ανέλαμβανε τα εις χείρας τρίτου κινητά του, με συνέπεια, βεβαίως, να καθίσταται αδύνατη η εξ αυτών ικανοποίηση της αξιώσεως του Δημοσίου. Η απόφαση καταλήγει στη θεώρηση ότι το σύστημα αυτό διατηρεί μία δίκαιη ισορροπία ανάμεσα στην αξίωση του Δημοσίου να μπορεί να εισπράττει τα οφειλόμενα σε αυτό ποσά με αποτελεσματικό τρόπο και στην αξίωση του οφειλέτη για παροχή έγκαιρης και αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, τόσο πριν όσο και μετά την κατάσχεση των οφειλομένων εις χείρας τρίτου.

Με την υπ. αριθμ. 2080/2014 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας⁷⁰, το ελληνικό δημόσιο μπορεί να προβαίνει σε κατασχέσεις χρημάτων που βρίσκονται σε τραπεζικούς λογαριασμούς λόγω οφειλών ακόμα κι αν δεν έχει προηγουμένως ενημερωθεί ο οφειλέτης, ώστε να ασκήσει τα προβλεπόμενα ένδικα μέσα ή να εξοφλήσει τα χρέη του, απόφαση η οποία ανατρέπει προηγούμενη του ΣΤ' τμήματος του Δικαστηρίου που είχε κρίνει ότι η σχετική διάταξη του Κώδικα Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων είναι αντισυνταγματική αφού ο οφειλέτης δεν μπορεί να αμυνθεί νομικά.

Σύμφωνα με το άρθρο 95 (*Κατάσχεση εις χείρας του Δημοσίου και εκχώρηση*) του Ν. 2362/1995, ορίζεται ότι οι διατάξεις για κατάσχεση χρηματικής απαιτήσεως εις χείρας του Δημοσίου, ως τρίτου, εφαρμόζονται ανάλογα και επί αναγγελίας εκχωρήσεως απαιτήσεως κατά του Δημοσίου, πρακτική που εφαρμόζεται συχνά σε επενδυτικά χρηματοδοτικά προγράμματα, όπου ο εκάστοτε δικαιούχος εκχωρεί προς τραπεζικό ίδρυμα την επιχορήγηση που αναμένεται να λάβει, προκειμένου να του εκδοθεί εγγυητική επιστολή ή να του χορηγηθεί δάνειο, αποκτώντας έτσι το απαιτούμενο κεφάλαιο και κατ' επέκταση σημαντική ρευστότητα.

---

⁷⁰ Συμβούλιο της Επικρατείας, (2014). *Απόφαση 2080/2014 7μ. (Στ' Τμήμα)*. Αθήνα.

Η πολυπλοκότητα της διαδικασίας κατάσχεσης, ως μια πράξη που δε γίνεται απαραίτητα με τη συναίνεση κάθε συμβαλλόμενου, οφείλεται ουσιαστικά στην ανάγκη κατοχύρωσης των δικαιωμάτων κάθε μέρους για διαφύλαξη περιουσίας και απόδοση των νόμιμων οφειλών.

3.6 Απαλλοτρίωση καταθέσεων

Πέραν της κατάσχεσης ποσών από λογαριασμούς λόγω χρεών προς τρίτους, εφαρμόζεται η πρακτική της παραγραφής καταθέσεων υπέρ Δημοσίου εφόσον έχει παρέλθει εικοσαετία κατά την οποία ήταν αδρανής η κατάθεση. Σύμφωνα με το άρθρο 3 του ν.δ. 1195/1942:

«Καταθέσεις εις μετρητά, χρηματικά λαβείν και τόκοι αυτών παρ' ημεδαπαίς Τραπεζαίς και πιστωτικούς ιδρύμασι ή άλλους προσώποις φυσικούς ή νομικούς συνήθως δεχομένους κεφάλαια εις κατάθεσιν ή τρεχούμενον λογαριασμόν ή εις εγγύησιν ή παρ' Υποκαταστήμασιν ή πρακτορείοις αλλοδαπών ομοίων Τραπεζών ή ιδρυμάτων, υφ' οιονδήποτε τύπον συσταθείσαι περιέρχονται οριστικώς εις το Ελληνικόν Δημόσιον εφόσον τα μεν χρηματικά λαβείν και αι καταθέσεις επί 20ετίαν αφ' ής απέβησαν διαθέσιμοι υπέρ των δικαιούχων ....»

Συνεπώς, το δικαίωμα του καταθέτη να ζητήσει να του αποδοθεί το κατατεθειμένο χρηματικό αυτό ποσό, μαζί με τους αναλογούντες τόκους, υπόκειται σε παραγραφή και συγκεκριμένα εικοσαετή, η οποία παραγραφή, όμως, διακόπτεται με κάθε νέα κατάθεση στο λογαριασμό ή με κάθε ανάληψη ή με κάθε ειδική αίτηση του καταθέτη προς την τράπεζα που να επιφέρει μεταβολή του λογαριασμού, για παράδειγμα λογιστική μεταφορά χρημάτων σε άλλο λογαριασμό του καταθέτη ή τρίτου.

Σύμφωνα με μία άποψη⁷¹, ο κατοχικός Ν. 1195/1942 είναι αντισυνταγματικός, διότι προσβάλλει το δικαίωμα της ιδιοκτησίας, της περιουσίας και της οικονομικής ελευθερίας, που προστατεύεται τόσο από το Σύνταγμα, όσο και από θεμελιώδεις κοινοτικές οδηγίες. Πρόκειται για νόμο έκτακτης περιόδου, δεδομένου ότι η χώρα τελούσε υπό γερμανική κατοχή, ενώ η επικύρωση του έγινε την εποχή του εμφυλίου το

---

⁷¹ Περράκης, Π. (2013). *Αντιδράσεις νομικών για τη δέσμευση ακίνητων λογαριασμών (upd)*. [online] Rnews.gr.

1946, οπότε θα πρέπει να ελεγχθεί υπό το πρίσμα του νέου Συντάγματος, αλλά και των κοινοτικών συμβάσεων για την προστασία της ιδιοκτησίας.

Το Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων καταδίκασε την Ελλάδα στην υπόθεση ιδιώτη καταθέτη κατά της Ελλάδος με την απόφασή του στις 29-01-2013, κρίνοντας ότι η κατάσχεση αδρανών τραπεζικών λογαριασμών έρχονται σε αντίθεση με το δικαίωμα της περιουσίας⁷². Ο καταθέτης αναγκάστηκε να φύγει στο εξωτερικό και άφησε σε αδράνεια, για περισσότερα από είκοσι χρόνια, έναν τραπεζικό λογαριασμό στον οποίο υπήρχαν καταθέσεις και τόκοι ύψους 30.550 ευρώ. Όταν επέστρεψε και ζήτησε από την τράπεζα να κάνει ανάληψη του ποσού, που είχε στον λογαριασμό του, τον ενημέρωσαν ότι η όποια απαίτηση πρόσβασης στον λογαριασμό είχε παραγραφεί, λόγω παρέλευσης της σχετικής προθεσμίας και τα χρήματά του είχαν κατασχεθεί υπέρ του κράτους. Με την παραπάνω επιχειρηματολογία συμφώνησαν, με αποφάσεις τους, τα ελληνικά πολιτικά δικαστήρια και του Αρείου Πάγου συμπεριλαμβανομένου και στη συνέχεια ο υιός του καταθέτη αποφάσισε να προσφύγει στο Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων στις 7 Δεκεμβρίου 2009. Το δικαστήριο έκρινε ένοχη τη χώρα μας για παραβίαση του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)⁷³, με το οποίο κατοχυρώνεται η προστασία της ιδιοκτησίας και την υποχρέωσε να καταβάλει στον ενάγοντα 15.000 ευρώ για υλική βλάβη. Στο σκεπτικό της απόφασής του το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι οι ελληνικές Αρχές είχαν αποτύχει στο καθήκον τους να προστατεύσουν την περιουσία του πατέρα, υποχρεώνοντας την τράπεζα να ειδοποιήσει εγκαίρως τον πελάτη της, για τον κίνδυνο κατάσχεσης των χρημάτων του σε λογαριασμό που είχε παραμείνει αδρανής για περισσότερα από είκοσι χρόνια. Επικρίνοντας, δε, τις αποφάσεις των ελληνικών πολιτικών δικαστηρίων, το δικαστήριο σημειώνει ότι, επί της ουσίας, ο λογαριασμός δεν παρέμεινε αδρανής και δίχως συναλλαγές αφού, όπως τονίζει, αποτελεί συναλλαγή η πρόσθεση των τόκων στο αρχικό κεφάλαιο του καταθέτη, κάτι που μέχρι σήμερα δε γίνεται δεκτό από την ελληνική θεωρία και νομολογία.

Με το Ν. 4151/2013 τροποποιήθηκε το ν.δ. 1195/1942, με σκοπό τη χρήση των κεφαλαίων από αδρανείς καταθέσεις για την κάλυψη αναγκών του Δημοσίου, μετά την

---

⁷² Φωτοπούλου, Ε. (2013). Παραγραφή καταθέσεων σε τραπεζικό λογαριασμό. [Blog] efotopoulou.gr

⁷³ Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, (2013). Απόφαση Νο Φ 092.22/886/29-01-2013 (Προσφυγή υπ'αρ. 66610/09), Στρασβούργο.

παραγραφή των δικαιωμάτων του καταθέτη ή των νομίμων κληρονόμων του. Σύμφωνα με το άρθρο 7 του ίδιου Νόμου:

"Ως αδρανής καταθετικός λογαριασμός σε πιστωτικό ίδρυμα, κατά την έννοια του Ν. 3601/2007, για τις ανάγκες του παρόντος κεφαλαίου, χαρακτηρίζεται εκείνος στον οποίο δεν έχει πραγματοποιηθεί αποδεδειγμένα καμία πραγματική συναλλαγή από τους δικαιούχους καταθέτες για χρονικό διάστημα είκοσι (20) ετών. Η επομένη της τελευταίας συναλλαγής αποτελεί την έναρξη ισχύος της εικοσαετίας."

Ουσιαστικά, το υπόλοιπο αδρανούς καταθετικού λογαριασμού θα παραγράφεται υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου μετά την παρέλευση εικοσαετίας, χωρίς να διακόπτεται η παραγραφή λόγω πίστωσης των καταθέσεων με τόκους και, συνακόλουθα, κεφαλαιοποίησή τους, αποτελώντας έτσι έσοδο στον ετήσιο Κρατικό Προϋπολογισμό⁷⁴. Στην αιτιολογική έκθεση του νομοσχεδίου αναφέρεται σχετικά:

«(..) Κατά τον παρόντα χρόνο εντοπίζεται αδυναμία να ελεγχθεί η πληρότητα εφαρμογής του υφιστάμενου πλην όμως παρωχημένου, αν και όχι ανενεργού νομοθετικού πλαισίου (ήτοι του ν.δ. 1195/1942) και κατά συνέπεια να εντοπιστεί σε βαθμό απόλυτο το ύψος του ποσού που έχει αποδοθεί στο Ελληνικό Δημόσιο από αυτή την αιτία, όπως επίσης και – κυρίως – εκείνου που θα έπρεπε να έχει αποδοθεί, καθώς υπήρξαν περιπτώσεις που τα δικαιώματα του Ελληνικού Δημοσίου παραγράφησαν μετά την παρέλευση δεκαετίας από τη λήξη της προθεσμίας για την απόδοση των εν λόγω ποσών, καθώς και να διαπιστωθεί το ύψος των καταβολών ανά τράπεζα.

(..) από το άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) (ν.δ. 53/1974, άρθρ. 28 Συντάγματος), καθεαυτό ή και σε συνδυασμό με το άρθρο 5 του ίδιου Πρωτοκόλλου και 1, 17 και 35 §1 της ΕΣΔΑ (ήδη 5 §2 του Ενδέκατου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, Ν. 2400/2085), προβλέπεται ότι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του και άρα και των ενοχικών απαιτήσεών του και δεν μπορεί να στερηθεί εκείνης με αναγκαστική απαλλοτρίωση, παρά μόνο για λόγους δημόσιας ωφέλειας και υπό τους προβλεπόμενους από το νόμο και τις

---

⁷⁴ Τσουκαλίδης, Ν. (2013), Επίκαιρη ερώτηση προς Υπουργό Οικονομικών: *Αξιοποίηση ανενεργών καταθέσεων υπέρ του Δημοσίου.*

γενικές αρχές του διεθνούς δικαίου όρους, καθώς και ότι οι προαναφερόμενες διατάξεις δεν θίγουν το δικαίωμα κάθε κράτους να θέσει σε ισχύ νόμους, τους οποίους ήθελε κρίνει αναγκαίους για τη ρύθμιση χρήσεως αγαθών προς το δημόσιο συμφέρον. Ενόψει ωστόσο του ότι η προμνημονευόμενη παραγραφή, όπως και κάθε παραγραφή, επιβάλλεται από το δημόσιο συμφέρον, το οποίο απαιτεί εκκαθάριση των αναγόμενων στο παρελθόν και για αυτό περιερχόμενων κατά κανόνα σε αβεβαιότητα σχέσεων, η οποία εκκαθάριση υπαγορεύεται και εκ λόγων κοινωνικής οικονομίας, οι προεκτιθέμενες περί της εν λόγω παραγραφής διατάξεις δεν αντίκεινται σε αυτές τις υπερνομοθετικής ισχύος διατάξεις (...)"

Διαπιστώνεται, συνεπώς, ότι ο Ν. 4151/2013 εκφράζει μια μερική εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας στην από 29-01-2013 απόφαση του Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, διατηρώντας παράλληλα το πνεύμα του αρχικού νόμου και απαλείφοντας εξαιρέσεις, όπως για παράδειγμα ότι ο ανατοκισμός κατάθεσης καθιστά μη αδρανή μια κατάθεση. Μετά την αλλαγή του νομοθετικού πλαισίου για τις αδρανείς καταθέσεις, το οποίο μέσα στο 2014 απέφερε στα κρατικά ταμεία έσοδα 36,8 εκατομμύρια ευρώ, το Υπουργείο Οικονομικών επιχειρεί να προχωρήσει ένα βήμα παραπέρα και να επεκτείνει την παραγραφή υπέρ του Δημοσίου και για ομόλογα, μετοχές, αμοιβαία κεφάλαια και ασφαλιστικά προϊόντα που βρίσκονται σε «αδράνεια» για περισσότερα από είκοσι έτη σε χαρτοφυλάκια που διαχειρίζονται τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρείες, χρηματιστηριακές εταιρείες και εταιρείες διαχείρισης αμοιβαίων κεφαλαίων. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών⁷⁵, συστάθηκε πρόσφατα στο Υπουργείο Οικονομικών νομοπαρασκευαστική επιτροπή για τη μελέτη και επικαιροποίηση του νομοθετικού πλαισίου του ν.δ. 1195/1942, την επέκταση της ρύθμισης των υπό παραγραφή οικονομικών αγαθών σε σύγχρονα πεδία δράσης που δεν ρυθμίζονται από το νομοθετικό διάταγμα και τη μελέτη και πρόταση νομοθετικής ρύθμισης για την περιέλευση στο Δημόσιο των τυχόν μη αποδοθέντων μέχρι σήμερα ποσών από το χρηματοπιστωτικό και ασφαλιστικό τομέα της οικονομίας.

---

⁷⁵ Υπουργείο Οικονομικών, Αριθμ. πρωτ. Δ6Α1143925ΕΞ2014/27-10-2014 (ΑΔΑ Β8ΛΡΗ-ΙΗ7) Απόφαση (2014). Σύσταση, συγκρότηση και ορισμός μελών Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής στο Υπουργείο Οικονομικών, για την μελέτη, τον εκσυγχρονισμό, την επέκταση και την επικαιροποίηση του νομοθετικού πλαισίου του ν. δ. 1195/1942 (Α' 80), Αθήνα

Κεφάλαιο 4^ο : Προβληματισμοί σχετικά με το μέλλον των καταθέσεων

4.1 Ηλεκτρονικό χρήμα

Σήμερα, το χρήμα είναι κυρίως «λογιστικό χρήμα», αποτελούμενο από λογιστικές εγγραφές οι οποίες σπανίως χρειάζεται να μετατραπούν σε χαρτονομίσματα, χωρίς αυτό να εμποδίζει την επιτέλεση όλων των οικονομικών λειτουργιών του. Με την πρόοδο της τεχνολογίας στον τομέα της ηλεκτρονικής μεταφοράς χρηματικών κεφαλαίων (electronic funds transfer) και με την εξέλιξη και προσαρμογή των συναλλακτικών ηθών και εθίμων, οδηγούμαστε σε μια κοινωνία χωρίς μετρητά (cashless society), όπου όλες σχεδόν οι συναλλαγές θα μπορούν να γίνονται με ηλεκτρονική μεταφορά χρηματικών ποσών μεταξύ λογαριασμών που θα πιστώνονται και θα χρεώνονται μέσω καρτών και ηλεκτρονικών εγγραφών.

Σύμφωνα με την Οδηγία 2009/110/ΕΚ, το ηλεκτρονικό χρήμα ορίζεται ως:

«οιαδήποτε αποθηκευμένη σε ηλεκτρονικό, μεταξύ άλλων και μαγνητικό υπόθεμα νομισματική αξία αντιπροσωπευόμενη από απαίτηση έναντι του εκδότη ηλεκτρονικού χρήματος, έχει εκδοθεί κατόπιν παραλαβής χρηματικού ποσού για τον σκοπό της πραγματοποίησης πράξεων πληρωμών όπως ορίζονται στο άρθρο 4 σημείο 5 της Οδηγίας 2007/64/ΕΚ και η οποία γίνεται δεκτή από άλλα φυσικά ή νομικά πρόσωπα πέραν του εκδότη».

Μορφές του ηλεκτρονικού χρήματος αποτελούν:

α) Ηλεκτρονικό πορτοφόλι: Στην περίπτωση αυτή εμπίπτουν οι προπληρωμένες κάρτες όπου ο κάτοχος μεταφέρει από την πιστωτική, τη χρεωστική ή την κάρτα μετρητών ένα ποσό στην προπληρωμένη κάρτα, με την οποία πραγματοποιεί συναλλαγές, χωρίς να είναι πάντα απαραίτητη η χρήση του P.I.N. Όταν εξαντληθούν τα μετρητά, ο κάτοχος επαναλαμβάνει τη μεταφορά χρημάτων. Εξαιρούνται οι προπληρωμένες κάρτες μίας χρήσης και οι χρεωστικές ή πιστωτικές κάρτες που δεν είναι προπληρωμένες.

β) Ηλεκτρονικό χρήμα λογισμικής μορφής ή δικτυακό χρήμα: Ο δικαιούχος καταθέτει ορισμένο χρηματικό ποσό σε ηλεκτρονικό λογαριασμό το οποίο και μετατρέπεται σε

νομισματικές μονάδες αποθηκευόμενες σε απομακρυσμένο διακομιστή (Ένα τέτοιο σύστημα είναι το PayPal).

Σοβαρό ζήτημα έχει αποτελέσει το εάν η έκδοση ηλεκτρονικού χρήματος συνιστά από μόνη της δραστηριότητα αποδοχής καταθέσεων. Στο άρθρο 6 της Οδηγίας 2009/110/EK διασαφηνίζεται ότι, λόγω του ειδικού χαρακτήρα του ηλεκτρονικού χρήματος ως ηλεκτρονικού υποκατάστατου κερμάτων και χαρτονομισμάτων, που πρόκειται να χρησιμοποιείται για την πληρωμή μικροποσών μόνο και όχι για αποταμίευση, δε νοείται ως αποδοχή κατάθεσης, όπως επίσης ούτε τα εισπραχθέντα έναντι εκδόσεως ηλεκτρονικού χρήματος χρηματικά ποσά πρέπει να θεωρούνται ως καταθέσεις. Σε συσχέτιση με το παραδοσιακό χρήμα και τις λειτουργίες του, διαπιστώνεται ότι πληροί τα κριτήρια ως μέσο συναλλαγών και ως μονάδα μέτρησης αξίας, αλλά, ως μέσο συσσώρευσης πλούτου, ανεγείρονται ερωτήματα, καθώς αφενός είναι περιορισμένης κλίμακας ως προς τον όγκο συναλλαγών αφετέρου δεν υπάρχει προσδοκία επαύξησης του πλούτου.

Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά του ηλεκτρονικού χρήματος είναι⁷⁶ ότι ενσωματώνει σε ηλεκτρονικό υπόθεμα νομισματική αξία (αριθμό νομισματικών μονάδων), αξία η οποία προέρχεται από χρηματικό ποσό μεν αλλά όχι υπό μορφή κατάθεσης ή άλλου επιστρεπτέου κεφαλαίου, σύμφωνα με τον ορισμό τραπεζικής κατάθεσης, αλλά, ουσιαστικά, επιδιώκεται η μετατροπή του ποσού αυτού, προκειμένου να διευκολυνθούν πληρωμές και όχι για φύλαξη ή τοκοφορία, κατά τα οριζόμενα των παραγράφων 1 και 3 του άρθρου 4 του Ν. 3601/2007, όπως αντικαταστάθηκε με το Ν. 4261/2014, όπου απαγορεύεται στα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος η κατ'επάγγελμα αποδοχή καταθέσεων, χρημάτων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό και η τοκοφορία αυτών.

Οι προϋποθέσεις για την παροχή άδειας ίδρυσης και λειτουργίας καθώς και οι κανόνες εποπτείας που διέπουν τη λειτουργία των ιδρυμάτων ηλεκτρονικού χρήματος καθορίζονται από το Ν. 4021/2011, με τον οποίο ενσωματώθηκαν οι διατάξεις της Οδηγίας 2009/110/EK, *«για την ανάληψη, άσκηση και προληπτική εποπτεία της δραστηριότητας ιδρύματος ηλεκτρονικού χρήματος, την τροποποίηση των οδηγιών*

---

⁷⁶ Ιατράκης Γ. Εμμ. (2010), ΤΟ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΧΡΗΜΑ (εν όψει και της οδηγίας 2009/110/EK) – Νομική Βιβλιοθήκη ΑΕΒΕ – τεύχος 7

2005/60/EK και 2006/48/EK και την κατάργηση της οδηγίας 2000/46/EK», ενώ με το άρθρο 12 του εν λόγω νόμου, η αρμοδιότητα αδειοδότησης και εποπτείας ιδρυμάτων ηλεκτρονικού χρήματος ανατίθεται στην Τράπεζα της Ελλάδος, με ταυτόχρονο καθορισμό κεφαλαιακών απαιτήσεων, των εξαιρούμενων ιδρυμάτων και των επιτρεπόμενων δραστηριοτήτων εκτός της έκδοσης ηλεκτρονικού χρήματος, τόσο εντός Ελλάδος όσο και διασυνοριακά. Τα ιδρύματα ηλεκτρονικού χρήματος έχουν τη δυνατότητα, επιπλέον της δραστηριότητας έκδοσης ηλεκτρονικού χρήματος, να είναι πάροχοι υπηρεσιών πληρωμών σύμφωνα με το Ν. 3862/2010, με εφαρμοστέες τις διατάξεις του νόμου αυτού σε όλους τους παρόχους για λόγους ισονομίας.

Η μελλοντική ραγδαία αύξηση των συναλλαγών μέσω της τεχνολογίας του ηλεκτρονικού χρήματος, είναι πιθανή ως αποτέλεσμα της ταχύτατης ανάπτυξης των έξυπνων καρτών και των μονάδων ηλεκτρονικών υπολογιστών. Ωστόσο, ταυτόχρονα ανακύπτουν σοβαρά ζητήματα ως προς τη χρήση του ηλεκτρονικού χρήματος, όπως η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, η δυνατότητα αντιγραφής και η χρησιμοποίηση των αγοραστικών/συναλλακτικών συνηθειών για εξόρυξη δεδομένων και εξαγωγή προτύπων συμπεριφοράς. Επιπλέον, η τεχνολογία των υπολογιστών και επικοινωνιών εισάγει νέες μορφές εγκληματικότητας που προσδιορίζονται με τον όρο «ηλεκτρονικό έγκλημα», ο οποίος περιλαμβάνει όλες τις αξιόποινες πράξεις που διεξάγονται με τη χρήση υπολογιστών, δικτύων και συστημάτων επικοινωνίας (για παράδειγμα κλοπή ηλεκτρονικού χρήματος)⁷⁷. Οι ευρωπαϊκές αρχές κρίνουν σημαντική την ενίσχυση χρήσης νέων μεθόδων πληρωμών (προπληρωμένες κάρτες, πιστωτικές ή χρεωστικές κάρτες, web banking κ.λπ.), προκειμένου να περιοριστούν οι κίνδυνοι καταχρήσεων που συνδέονται με τα χαρακτηριστικά εικονικότητας και ανωνυμίας και τον περιορισμό χρήσης μετρητών και άλλων ανώνυμων μέσων πληρωμής που καθιστούν πιο περίπλοκο τον εντοπισμό των συναλλαγών⁷⁸.

Η αποτελεσματικότητα του ηλεκτρονικού χρήματος θα εξαρτηθεί τόσο από το καταναλωτικό κοινό, το οποίο είναι αρκετά δυσκίνητο στην αλλαγή συνηθειών, ιδιαίτερα όταν αναφερόμαστε σε τεχνολογίες που πρέπει να αποδειχθούν ασφαλείς και

---

⁷⁷ Θεοδωρίδης, Λ. (2008). *Τεχνικά και νομικά ζητήματα του ηλεκτρονικού χρήματος*. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας., σελ. 42-43

⁷⁸ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2013), *Έγγραφο Εργασίας σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές ενέργειες - 925991*. Στρασβούργο: Ειδική επιτροπή για το οργανωμένο έγκλημα, τη διαφθορά και τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές ενέργειες, σελ. 4

εύχρηστες, όσο και από τους ίδιους τους εκδότες και διακινητές ηλεκτρονικού χρήματος (έμποροι, πάροχοι υπηρεσιών κ.ο.κ.), οι οποίοι προβαίνουν σε τεχνολογικό εκσυγχρονισμό χωρίς τα απαραίτητα εχέγγυα για την προτίμησή τους από τους καταναλωτές. Τέλος, η ύπαρξη πολλών διαφορετικών εναλλακτικών συστημάτων πληρωμής μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα συμβατότητας μεταξύ τους,

4.2 Ψηφιακά νομίσματα και καταθέσεις – Η περίπτωση του Bitcoin

Σημαντική είναι η αναφορά στα ψηφιακά νομίσματα, τα οποία προέρχονται ουσιαστικά από λογισμικό ανοιχτού κώδικα, δίνοντας τη δυνατότητα να υπάρχουν διαφορετικές εκδόσεις και εκδοχές. Βασικές μέθοδοι παραγωγής ψηφιακών νομισμάτων είναι: α) μέσω απόδειξης έργου (proof of work) και β) μέσω απόδειξης συμμετοχής (proof of stake). Με την απόδειξη έργου, η απόδοση εξαρτάται από το έργο, σε παρεχόμενη υπολογιστική ισχύ, που παρήγαγε ο χρήστης που εκτελεί την εξόρυξη. Με την απόδειξη συμμετοχής, το μέγεθος που μας ενδιαφέρει είναι η ποσότητα Bitcoin που κατέχει ο χρήστης επί της οποίας ο χρήστης λαμβάνει μια ποσοστιαία ανταμοιβή, συνήθως της τάξης του 1%. Αν και πλήρως ψηφιακό νόμισμα, το Bitcoin έχει σχεδιαστεί για να λειτουργεί ως συμβατικό νόμισμα, με δυνατότητες χρήσης του για αγορά αγαθών και ανταλλαγής του για συμβατικά νομίσματα, ούτως ώστε κατ' επέκταση να πληροί όλες τις βασικές λειτουργίες του χρήματος, όπως αυτές αναφέρονται στο Κεφάλαιο 1.

Συγκεκριμένα, ως μέσο ανταλλαγής, βασικό πλεονέκτημα του Bitcoin είναι η ταχύτητα των συναλλαγών καθώς αυτές λαμβάνουν χώρα άμεσα, έναντι πχ της μίας εργάσιμης ημέρας για μεταφορά ποσού σε λογαριασμό, και καθίστανται άμεσα δημόσια διαθέσιμες και προσβάσιμες διότι απαιτείται η έγκριση από το δίκτυο. Οι συναλλαγές είναι δωρεάν και υπάρχει ένα μικρό κόστος ανά συναλλαγή, ανεξαρτήτως μεγέθους, ύψους περίπου 0,05 € για όσους επιθυμούν επειγόντως την πραγματοποίηση της συναλλαγής. Τα Bitcoins πρέπει να εισάγονται στην κυκλοφορία σταδιακά για την κάλυψη των συναλλακτικών αναγκών, αλλά και να είναι πεπερασμένα σε συνολικό αριθμό. Ο μέγιστος αριθμός που θα παραχθεί ποτέ είναι 21.000.000 και ο ρυθμός παραγωγής τους θα ελαττώνεται σταδιακά έως περίπου το 2140 οπότε και θα παραχθεί το τελευταίο⁷⁹. Αυτή η μέθοδος, σε κάποιο βαθμό, προσομοιάζει την πορεία διάθεσης

---

⁷⁹ Nakamoto, S. (2014). *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*. 1^η Έκδοση. [ebook]

ενός πολύτιμου μετάλλου (άργυρος, χρυσός) στην παγκόσμια αγορά. Αρχικά, η εξόρυξή του είναι εύκολη και σχετικά μεγάλες ποσότητες είναι πιο εύκολα διαθέσιμες, προοδευτικά όμως γίνεται σπανιότερο έως ότου εξαντληθούν τα αποθέματα του πλανήτη. Κάθε Bitcoin είναι υποδιαιρέσιμο έως 8 δεκαδικά ψηφία, επιτρέποντας μικρο-συναλλαγές, που δεν είναι δυνατές με άλλα μέσα ή συμβατικά νομίσματα. Τέλος, όλες οι συναλλαγές με Bitcoin είναι τελικές και μη αντιστρέψιμες. Με κάθε νέα συναλλαγή επιτυγχάνονται ταυτόχρονα τρία τουλάχιστον πράγματα: η συναλλαγή επιτελείται εκτός του γνωστού τραπεζικού συστήματος, διασφαλίζεται με ισχυρότατη κρυπτογράφηση και αυξάνει το συνολικό απόθεμα ψηφιακού χρήματος, με δημιουργία του από την εργασία που παρέχουν στο σύστημα οι συμμετέχοντες.

Ως μονάδα μέτρησης αξίας, τα Bitcoins μπορούν να μετατραπούν σε πραγματικό (υλικό) χρήμα, μέσω του διαδικτυακού αντίστοιχου των «ανταλλακτηρίων συναλλάγματος» (πχ ιστότοποι mtgox.com, cryptoxchange.com κ.ο.κ.) ενώ, πρόσφατα, έχουν εισαχθεί καινοτομίες, όπως η εμφάνιση τερματικών ΑΤΜ που μετατρέπουν Bitcoin αυτόματα σε πραγματικό χρήμα ή η προσπάθεια για την έκδοση σχετικής χρεωστικής κάρτας⁸⁰. Για να πληρώσει κάποιος με Bitcoin σε ένα κατάστημα, για παράδειγμα εστιατόριο, χρειάζεται απλά ένα smartphone με την κατάλληλη εφαρμογή. Το κατάστημα θα πρέπει να αποδέχεται το ψηφιακό νόμισμα. Όταν έρθει η ώρα της πληρωμής, το κατάστημα θα παρουσιάσει σε κάποια οθόνη (tablet, smartphone κ.λ.π.) έναν κωδικό QR (barcode δύο διαστάσεων) που αποτελεί το «δημόσιο κλειδί» του καταστήματος - κάτι σαν τη διεύθυνση στην οποία θα πιστωθούν τα Bitcoin. Ο κωδικός QR θα πρέπει να σαρωθεί από την κάμερα στο τηλέφωνο του αγοραστή και στη συνέχεια η ειδική εφαρμογή προωθεί την πληρωμή, χρησιμοποιώντας το «ιδιωτικό κλειδί» του αγοραστή. Εναλλακτικά, η διεύθυνση του πωλητή μπορεί να παρουσιαστεί ως μια αλληλουχία δεκάδων αριθμών και γραμμάτων, την οποία ο αγοραστής μπορεί να χρησιμοποιήσει για να αποστείλει σε αυτή τα χρήματά της συναλλαγής.

Τέλος, ως μορφή συσσώρευσης οικονομικού πλούτου, το γεγονός ότι η αξία του Bitcoin υπόκειται σε μεγάλες διακυμάνσεις δεν αναδεικνύει το ψηφιακό νόμισμα σε ευρύτερα αποδεκτή αποταμιευτική επιλογή, ωστόσο αποτελεί μια δυνητική επιλογή

---

⁸⁰ Σαββίδης, Χ. (2014). Η άνοδος και η πτώση(;) του πρώτου ψηφιακού νομίσματος. *Ημερησία*.

επενδυτικού χαρτοφυλακίου, εφόσον υπάρχει προσδοκία αύξησης της αξίας, χωρίς ταυτόχρονα να ακυρώνεται η συναλλακτική ιδιότητά του⁸¹.

Έχοντας υπόψη την παραπάνω συσχέτιση του ψηφιακού νομίσματος με το παραδοσιακό χρήμα, είναι σημαντικό να επεκταθεί η συσχέτιση αυτή και στις καταθέσεις χρήματος (οι καταθέσεις άλλων αξιών δεν εξετάζονται δεδομένου ότι το Bitcoin λογίζεται ως άυλο νόμισμα), όπως αυτές περιγράφονται στο Κεφάλαιο 2. Η διάδοση των ψηφιακών νομισμάτων έχει δημιουργήσει ευκαιρίες για online τράπεζες και ανταλλακτήρια. Για παράδειγμα, η BTCDelta εφαρμόζει την κλασική τραπεζική πρακτική της χορήγησης δανείων σε επιτόκιο υψηλότερο αυτού που χαρακτηρίζει τις καταθέσεις κεφαλαίων που διατηρεί, επωφελούμενη από τη διαφορά, με κρίσιμη διαφορά ωστόσο ότι δέχεται καταθέσεις σε Bitcoin και επιτρέπει στη συνέχεια την ανταλλαγή με παραδοσιακά νομίσματα μέσω της πλατφόρμας της, διατηρώντας έλεγχο της ροής και του όγκου συναλλαγών. Στο πλαίσιο αυτό λοιπόν, η εταιρεία, στην προσπάθεια να ικανοποιεί τις, ορισμένες από την ίδια, προϋποθέσεις κεφαλαιακής επάρκειας, λειτουργεί μόνο δοκιμαστικά και καταθέτης γίνεται όποιος έχει λάβει σχετική πρόσκληση⁸². Άλλο παράδειγμα τράπεζας Bitcoin αποτελεί η flexcoin, η οποία αποτελεί περίπτωση άξια αναφοράς, δεδομένου ότι υπέστη «ηλεκτρονική ληστεία», με όλο το απόθεμα Bitcoin στο ηλεκτρονικό πορτοφόλι της να έχει κλαπεί από χάκερ το Μάρτιο του 2014 και την ίδια την εταιρεία να δηλώνει αναστολή λειτουργίας.

Επομένως, η όποια σύγκριση των τραπεζών Bitcoin με τα συνήθη τραπεζικά ιδρύματα κρίνεται πρόωπη, ωστόσο οι συνθήκες είναι κατάλληλες για την προσέλκυση μελλοντικά καταθέσεων με χαρακτηριστικά παρόμοια αυτών των παραδοσιακών, ούτως ώστε και αυτές να λειτουργούν είτε ως κυριολεκτικές καταθέσεις είτε ως δανειακές καταθέσεις, με την τελευταία περίπτωση να κρίνεται πιθανότερη δεδομένου ότι είναι ανώφελη η άτοκη απόθεση Bitcoins σε τρίτο, όταν ήδη αυτά φυλάσσονται στο ηλεκτρονικό πορτοφόλι του ιδιοκτήτη. Η διάρκεια κατάθεσης και οι επιλογές τοκοφορίας θα αποτελέσουν βασικούς προσδιοριστικούς παράγοντες στο ποια είδη κατάθεσης θα επικρατήσουν, ενώ το γεγονός ότι οι σημερινές τεχνικές προδιαγραφές δεν επιτρέπουν συνδιοκτησία ψηφιακών νομισμάτων αναδεικνύει την πιθανότητα

---

⁸¹ Σαββίδης, Χ. (2014). Η άνοδος και η πτώση(;) του πρώτου ψηφιακού νομίσματος. *Ημερησία*.

⁸² Edwards, B. (2014). *THE FIRST BITCOIN BANK ACCOUNT WITH GUARANTEED INTEREST*.

επικράτησης των καταθέσεων σε συμπλεκτικό λογαριασμό έναντι αυτών σε κοινό λογαριασμό.

Σχετικά με τη διατήρηση του απορρήτου της κατάθεσης, είναι πρακτικά αδύνατο, εφόσον η κρυπτογράφηση δεν παραβιαστεί, τρίτοι να οικειοποιηθούν προσωπικές πληροφορίες ή κωδικούς πρόσβασης. Εξάλλου, η αλλαγή οποιουδήποτε χαρακτηριστικού του λογισμικού ή των κανόνων του, έχει ουσιαστικά εφαρμογή μόνο όταν τις δεχτεί η κοινότητα που απαρτίζει το δίκτυο, δίνοντας έτσι μεγάλη ευελιξία και ταχύτητα αντίδρασης σε περίπτωση εντοπισμού σφαλμάτων ή κακόβουλων επιθέσεων. Ένας μοναδικός κωδικός είναι στη διάθεση του χρήστη Bitcoin, τον οποίο χρησιμοποιεί για μεταφορά σε λογαριασμούς άλλων χρηστών. Οι συναλλασσόμενοι προστατεύονται με ανωνυμία - οι λογαριασμοί ταυτοποιούνται με κωδικούς -, ωστόσο λαμβάνοντας υπόψη ότι όλες οι συναλλαγές είναι διαφανείς και καταγράφονται σε ένα «ψηφιακό βιβλιάριο» που είναι ορατό από όλους - όσοι μετέχουν στο δίκτυο γνωρίζουν ότι ο χρήστης Α μετέφερε στο χρήστη Β ένα ποσό bitcoin, αλλά χωρίς τον κωδικό δεν είναι δυνατή η μεταφορά ποσών μεταξύ των εν λόγω λογαριασμών - διαπιστώνεται το αυξημένο επίπεδο ασφάλειας απλά και μόνο από τεχνολογικά μέσα, χωρίς ουσιαστικά την ανάγκη ύπαρξης ρυθμιστικού πλαισίου. Ωστόσο, υπάρχει πλέον ένας σημαντικός αντίλογος στην αναγκαιότητα και χρησιμότητα των Bitcoins, καθώς η εγγύηση της ανωνυμίας ευνοεί όσους επιθυμούν να αποφύγουν τον έλεγχο «πόθεν έσχες», με αποτέλεσμα να αναδεικνύεται σε ένα πιο ασφαλή και ανέξοδο οικονομικό παράδεισο.

Τέλος, η εξάπλωση της χρήσης των Bitcoins μπορεί να επηρεάσει σημαντικά ή και να καταστήσει αναποτελεσματική τη δημοσιονομική και τη νομισματική πολιτική μιας εθνικής, περιφερειακής ή ομοσπονδιακής αρχής καθώς οι συναλλαγές σε Bitcoins διαφεύγουν - προς το παρόν - των φοροεισπρακτικών μηχανισμών και των κεντρικών τραπεζών αντίστοιχα⁸³. Άξια αναφοράς είναι μια μελέτη του νομικού τμήματος του Πανεπιστημίου Temple των ΗΠΑ⁸⁴ η οποία αποφαίνεται ότι «τα Bitcoins και οι χρήστες τους emπίπτουν σε μια γκρίζα περιοχή της ομοσπονδιακής και πολιτειακής νομοθεσίας, λόγω της μοναδικής φύσης τους να μην έχουν καμία κεντρική εξουσία και να μην έχουν εκδοθεί από δημόσια οντότητα ελεγχόμενη από επιχειρηματική οντότητα. (...) Έτσι η δομή

---

⁸³ Καφαντάρης, Τ. (2014). Ποιος φοβάται το ψηφιακό χρήμα;. *Το Βήμα*. [online]

⁸⁴ Kaplanov, N. (2014). *NERDY MONEY: BITCOIN, THE PRIVATE DIGITAL CURRENCY, AND THE CASE AGAINST ITS REGULATION*, σελ. 30

αυτής της τεχνολογίας αποτρέπει κάθε πραγματικό περιορισμό στην κατά τον νόμο χρήση της».

Ως προς τα Bitcoins, το μέλλον τους είναι ασαφές και σίγουρα θα παρουσίαζε ιδιαίτερο ενδιαφέρον η μελέτη της δύναμης αυτού του ψηφιακού νομίσματος, την ύπαρξη του οποίου είναι σχεδόν αδύνατο να συλλάβει ο ανθρώπινος νους.

4.3 Απομείωση («κούρεμα») καταθέσεων και τραπεζικός πανικός (Bank Run)

Στα οικονομικά, το «κούρεμα» είναι ένα ποσοστό που αφαιρείται από την αγοραία αξία ενός περιουσιακού στοιχείου (ομόλογο) που χρησιμοποιείται ως ασφάλεια σε περίπτωση χρεοκοπίας. Το μέγεθος της περικοπής αντικατοπτρίζει το ρίσκο που συνδέεται με την εκμετάλλευση του περιουσιακού στοιχείου. Ως προς τις τραπεζικές καταθέσεις, ο όρος αυτός αναφέρεται, ουσιαστικά, στην απομείωση της ονομαστικής και πραγματικής αξίας των κεφαλαίων που είναι κατατεθειμένα σε τράπεζες, οδηγώντας, κατ' επέκταση, σε μείωση της περιουσίας και πλούτου των καταθετών. Βέβαια, το «κούρεμα» δεν αφορά αποκλειστικά χρήμα, όπως προδίδει και ο ορισμός, αλλά και άλλες αξίες, όπως στο πριν από δύο έτη περίπου «κούρεμα» των ομολόγων του ελληνικού Δημοσίου.

Ο τραπεζικός πανικός (ή μαζική απόσυρση καταθέσεων) (στα αγγλικά bank run) συμβαίνει όταν ένας μεγάλος αριθμός τραπεζικών πελατών αποσύρουν τις καταθέσεις τους διότι πιστεύουν ότι η τράπεζα είναι (ή μπορεί να γίνει) αναξίοχη. Φοβούμενοι ότι η τράπεζά τους δε θα είναι σε θέση να αποπληρώσει τις καταθέσεις τους στο ακέραιο και εγκαίρως, οι καταθέτες ταυτόχρονα προσπαθούν να αποσύρουν άμεσα τα κεφάλαιά τους. Αυτό μπορεί να δημιουργήσει πρόβλημα, επειδή οι τράπεζες κρατούν μόνο ένα μικρό μέρος των καταθέσεων σε ρευστά διαθέσιμα ενώ δανείζουν το μεγαλύτερο μέρος των καταθέσεων σε οφειλέτες ή χρησιμοποιούν τα κεφάλαια για να αγοράσουν άλλα περιουσιακά στοιχεία που αποφέρουν κέρδος (τόκος) όπως τα κρατικά χρεόγραφα. Σε περίπτωση τραπεζικού πανικού, η τράπεζα πρέπει να αυξήσει γρήγορα τα ρευστά διαθέσιμά της προκειμένου να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις των καταθετών. Αυτό επιτυγχάνεται κυρίως με την πώληση περιουσιακών στοιχείων, συχνά βιαστικά

και σε χαμηλότερες τιμές πώλησης. Δεδομένου ότι οι τράπεζες κατέχουν μικρό κεφάλαιο και είναι υψηλής μόχλευσης, οι απώλειες από τις πωλήσεις αυτές μπορούν να οδηγήσουν μια τράπεζα σε πτώχευση.

Ένα πιο σοβαρό δυνητικό πρόβλημα είναι η μετάδοση των αρνητικών συνεπειών του τραπεζικού πανικού και σε άλλες τράπεζες. Η πιθανότητα να συμβεί αυτό εξαρτάται από το τι κάνουν με τα κεφάλαιά τους οι «πανικόβλητοι» καταθέτες. Τρεις είναι οι περιπτώσεις⁸⁵:

A) Τα κεφάλαια επανακατατίθενται σε τράπεζες που θεωρούνται ασφαλείς, ως άμεση επανακατάθεση.

B) Εάν η αντίληψη των καταθετών είναι ότι καμία τράπεζα δεν είναι ασφαλής, είναι πιθανή η αγορά περιουσιακών στοιχείων. Ωστόσο, εάν οι πωλητές των περιουσιακών στοιχείων καταθέσουν τα έσοδα σε τράπεζες τις οποίες θεωρούν ασφαλείς, όπως είναι πιθανό, αυτό είναι μια έμμεση επανακατάθεση.

Γ) Αν ούτε οι καταθέτες ούτε οι πωλητές των περιουσιακών στοιχείων πιστεύουν ότι υπάρχει τράπεζα ασφαλής, τα κεφάλαια διακρατούνται ως νόμισμα εκτός τραπεζικού συστήματος. Σε αυτή την περίπτωση, ο τραπεζικός πανικός επηρεάζει το τραπεζικό σύστημα στο σύνολό του.

Εάν το συμβάν λάβει χώρα ως στην περίπτωση A ή στην περίπτωση B, η ζημιά είναι διαχειρίσιμη σε σύγκριση με τη - μεταδοτική - περίπτωση Γ όπου προκαλείται εκροή του νομίσματος, προκαλώντας αύξηση του λόγου νομίσματος προς την προσφορά χρήματος.

Το γεγονός ότι σταθεροποιητικοί μηχανισμοί (όπως ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας - ESM) έχουν δημιουργηθεί για να ενισχύουν απευθείας την κεφαλαιακή βάση προβληματικών τραπεζών, καθιστά αναγκαία τη διαρκή αξιολόγηση της κατάστασης κάθε τράπεζας από ευρωπαϊκά όργανα. Επίσης, η άσκηση προληπτικής εποπτείας από εθνικής πλευράς ενδέχεται να μη λαμβάνει επαρκώς υπόψη τον κίνδυνο. Σε αυτή την περίπτωση, η διασφάλιση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας στη ζώνη του ευρώ ή και γενικότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση επιτυγχάνεται αποτελεσματικότερα με τη μεταφορά της αρμοδιότητας για την άσκηση προληπτικής εποπτείας σε μία πανευρωπαϊκή αρχή. Ωστόσο, την τελευταία δεκαετία έγιναν ορατές οι στρεβλώσεις

---

⁸⁵ Kaufman, G.G. (2008), *Bank Runs*. 2nd Edition. Library of Economics and Liberty.

που επικρατούσαν στο τραπεζικό σύστημα, με αποτέλεσμα να αμφισβητείται από το καταθετικό κοινό το κατά πόσο είναι ασφαλείς οι καταθέσεις τους στις τράπεζες και ταυτόχρονα να αναζητούνται αφενός από τους ρυθμιστές τρόποι να αποφευχθεί μια πιθανή σταδιακή ή και μαζική απόσυρση καταθέσεων αφετέρου από τους καταθέτες εναλλακτικές επιλογές για την τήρηση του χρήματος και περιουσιακών στοιχείων που έχουν στη διάθεσή τους.

Με το ξέσπασμα της δημοσιονομικής κρίσης στη χώρα μας, σημειώθηκε μεγάλη μείωση καταθέσεων, λόγω της ανησυχίας για τον κίνδυνο εξόδου της χώρας από την Ευρωζώνη ή ενός «κουρέματος» καταθέσεων. Ένα μεγάλο μέρος των καταθέσεων που αποχώρησαν λόγω της αβεβαιότητας και της ανησυχίας κατευθύνθηκε σε τράπεζες του εξωτερικού, ενώ ένα άλλο μεγάλο μέρος παραμένει στη χώρα σε θυρίδες και «στρώματα». Επιπρόσθετα, το «κούρεμα» (PSI) των ομολόγων του ελληνικού Δημοσίου, που έγινε τον Μάρτιο του 2012, οδήγησε σε μεγαλύτερη ανασφάλεια των πάσης φύσης καταθετών ως προς την ακεραιότητα της περιουσίας τους, το οποίο μάλιστα κρίθηκε συνταγματικό, νόμιμο και σύμφωνο με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) από την Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας. Με τις υπ. αριθμ. 1116/2014⁸⁶ και 1117/2014⁸⁷ αποφάσεις του, το ΣτΕ απέρριψε κατά πλειοψηφία όλους τους ισχυρισμούς των περίπου 7.000 ομολογιούχων, οι οποίοι υποστήριζαν ότι με το PSI είχαν απώλεια κεφαλαίου άνω του 50%, αναφέροντας ότι ο Ν. 4050/2012 για τη διαδικασία «αντικατάστασης των τίτλων εκδόσεως ή εγγυήσεως του ελληνικού Δημοσίου με νέους τίτλους» προβλέφθηκε για λόγους δημοσίου συμφέροντος και με αυτήν την αντικατάσταση μειώθηκε το δημόσιο χρέος, ενώ δε θεσπίστηκε «κατά τρόπο αυθαίρετο από το νομοθέτη, αλλά σύμφωνα με τα διεθνή συναλλακτικά ήθη, όπως αυτά εξελίσσονται». Επιπρόσθετα, αναφέρεται ότι η περιουσιακή απώλεια των ομολογιούχων ήταν «ιδιαιτέρως σοβαρή» αλλά «δεν προκύπτει ότι ήταν απρόσφορη ή μη αναγκαία ή υπέρμετρη» έτσι ώστε «να κριθεί απαγορευμένη» από τα άρθρα 17 και 25 του Συντάγματος και την ΕΣΔΑ.

Διάφορες τεχνικές μπορούν να βοηθήσουν ώστε να αποφευχθούν μαζικές αποσύρσεις καταθέσεων. Τέτοιες είναι η προσωρινή απαγόρευση εκταμίευσης, η οργάνωση της Κεντρικής Τράπεζας σαν δανειστής έσχατης προσφυγής ή η προστασία μέσω εγγύησης

---

⁸⁶ Συμβούλιο της Επικρατείας, (2014). *Απόφαση Ολομέλειας 1116/2014*. Αθήνα.

⁸⁷ Συμβούλιο της Επικρατείας, (2014). *Απόφαση Ολομέλειας 1117/2014*. Αθήνα.

καταθέσεων. Αυτές οι τεχνικές δε λειτουργούν πάντα για παράδειγμα, ακόμα και εάν υπάρχει ασφάλεια καταθέσεων, οι καταθέτες μπορεί να υποκινούνται επειδή πιστεύουν ότι η τράπεζα δε θα μπορεί να παρέχει άμεση πρόσβαση στις καταθέσεις τους κατά τη διάρκεια της αναδιοργάνωσης.

4.4 Δέσμευση κατάθεσης στα πλαίσια ελέγχου/ποινικής δίωξης

Σύμφωνα με τον πρόσφατα ψηφισμένο Ν. 4312/2014, έγινε νομοθετική ρύθμιση της αξιοποίησης από το ελληνικό Δημόσιο των δεσμευμένων ή κατασχεμένων χρηματικών απαιτήσεων και μετρητών και εισαγωγής μια μορφής ποινικής συνδιαλλαγής για ύποπτο ή κατηγορούμενο που διευκολύνει το ελληνικό Δημόσιο να ικανοποιηθεί πλήρως για την αξίωση ή ζημία του, προκειμένου το ευρύτερο δημόσιο να έχει τη συνολική εικόνα και να αξιοποιεί τα χρήματα αυτά σε χρόνους συντομότερους από τους σήμερα συνήθεις στην ποινική διαδικασία. Τα εν λόγω ποσά θα κατατίθενται σε δεσμευμένο άτοκο λογαριασμό του Ταμείου Παρακαταθηκών και Δανείων και οι ποινές θα μεταβάλλονται από ισόβια σε δεκαετή ή δεκαπενταετή κάθειρξη και οι κατώτερες ποινές σε τριετή ή διετή φυλάκιση. Με το άρθρο 1 §2 του εν λόγω νόμου, προβλέπεται ότι εφόσον παρέλθει η προθεσμία αμφισβήτησης, που τίθεται με την πράξη προσδιορισμού της αξίωσης ή της ζημίας, ή εκδοθεί αμετάκλητη δικαστική απόφαση, η αρμόδια αρχή διατάσσει την απόδοση στο Ελληνικό Δημόσιο των δεσμευμένων χρημάτων, ούτως ώστε να υπάρχει σύντμηση του χρονικού διαστήματος αναμονής έκδοσης ποινικής απόφασης προκειμένου να εισπραχθεί η σχετική απαίτηση.

Επιπρόσθετα, η δέσμευση των τραπεζικών λογαριασμών και περιουσιακών στοιχείων έχει προβλεφθεί ήδη με το άρθρο 30 του Ν. 3296/2004, όσον αφορά τις αρμοδιότητες της Υπηρεσίας Ειδικών Ελέγχων. Ωστόσο, η εν λόγω διάταξη έχει αμφισβητηθεί ως προς τη συνταγματικότητά της, καθώς, δεδομένου ότι καθ' όλη τη διάρκεια της δέσμευσης το ελεγχόμενο πρόσωπο στερείται της δυνατότητας χρήσης και διάθεσης περιουσιακών του στοιχείων, και δη χρήματος και άλλων αξιών κατατεθειμένων σε τραπεζικά ιδρύματα, το μέτρο αυτό συνεπάγεται σοβαρό περιορισμό των περιουσιακών δικαιωμάτων και της οικονομικής και επαγγελματικής ελευθερίας του, η προστασία των οποίων κατοχυρώνεται με τις διατάξεις των άρθρων 17 §1 και 5 §1 του Συντάγματος⁸⁸.

---

⁸⁸ Συμβούλιο της Επικρατείας, (2013). *Απόφαση Ολομέλειας 1032/2013*. Αθήνα.

Σύμφωνα με την υπ. αριθμ. 3316/2014 απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας⁸⁹, η εν λόγω διάταξη του άρθρου 30 §5 περ. ε' του Ν. 3296/2004 ορίζει ότι η δέσμευση των τραπεζικών λογαριασμών και περιουσιακών στοιχείων επιβάλλεται «σε ειδικές περιπτώσεις διασφάλισης συμφερόντων του Δημοσίου ή περιπτώσεις οικονομικού εγκλήματος και μεγάλης έκτασης φοροδιαφυγής και λαθρεμπορίου». Παρ' όλο που το μέτρο αυτό όντως αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση σκοπού δημοσίου συμφέροντος και συγκεκριμένα, στη διασφάλιση της διατήρησης των περιουσιακών στοιχείων του ελεγχόμενου, ώστε να είναι δυνατή η ικανοποίηση αξιώσεων του Δημοσίου κατ' αυτού, σε περίπτωση που διαπιστωθεί η εκ μέρους του τέλεση της πιθανολογηθείσας παράβασης, καθώς επίσης και στη διασφάλιση της διατήρησης στοιχείων, τα οποία μπορεί να αποτελέσουν αντικείμενο ελέγχου κατά τη διερεύνηση της τέλεσης της παράβασης, ο σκοπός και μόνο του μέτρου αυτού δεν επαρκεί για να νομιμοποιήσει, από συνταγματική άποψη, την επίμαχη ρύθμιση του νόμου, εφόσον μάλιστα δεν έγινε περαιτέρω εξειδίκευση με μεταγενέστερη νομοθετική ρύθμιση. Οι προϋποθέσεις επιβολής πρέπει να προβλέπονται στο νόμο κατά τρόπο σαφή και αντικειμενικό, σύμφωνα με τις επιταγές της αρχής του κράτους δικαίου και εντός των ορίων της αρχής της αναλογικότητας. Ζητήματα όπως η έκταση των περιουσιακών στοιχείων, τα οποία επιτρέπεται να τίθενται υπό δέσμευση από τη Διοίκηση, η χρονική διάρκεια της δέσμευσης και η διαδικασία της επιβολής και της άρσης της δέσμευσης των περιουσιακών στοιχείων δεν καθορίζονται από το νομοθέτη, με αποτέλεσμα να δίνεται ευρύτατο περιθώριο διακριτικής ευχέρειας στη Διοίκηση.

Υπό τα ανωτέρω δεδομένα, το δικαστήριο έκρινε ότι η επίμαχη διάταξη, ως έχει, αντίκειται στα άρθρα 5 §1, 17 §1 και 25 §1 του Συντάγματος, όπως και στο άρθρο 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της Ε.Σ.Δ.Α., και δε δύναται να προσλάβει άλλο περιεχόμενο, ώστε να καταστεί συνταγματικώς ανεκτή, με ερμηνεία της από τον δικαστή, διότι το έργο τούτο θα υπερέβαινε τα όρια της ερμηνείας και θα ισοδυναμούσε με θέσπιση νέας διατάξεως, ήτοι με άσκηση νομοθετικής εξουσίας.

Συνεπώς, η δέσμευση των καταθέσεων, ακόμη και αν υπάρχει επαρκής νομική βάση για τη δράση των ελεγκτικών οργάνων και των δικαστηρίων, εγείρει σοβαρά ζητήματα ως προς τα συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα των πολιτών και το κατά πόσο είναι

---

⁸⁹ Συμβούλιο της Επικρατείας, (2014). Απόφαση Ολομέλειας 3316/2014. Αθήνα.

προστατευμένες οι καταθέσεις όταν ο στόχος της είσπραξης υπερσχύει της ίσης και δίκαιης μεταχείρισης.

Συμπεράσματα

Στην παρούσα εργασία έγινε μια προσπάθεια παρουσίασης του θεσμού των καταθέσεων σε χρήμα και άλλες αξίες και του ρόλου τους στη σύγχρονη πραγματικότητα, με έκθεση όλων των ζητημάτων που τις αφορούν.

Στα δυο πρώτα κεφάλαια, αναλύθηκε όλο το εννοιολογικό υπόβαθρο σχετικά, αρχικά, με το χρήμα και τις τράπεζες και, εν συνεχεία, με τις καταθέσεις. Έχοντας περιγράψει την έννοια του χρήματος και το πόσο σημαντικό ρόλο διαδραματίζει στα συναλλακτικά ήθη, αναλύεται το πλαίσιο εντός του οποίου αποκτά το χρήμα εξέχουσα θέση: το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Αποτυπώνονται όλες οι εναλλακτικές μορφές καταθέσεων, η νομιμότητα αυτών, καθώς και τα δικαιώματα και υποχρεώσεις, που απορρέουν από καθεμιά από αυτές, για τον καταθέτη και την τράπεζα.

Εν συνεχεία, επιχειρήθηκε μια μικτή προσέγγιση του ζητήματος, δηλαδή το πως επηρεάζουν οι καταθέσεις τη συμπεριφορά τόσο του καταθέτη όσο και της τράπεζας, υπό την έννοια του συγκερασμού όλων όσων αναφέρθηκαν στα δύο πρώτα κεφάλαια με την οικονομική διάσταση των καταθέσεων. Αρχικά, περιγράφεται η συμπεριφορά του καταθέτη, ως ορθολογικός δρων, και οι προσδιοριστικοί παράγοντες κατά την επιλογή της κατάθεσης των κεφαλαίων του και, σε επόμενο επίπεδο, η επιλογή μεταξύ εναλλακτικών μορφών κατάθεσης. Εν συνεχεία, περιγράφεται η συμπεριφορά της τράπεζας, ως επιχειρηματική οντότητα, η οποία αποσκοπεί στη μεγιστοποίηση των κερδών της, πάντα υπό τον περιορισμό του ρυθμιστικού πλαισίου και των εποπτικών αρχών. Κύριο ζητούμενο, το οποίο αποζητούν όλοι οι συμβαλλόμενοι ήτοι καταθέτες, τράπεζες και κράτη, είναι η ασφάλεια των καταθέσεων. Παρά το εκτενές και πολύπλοκο ρυθμιστικό πλαίσιο, σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, αποδεικνύεται ότι υπάρχει ο κίνδυνος να τεθεί εν αμφιβόλω η εν λόγω ασφάλεια των καταθέσεων είτε σε επίπεδο καταθέτη, όπως με την κατάσχεση ποσών από τους καταθετικούς λογαριασμούς, είτε με την αποσταθεροποίηση του ίδιου του τραπεζικού συστήματος και την αποτυχία των τραπεζών να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις περί κεφαλαιακής επάρκειας είτε, τέλος, την αποτυχία των κεντρικών τραπεζών και των εθνικών κυβερνήσεων να τιθασεύσουν την προκλητικότητα των κερδοσκοπών και να καθησυχάσουν την ανασφάλεια των καταθετών. Έχουν αναπτυχθεί συστήματα

εγγύησης καταθέσεων με, συνεπικουρικά, ένα εποπτικό πλέγμα πάνω από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ωστόσο οι τακτικές μεταβολές και η χρονική υστέρηση σε σχέση με τις εξελίξεις στις αγορές τα καθιστούν λιγότερα αποτελεσματικά σαν εργαλεία από όσο απαιτείται. Πέραν, ωστόσο, αυτής της μακροσκοπικής ανάλυσης, προσεγγίσθηκε η ασφάλεια των καταθέσεων και σε επίπεδο μικρο όσον αφορά την κατάσχεση ποσών ή άλλων αξιών από τραπεζικές καταθέσεις, λόγω οφειλών προς το Δημόσιο ή τρίτους, και την απαλλοτρίωση καταθέσεων λόγω παραγραφής τους μετά την πάροδο εικοσαετίας.

Τέλος, παρατέθηκαν ορισμένα από τα σημαντικότερα, κατά τη γνώμη της γράφουσας, ζητήματα που συνδέονται με τις τραπεζικές καταθέσεις και προσφέρονται για προβληματισμό ως προς το μέλλον του θεσμού των καταθέσεων. Όπως έχει προαναφερθεί, το ρυθμιστικό πλαίσιο που διέπει τις καταθέσεις πρέπει να είναι πλέον επίκαιρο και να προλαμβάνει τις επερχόμενες προκλήσεις όπως το ηλεκτρονικό χρήμα και τα ψηφιακά νομίσματα, δύο από τις σημαντικότερες τεχνολογικές προκλήσεις του κοντινού μέλλοντος, για τις οποίες υπάρχουν σημαντικά οφέλη και ρίσκα με την πάροδο του χρόνου να αποδεικνύει εάν τα μεν αντισταθμίζουν τα δε. Στο πλαίσιο της ασφάλειας των καταθέσεων, περιγράφεται ένα από τα πιο πρόσφατα ζητήματα που απασχόλησαν την κοινή γνώμη, το «κούρεμα» των καταθέσεων (ή και ο φόβος για αυτό) και πως αυτό μπορεί να δημιουργήσει τραπεζικό πανικό με αλυσιδωτές αντιδράσεις. Τέλος, προσεγγίζεται το επίκαιρο ζήτημα της δέσμευσης καταθέσεων κατηγορούμενων για συγκεκριμένες παραβάσεις του νόμου και το κατά πόσο μπορεί να εφαρμοστεί σε σύμπνοια με τη συνταγματικά κατοχυρωμένη προστασία της ιδιοκτησίας και την αρχή της αναλογικότητας.

Κατά την εκπόνηση της εργασίας, ανέκυψαν σημαντικά ερωτήματα και θέματα για περαιτέρω έρευνα των οποίων οι μεγάλες, σε σχέση με τους τυπικούς περιορισμούς της εργασίας, απαιτήσεις ανάλυσης δεν επέτρεψαν μια μεγαλύτερη εμβάθυνση αλλά αξίζει να διερευνηθούν ενισχύοντας και τα συμπεράσματα της παρούσας εργασίας. Λαμβάνοντας υπόψη την καταγεγραμμένη εκροή κεφαλαίων από τη χώρα, ενδιαφέρον θα έχει η ανάλυση όλων των νομικών εργαλείων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την απλούστευση του ρυθμιστικού πλαισίου ούτως ώστε, σε συνδυασμό με μια θετική οικονομική εθνική προοπτική, να επιτευχθεί η επανεισροή των κεφαλαίων, υπό την προϋπόθεση ότι η εφαρμογή γίνεται σε βάθος χρόνου και όχι καιροσκοπικά. Επίσης,

άξια έρευνας είναι η ανάδειξη των αδυναμιών των συστημάτων εγγύησης καταθέσεων ως προς τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Στο πλαίσιο της τραπεζικής θεωρίας, ενδιαφέρον θα έχει επίσης η εξέταση της δυνατότητας προσαρμογής και απλοποίησης των μορφών κατάθεσης χρήματος και άλλων αξιών σε μια οικονομία που στηρίζεται αποκλειστικά σε τεχνολογικά μέσα. Τέλος, ένα θέμα με περισσότερο μακροοικονομικό ενδιαφέρον είναι υπό ποιες συνθήκες θα μπορούσε μια εθνική οικονομία να συνδέσει την ισοτιμία του νομίσματός της με την τιμή του Bitcoin και ποιος θα ήταν ο αντίκτυπος τόσο εντός όσο και εκτός χωρικής αρμοδιότητας.

Με την απελευθέρωση των χρηματοπιστωτικών αγορών, την ελεύθερη διακίνηση κεφαλαίων διεθνώς και την τεχνολογική πρόοδο στους τομείς της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών, ο ρόλος των τραπεζών έχει ενισχυθεί. Η σπουδαιότητα αυτή του τραπεζικού κλάδου και η απελευθέρωση των δραστηριοτήτων του εντός μιας χώρας αλλά και διεθνώς, έχει καταστήσει αναγκαία την θέσπιση κανόνων λειτουργίας και διαφάνειας, την παρακολούθηση και αξιολόγησή του, για την προστασία των καταναλωτών-πελατών, των μετόχων των τραπεζών και ολόκληρου του χρηματοοικονομικού συστήματος γενικότερα.

Εν κατακλείδι, αναγνωρίζεται ο κρίσιμος ρόλος των καταθέσεων στη σταθερότητα των αγορών και του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Ωστόσο, η παγκοσμιοποίηση και οι ενοποιημένες αγορές δημιουργούν την ανάγκη για το ρυθμιστικό πλαίσιο να επικαιροποιείται άμεσα και ουσιαστικά ούτως ώστε αφενός να αποφευχθεί η διαφορετική αντιμετώπιση των ίδιων ζητημάτων από τα κράτη αφετέρου να συμβαδίζει με τις τεχνολογικές εξελίξεις. Οι εξελίξεις στον τραπεζικό τομέα επιδρούν στη διαμόρφωση του οικονομικού περιβάλλοντος της χώρας, καθώς είναι καθοριστικός ο ρόλος τους στη χρηματοδότηση της παραγωγικής δραστηριότητας, στην αποτελεσματική κατανομή των οικονομικών πόρων και στην ομαλή διεκπεραίωση των οικονομικών συναλλαγών. Έχοντας αυτά υπόψη, η αποτελεσματική διαχείριση και εποπτεία των καταθέσεων στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα πρέπει να αναδειχθεί σε σημαντικό σταθεροποιητικό παράγοντα και, μακροπρόθεσμα, μοχλό ανάπτυξης.

Βιβλιογραφία

- ❖ Edwards, B. (2014). *THE FIRST BITCOIN BANK ACCOUNT WITH GUARANTEED INTEREST*. Διαθέσιμο στο: <http://thecoinfront.com/the-first-bitcoin-bank-account-with-guaranteed-interest/> [Τελευταία πρόσβαση 17 Αυγ. 2014].
- ❖ Kaufman, G.G. (2008), *Bank Runs*. 2nd Edition. Library of Economics and Liberty. Διαθέσιμο στο: <http://www.econlib.org/library/Enc/BankRuns.html> [Τελευταία πρόσβαση 17 Αυγ. 2014].
- ❖ Kaplanov, N. (2014). *NERDY MONEY: BITCOIN, THE PRIVATE DIGITAL CURRENCY, AND THE CASE AGAINST ITS REGULATION*. Διαθέσιμο στο: <http://www.dgcmagazine.com/pdf/NerdyMoney.pdf> [Τελευταία πρόσβαση 17 Αυγ. 2014].
- ❖ Kathimerini.gr, (2013). Ποιες καταθέσεις είναι εγγυημένες, τι ισχύει για τις θυρίδες. *Kathimerini*. [online] Διαθέσιμο στο: <http://www.kathimerini.gr/484515/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/poies-kata8eseis-einai-eggyhmenes-ti-isxvei-gia-tis-8yrides> [Τελευταία πρόσβαση 4 Nov. 2014].
- ❖ Kelm, M. (2014). Πόσο ασφαλείς είναι οι τραπεζικές καταθέσεις. *Ημερησία*. [online] Διαθέσιμο στο: <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26533&subid=2&pubid=113234871> [Τελευταία πρόσβαση 17 Αυγ. 2014].
- ❖ McLeay, M., Radia, A. and Thomas, R. (2014). *Money creation in the modern economy*. London: Bank of England. Διαθέσιμο στο: <http://www.bankofengland.co.uk/publications/Documents/quarterlybulletin/2014/qb14q1prereleasemoneycreation.pdf> [Τελευταία πρόσβαση 17 Αυγ. 2014].
- ❖ Nakamoto, S. (2014). *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*. 1^η Έκδοση. [ebook] Διαθέσιμο στο: <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf> [Τελευταία πρόσβαση 14 Αυγ. 2014].
- ❖ Αγγελάκης, Μ. (2006). *Αναγκαστική είσπραξη απαίτησης κατά οφειλέτη τράπεζας – αναγκαστική εκποίηση άλλων μετοχών εισηγμένων στο ΧΑ*. Δελτίο Φεβρουάριος 2006 – Νομικά Θέματα.

- ❖ Ανθρωπέλος, Μ. (2012). *Investment Banking - Εισαγωγή στο τραπεζικό σύστημα*. Πειραιάς: Πανεπιστήμιο Πειραιώς. Διαθέσιμο στο: <https://eclass.unipi.gr/modules/document/file.php/XTD108/Lecture%201.pdf> [Τελευταία πρόσβαση 17 Αυγ. 2014]
- ❖ Βελέντζας, Ι. (2010). *Τράπεζες - Τραπεζικές εργασίες*. Αθήνα: Νομική Τράπεζα.
- ❖ Βρυσόπουλος, Σ. (2010). *Παράνομοι και καταχρηστικοί όροι Τραπεζών σε δάνεια και κάρτες*. [online] www.vrysopoulos.com. Διαθέσιμο στο: <http://www.vrysopoulos.com/documents/paranomoi%20kai%20kataxristikoi%20ooroi%20trapezikwn%20simvasewn.pdf> [Τελευταία πρόσβαση 21 Αυγ. 2014]
- ❖ Γεωργακόπουλος, Λ. (1999). *Χρηματοπιστωτικό και Τραπεζικό Δίκαιο*. Αθήνα: Εκδόσεις Αφοί Π. Σάκκουλα.
- ❖ Γεωργακόπουλος, Λ. (1995). *Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου, Τόμος 2 - Οι εμπορικές πράξεις, Τεύχος 2 - Συμβάσεις*. Αθήνα: Εκδόσεις Αφοί Π. Σάκκουλα.
- ❖ Γκόρτσος, Χ. (2012). «Βασιλεία III»: Η αναθεώρηση του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία με στόχο την ενδυνάμωση της σταθερότητας του διεθνούς τραπεζικού συστήματος. In: *Τιμητικός Τόμος Νικόλαου Ρόκα*, Διαθέσιμο στο: <http://62.1.43.74/5Ekdosis/UplPDFs/syllogikostomos/30-z%20GORTSOS%20519-540.pdf> [Τελευταία πρόσβαση 21 Αυγ. 2014].
- ❖ Δερμεντζόγλου, Χ. (2014). *Τραπεζική Εποπτεία και Βασιλεία III : Μελέτη Περίπτωσης των Ελληνικών Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων*. Λευκωσία: Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου. Διαθέσιμο στο: <http://kypseli.ouc.ac.cy/bitstream/handle/11128/1531/%CE%A4%CE%A1%CE%91-%CE%A7%CE%A1%CE%97-2014-00141.pdf?sequence=1> [Τελευταία πρόσβαση 22 Αυγ. 2014].
- ❖ Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, (2013). *Απόφαση Νο Φ 092.22/886/29-01-2013 (Προσφυγή υπ'αρ. 66610/09)*, Στρασβούργο. Διαθέσιμο στο: www.nsk.gov.gr/webnsk/pdf.jsp?fileid=30725651 [Τελευταία πρόσβαση 22 Αυγ. 2014]
- ❖ Ειρηνοδικείο Λαμίας, (2014), Απόφαση 509/2014, Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ.
- ❖ Ειρηνοδικείο Πειραιώς, (2013), Απόφαση 319/2013, Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ.

- ❖ Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, (1997). Κώδικας Τραπεζικής Δεοντολογίας. Αθήνα. Διαθέσιμο στο: http://www.hba.gr/5Ekdosis/kodikos/kodikas_gr.pdf [Τελευταία πρόσβαση 22 Αυγ. 2014]
- ❖ Επιτροπή Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων, (2009). *Απόφαση 281/17-03-2009: Πρόληψη της χρησιμοποίησης των εποπτευομένων από την Τράπεζα της Ελλάδος πιστωτικών ιδρυμάτων και χρηματοπιστωτικών οργανισμών για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας*. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος Διαθέσιμο στο: http://www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/%CE%95%CE%A4%CE%A0%CE%98_281-17.03.2009_%CE%A0%CF%81%CF%8C%CE%BB%CE%B7%CF%88%CE%B7_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CF%87%CF%81%CE%B7%CF%83%CE%B9%CE%BC%CE%BF%CF%80%CE%AF%CE%BF%CE%B9%CF%83%CE%B7%CF%82_%CE%B3%CE%B9%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BC%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%AF%CE%B7%CF%83%CE%B7%CF%82_%CE%B5%CF%83%CF%8C%CE%B4%CF%89%CE%BD_%CE%B1%CF%80%CF%8C_%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%AC%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B5%CF%82_%CE%B4%CF%81%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%B9%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B5%CF%82.pdf [Τελευταία πρόσβαση 19 Αυγ. 2014]
- ❖ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2013), *Έγγραφο Εργασίας σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές ενέργειες - 925991*. Στρασβούργο: Ειδική επιτροπή για το οργανωμένο έγκλημα, τη διαφθορά και τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές ενέργειες. Διαθέσιμο στο: http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2009_2014/documents/crim/dt/925/925991/925991e1.pdf [Τελευταία πρόσβαση 4 Αυγ. 2014].
- ❖ Ηλιόπουλος, Χ. (2014). Αμφισβητούμενη ανάληψη από κοινό λογαριασμό. [Blog] *NOMIKA ΘΕΜΑΤΑ*. Διαθέσιμο στο: <http://nomika-themata.blogspot.gr/2014/02/blog-post.html> [Τελευταία πρόσβαση 4 Αυγ. 2014].
- ❖ Θάνου, Ε. και Φουντουκίδης, Α. (2008). *Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες: Η αντιμετώπιση του φαινομένου στην Ελληνική πραγματικότητα*. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Διαθέσιμο στο:

<http://esdo.teilar.gr/files/proceedings/2008/Thanou-Foundoukidhs.pdf>

[Τελευταία πρόσβαση 7 Αυγ. 2014].

- ❖ Θεοδορίδης, Λ. (2008). *Τεχνικά και νομικά ζητήματα του ηλεκτρονικού χρήματος*. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Διαθέσιμο στο: <https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/3769/1/TheodwridisMsc2008.pdf> [Τελευταία πρόσβαση 18 Αυγ. 2014].
- ❖ Ιατράκης Γ. Εμμ. (2010), ΤΟ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΧΡΗΜΑ (εν όψει και της οδηγίας 2009/110/ΕΚ) – Νομική Βιβλιοθήκη ΑΕΒΕ – τεύχος 7
- ❖ Καφαντάρης, Τ. (2014). Ποιος φοβάται το ψηφιακό χρήμα;. *Το Βήμα*. [online] Διαθέσιμο στο: <http://www.tovima.gr/science/article/?aid=475008> [Τελευταία πρόσβαση 19 Αυγ. 2014].
- ❖ Κορλίρας, Π. (2000), *Νομισματική Θεωρία*. 1^η Έκδοση. Αθήνα: Εκδόσεις Μπένου.
- ❖ Κοσμίδου, Κ. (2006). Μια Χρηματοοικονομική Ανάλυση των Τραπεζικών Ιδρυμάτων σήμερα. *Επιστημονικό Μάρκετινγκ*, [online] (6). Διαθέσιμο στο: <http://www.epistimonikomarketing.gr/mia-xrimatooikonomiki-analusi-ton-trapezikon-idrumaton-simera/> [Τελευταία πρόσβαση 14 Αυγ. 2014].
- ❖ Λέκκος, Η. (2012). *Φορολογικό και Τραπεζικό Απόρρητο*. Διαθέσιμο στο: http://www.simvoulatoras.com/2012/02/blog-post_12.html [Τελευταία πρόσβαση 19 Αυγ. 2014]
- ❖ Λύτρας, Ν.Π. (2013). Φορολογικό και Τραπεζικό Απόρρητο. [online] Διαθέσιμο στο: http://www.simvoulatoras.com/2012/02/blog-post_12.html [Τελευταία πρόσβαση 23 Αυγ. 2014].
- ❖ Μαριόλης, Κ. (2013). Πόσο ασφαλείς είναι οι τραπεζικές θυρίδες; Πηγή: www.capital.gr. *Ημερησία*. [online] Διαθέσιμο στο: <http://www.capital.gr/news.asp?id=1760123> [Τελευταία πρόσβαση 19 Αυγ. 2014].
- ❖ Μονομελές Πρωτοδικείο Αθηνών, (2014), Απόφαση 9126/2014, Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ.
- ❖ Περράκης, Π. (2013). *Αντιδράσεις νομικών για τη δέσμευση ακίνητων λογαριασμών (upd)*. [online] Rnews.gr. Διαθέσιμο στο: <http://www.rnews.gr/el/news.php?n=498> [Τελευταία πρόσβαση 4 Οκτ. 2014].

- ❖ Πολιτικό Πρωτοδικείο Αθηνών, (2007), Απόφαση 961/2007, Διαθέσιμο στο: <http://www.synigoroskatanaloti.gr/docs/law/nomgr/PolProtAth-961-2007.pdf> [Τελευταία πρόσβαση 4 Νοε. 2014]
- ❖ Πολιτικό Πρωτοδικείο Αθηνών, (2007), Απόφαση 711/2007, *Νομολογία*, Διαθέσιμο στο: <http://www.synigoroskatanaloti.gr/docs/law/nomgr/PolProtAth-711-2007.pdf> [Τελευταία πρόσβαση 4 Νοε. 2014]
- ❖ Σαββίδης, Χ. (2014). Η άνοδος και η πτώση(;) του πρώτου ψηφιακού νομίσματος. *Ημερησία*. [online] Διαθέσιμο στο: <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26518&subid=2&pubid=113230169> [Τελευταία πρόσβαση 17 Αυγ. 2014].
- ❖ Σαπουντζόγλου, Γ. και Πεντότης, Χ. (2006). *Τραπεζική θεωρία και πρακτική*. Αθήνα: Εκδόσεις Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών
- ❖ Σκουζός Ι. & Συνεργάτες (2014). *Κατάσχεση - δέσμευση τραπεζικών λογαριασμών από τη φορολογική αρχή*. [online] www.taxlaw.gr. Διαθέσιμο στο: <http://www.taxlaw.gr/el/idika-themata/432-katasxesi-desmeusi-trapezikwn-logariasmwn-apo-th-forologiki-arxh> [Τελευταία πρόσβαση 17 Οκτ. 2014]
- ❖ Σταμέλου, Α. (2004). *Καταχρηστικοί όροι και πρακτικές στις τραπεζικές συναλλαγές*. Αθήνα. Διαθέσιμο στο: [http://efessos.lib.uoa.gr/Applications/disserts.nsf/0/0291F68EF4B4BCFCC2256E820036A8B1/\\$File/document.pdf?OpenElement](http://efessos.lib.uoa.gr/Applications/disserts.nsf/0/0291F68EF4B4BCFCC2256E820036A8B1/$File/document.pdf?OpenElement) [Τελευταία πρόσβαση 4 Νοε. 2014]
- ❖ Συνήγορος του Καταναλωτή, (2008), *Ετήσια Έκθεση Ιούνιος 2007 – Μάιος 2008*, Αθήνα. Διαθέσιμο στο: <http://www.synigoroskatanaloti.gr/docs/StK-Etisia-Ekthesi-2008.pdf> [Τελευταία πρόσβαση 4 Νοε. 2014]
- ❖ Συμβούλιο της Επικρατείας, (2013). *Απόφαση Ολομέλειας 1032/2013*. Αθήνα. Διαθέσιμο στο: <http://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/16077> [Τελευταία πρόσβαση 14 Νοε. 2014]
- ❖ Συμβούλιο της Επικρατείας, (2014). *Απόφαση Ολομέλειας 3316/2014*. Αθήνα. Διαθέσιμο στο: <http://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/19729> [Τελευταία πρόσβαση 14 Νοε. 2014]
- ❖ Συμβούλιο της Επικρατείας, (2014). *Απόφαση Ολομέλειας 1116/2014*. Αθήνα. Διαθέσιμο στο: http://www.dsanet.gr/Epikairothta/Nomologia/STE1116_14.htm [Τελευταία πρόσβαση 4 Νοε. 2014]

- ❖ Συμβούλιο της Επικρατείας, (2014). *Απόφαση Ολομέλειας 1117/2014*. Αθήνα. Διαθέσιμο στο: <http://www.nomotelia.gr/photos/File/WWW.1117.13.htm> [Τελευταία πρόσβαση 4 Νοε. 2014]
- ❖ Συμβούλιο της Επικρατείας, (2014). *Απόφαση 2080/2014 7μ. (Στ' Τμήμα)*. Αθήνα. Διαθέσιμο στο: <http://www.ste.gr/portal/page/portal/StE/ProsfaresApofaseis#a317> [Τελευταία πρόσβαση 4 Νοε. 2014]
- ❖ Τράπεζα της Ελλάδος, (2000). *Προσαρμογή του πλαισίου υποχρεωτικών καταθέσεων των τραπεζών στην Τράπεζα της Ελλάδος προς το αντίστοιχο πλαίσιο του Ευρωσυστήματος*. Αθήνα. [online] Διαθέσιμο στο: http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Bank/News/PressReleases/DispItem.aspx?Item_ID=2225&List_ID=1af869f3-57fb-4de6-b9ae-bdf83c66c95&Filter_by=DT [Τελευταία πρόσβαση 19 Αυγ. 2014].
- ❖ Τράπεζα της Ελλάδος, (2013). *Έκθεση του Διοικητή για το έτος 2012*. Αθήνα. Διαθέσιμο στο: <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/ekthdkth2012.pdf> [Τελευταία πρόσβαση 19 Αυγ. 2014]
- ❖ Τράπεζα της Ελλάδος, (2013). *Καταστατικό – Έκδοση Ι'*. Αθήνα. Διαθέσιμο στο: http://www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/%CE%9A%CE%B1%CF%84%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CE%88%CE%BA%CE%B4%CE%BF%CF%83%CE%B7_%CE%99.pdf [Τελευταία πρόσβαση 23 Αυγ. 2014]
- ❖ Τράπεζα Πειραιώς, (2014). *ΓΕΝΙΚΟΙ ΟΡΟΙ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ: ΣΥΜΒΑΣΗ – ΠΛΑΙΣΙΟ*. Διαθέσιμο στο: <http://www.piraeusbank.gr/~media/Gr/Enopoiisi-Sistimaton/Proin-Trapeza-Kyprou/Genikoi-Oroi-Sinallagon.ashx> [Τελευταία πρόσβαση 20 Οκτ. 2014]
- ❖ Τσομπάνης, Α. (2013), *Φορολογία εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Θεσμικό πλαίσιο σύμφωνα με το Ν. 3691/2008. Νομιμοποίηση. Φορολόγηση*. Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Διαθέσιμο στο: <https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/15850/6/TsompanisAristeidisMsc2013.pdf> [Τελευταία πρόσβαση 20 Οκτ. 2014]
- ❖ Τσούκαλης, Ν. (2013), *Επίκαιρη ερώτηση προς Υπουργό Οικονομικών: Αξιοποίηση ανενεργών καταθέσεων υπέρ του Δημοσίου*. Διαθέσιμο στο: <http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/c0d5184d-7550-4265-8e0b-078e1bc7375a/8232202.pdf> [Τελευταία πρόσβαση 23 Αυγ. 2014].

- ❖ Υπουργείο Οικονομικών, Αριθμ. πρωτ. Δ6Α1143925ΕΞ2014/27-10-2014 (ΑΔΑ Β8ΛΡΗ-ΙΗ7) Απόφαση (2014). *Σύσταση, συγκρότηση και ορισμός μελών Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής στο Υπουργείο Οικονομικών, για την μελέτη, τον εκσυγχρονισμό, την επέκταση και την επικαιροποίηση του νομοθετικού πλαισίου του ν. δ. 1195/1942 (Α' 80)*, Αθήνα [Τελευταία πρόσβαση 02 Νοε. 2014]
- ❖ Χατζησπύρου Γ. (2010), *Ξέπλυμα Χρήματος (Νομιμοποίηση Εσόδων Από Παράνομες Δραστηριότητες)*, Θεσσαλονίκη, Διαθέσιμο στο: https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/13779/1/Hatzispyrou_Msc2010.pdf [Τελευταία πρόσβαση 23 Αυγ. 2014]
- ❖ Φωτοπούλου, Ε. (2013). Παραγραφή καταθέσεων σε τραπεζικό λογαριασμό. [Blog] *efotopoulou.gr*. Διαθέσιμο στο: <http://www.efotopoulou.gr/index.php/el/blog/154-2013-02-15-18-29-56> [Τελευταία πρόσβαση 23 Αυγ. 2014].
- ❖ Ψυχομάνης, Σ. (1999). *Τραπεζικό δίκαιο : δίκαιο τραπεζικών συμβάσεων*. 4^η Έκδοση. Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας.